

GOSPODARKA MATERIAŁOWA

PAŃSTWOWA KOMISJA PLANOWANIA GOSPODARCZEGO
DEPARTAMENT ZAOPATRZENIA I BILANSÓW MATERIAŁOWYCH

S P I S R Z E C Z Y:

	Str.		Str.
Dr Marian Frank — Analiza zagadnień związanych z obrotami materiałowymi	325	Tryb zaopatrzenia i dystrybucji paliwa stałego na rok 1952	353
W. Sroczyński — Z doświadczeń w zakresie kontroli wykorzystania limitów zakupu	336	Obrót i gospodarowanie reglamentowanymi metalami nieżelaznymi	354
A. Zercalów — O metodzie planowania zaopatrzenia na inwestycje	340	Uplynnienie remanentów zgłoszonych jednostkom podległym Ministrowi Przemysłu Ciężkiego	351
Dlaczego?	345	Rejestracja i skup reglamentowanych metali nieżelaznych	356
Tasko odpowiada	346	Instrukcja w sprawie opracowania projektu planu zużycia materiałowego na rok 1952 dla przedsiębiorstw budowlano - montażowych	359
Sposób sporządzania planów uzyskiwania zło- mu i odpadków metali i ich stopów powsta- jących przy produkcji	348	Zmiany w wykazie PKPG Nr 29a	360
Zmiana zarządzenia o upłynnieniu remanentów	351	Materiały planowane terenowo	361
Asortymentowe planowanie w przemyśle włó- kienniczym i odzieżowym dla potrzeb rynku wewnętrznego	351	Zwrot opakowań stosowanych w branży spożywczej	361
Reglamentacja metali nieżelaznych	353		

DR MARIAN FRANK

Analiza zagadnień związanych z obrotami materiałowymi

Podajemy poniżej Czytelnikom artykuł dr M. Franka, który poprowadzi dociekliwych pracowników zaopatrzenia, a szczególnie personel kierowniczy tego działu poprzez trudne i wyraźnie jeszcze u nas zaniedbane drogi analizy ekonomicznej gospodarki materiałowej i jej wpływu na produkcję. Sądzymy, że podana przez autora metoda przeprowadzania analizy drogą sporządzania szeregu zestawień pomocniczych zainteresuje Czytelników i ułatwi im dostrzeżenie niedociągnięć zaopatrzenia, a tym samym i stosowanie we właściwym momencie środków zaradczych.

Przytaczamy pełny tekst artykułu, pomimo że nie podzielamy w niektórych szczegółach zdania autora. I tak uważamy, że w przytoczonym na str. 17 przykładzie kalkulacji przez dzielenie, założenie całkowitej niezmienności rzeczywiście poniesionych kosztów materiałów pomocniczych w stosunku do zaplanowanych, pomimo wzrostu produkcji o 10%, jest zbyt teoretyczne.

Dalej nie jesteśmy przekonani o możliwości zastosowania koncepcji, przedstawionej przez autora w końcowej części artykułu, co do przedstawienia zaopatrzenia na wewnątrzdziałowy rozrachunek gospodarczy oraz zastosowania jej w naszym przemyśle na jego obecnym szczeblu rozwojowym i organizacyjnym.

Ponadto przestrzegamy Czytelników przed dosłownym rozumieniem ekonomicznego poję-

cia „korygowania normatywów“, przyjętego przez autora na str. 18. Wiemy bowiem, że normatyw nie może być zmieniany w ciągu roku operacyjnego wobec tego, że został wprowadzony do ustawy o Narodowym Planie Gospodarczym i Budżecie Państwa. „Korygowanie“ należy rozumieć, w jego ostatecznym efekcie, jako wyjednanie dodatkowego, nisko oprocentowanego kredytu bankowego na pokrycie ponadnormatywnych usprawiedliwionych zapasów.

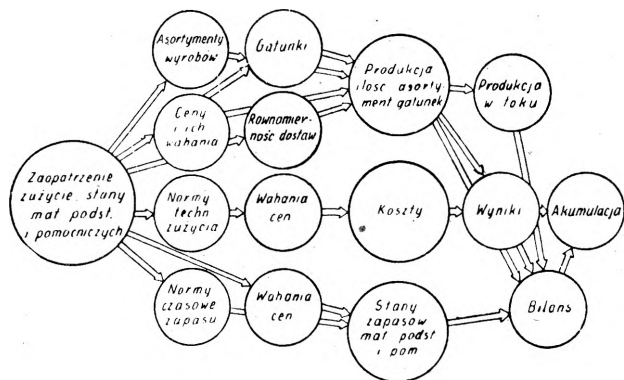
Red.

Wstęp

Wyczerpujące omówienie analizy zagadnień zaopatrzenia w ramach nawet obszernego artykułu jest zadaniem trudnym, jeśli nie niemożliwym. Trudności zasadnicze stanowią obszerny materiał z jednej strony, a pewne trudności w podstawowych pojęciach z drugiej. Z tego względu artykuł nie może pretendować do wyczerpującego i kompletnego rozważenia tematu, a musi się ograniczyć do mniej czy więcej pobieżnego przeglądu. Natomiast artykuł winien pomóc w zorientowaniu się w całości problemu oraz wskazać Czytelnikowi na źródła omawiające zagadnienie bardziej wyczerpująco.

Przed przejściem do ustalenia zadań analizy w dziedzinie obrotów materiałowych należy ustalić jaki jest stosunek tego zagadnienia do pozostałych elementów ekonomiki przedsię-

biorstwa. Jest to konieczne ze względu na fakt, że analiza zajmuje się przede wszystkim badaniem tych wpływów i współzależności.

Powiązanie wzajemne zaopatrzenia, zużycia i stanów magazynowych z innymi elementami ekonomiki przedsiębiorstw.

Jak z powyższego rysunku wynika, zagadnienie określone ogólnie nazwą obrotów materiałowych, a obejmujące zaopatrzenie, zużycie i zapasy, oddziałuje następująco:

1) Zaopatrzenie poprzez przestoje spowodowane brakiem materiałów podstawowych czy pomocniczych oddziałuje na wykonanie produkcji. W wypadkach mniej krańcowych powoduje nierównomierność w wykonywaniu produkcji oraz brak rytmiczności w produkcji. Obniżenie jakości dostarczanych towarów może powodować obniżenie w gatunkach produkowanych towarów. Dostawy surowców zastępczych mogą powodować wykonanie produkcji w innych asortymentach, niż to przewidywał plan.

2) Zużycie materiałów podstawowych i pomocniczych poprzez przekroczenie czy niewykonanie norm zużycia oddziałuje na kształtowanie się kosztów własnych. Ruch cen, odchylenie zużycia od norm poprzez koszty wpływa na nakłady i wyniki, a w ostatecznym wyniku na wygospodarowany zysk i akumulację.

3) Stany zapasów stanowią osobne zagadnienie. Ponadnormatywne zapasy materiałów zmuszają do zaciągnięcia dodatkowych oprocentowanych kredytów, co powoduje dalszą wyżkę kosztów, obniżenie wyników, a przez to przyczynia się do niewykonania zaplanowanej akumulacji.

Jak więc z powyższych ustaleń wynika, obroty materiałowe w swych różnorodnych zakresach oddziałują na najbardziej zasadnicze elementy ekonomiki przedsiębiorstwa.

Nawiązując do tych powiązań obrotów materiałowych z najbardziej istotnymi zjawiskami ekonomiki przedsiębiorstwa, analiza obrotów materiałowych winna spełniać następujące zadania:

1) ustalić czy istnieje terminowość, równomierność w dostarczanych materiałach;

2) czy materiały podstawowe i pomocnicze dostarczane są we właściwych asortymentach i gatunkach;

3) czy zaopatrzenie odbywa się na tle technicznych norm zużycia;

4) czy istnieje w przedsiębiorstwie stałe dążenie do zniżenia zużycia materiałów podstawowych i pomocniczych. Czy normy techniczne mają charakter dynamiczny;

5) czy przedsiębiorstwo troszczy się o zmniejszenie zapasów materiałowych do niezbędnego minimum, czy dąży do upłynnienia materiałów zbędnych i znajdujących się w nadmiarze;

6) czy istnieje w przedsiębiorstwie takie rozwiązanie organizacyjne, które by gwarantowało stałą kontrolę nad wystawianymi zamówieniami, zgodność ich z planem, nieprzekraczanie limitów, ściśle powiązanie z planem zaopatrzenia;

7) czy występuje w przedsiębiorstwie dążenie do ograniczenia kosztów zaopatrzenia, zredukowania zbędnych przewozów, likwidacji kosztownych i zbędnych przerzutów z jednego magazynu do drugiego;

8) czy można zaobserwować w przedsiębiorstwie dążność do obniżenia kosztów składowania, redukcji zbędnego personelu, usprawnień technicznych przy funkcjonowaniu urządzeń składowych i magazynowych, obniżenie kosztów załadunku, przewozu i wyładunku.

Szajn¹⁾ w swej obszernej pracy, poświęconej zaopatrzeniu materiałowemu, mówi, że analizie winny być poddane wszystkie dziedziny działalności działu czy oddziału zaopatrzenia, jednak dla niepowiększania nadmiernie pracy należy się ograniczyć co najmniej do:

1) badania wykonania planu zaopatrzenia,

2) analizy remanentów faktycznych na tle normatywów,

3) analizowania kosztów zużytych materiałów,

4) ustalenia szybkości obrotu materiałów,

5) stwierdzenia co zrobiono dla mobilizacji rezerw.

Te minimalne zadania analizy, podane przez Szajna, są następnie przez niego tak rozszerzone, że między nimi a poprzednio przytoczonymi — wydaje się — nie ma istotnej różnicy.

Przed przejściem do właściwej analizy należałoby jeszcze ustalić, co powinien analityk stwierdzić przed przystąpieniem do prac badawczych. Przed rozpoczęciem właściwej analizy należy ustalić, czy w badanym przedsiębiorstwie istnieją obiektywne warunki prawidłowego obrotu materiałami. Warunkami tymi są:

1) indeks materiałowy zgrany z analityczną rachunkowością materiałową;

2) katalog cen planowych;

3) system kontroli gwarantujący jak najbardziej oszczędną gospodarkę materiałową.

1) Szajn P. A. Organizacja zaopatrzenia materiałowego socjalistycznego przedsiębiorstwa, CZPH Katowice, 1950 r.

Indeks materiałowy

1) umożliwia analizowanie zamówień, zużycia oraz stanów magazynowych przy użyciu jednolitej terminologii, eliminację używania nieznormalizowanych nazw i określeń asortymentów, nietypowych wielkości, podawania danych w różnych jednostkach naturalnych dla tych samych artykułów (np. w sztukach i kilogramach);

2) ułatwia wykonywanie przerzutów materiałów nadmiernych i zbędnych;

3) pozwala na właściwe prowadzenie analitycznej księgowości materiałowej;

4) umożliwia zharmonizowanie indeksu materiałowego z analityczną księgowością materiałową, co pozwala na:

- a) wykorzystanie danych księgowości analitycznej materiałowej do celów zaopatrzenia, zużycia i badania stanów zapasów,
- b) nieprowadzenie w dziale zaopatrzenia żadnych dodatkowych zapisów celem badania zaopatrzenia, zużycia i stanów magazynowych.

Posługiwanie się w przedsiębiorstwie katalogiem cen planowych, a więc stałymi nie zmieniającymi się w ciągu roku cenami pozwala na:

1) eliminowanie elementu zmienności cen materiałów z badań nad wpływem zużycia materiałów podstawowych i pomocniczych na koszty własne;

2) wyłączenie wpływu ruchu cen przy porównaniu faktycznych i normatywnych stanów magazynowych; ponadto przy zastosowaniu katalogu cen planowych dla całej branży (np. w Ministerstwie Górnictwa) pozwala przy użyciu porównań międzyzakładowych wyeliminować ewentualne różnice z tytułu wahań cen;

3) natychmiastowe księgowanie i rozchodowanie nadeszłych towarów na podstawie protokołów przyjęcia magazynu, bez oczekiwania na wpływ rachunków dostawcy.

Prowadzenie przez przedsiębiorstwo katalogu cen planowych nie eliminuje całkowicie ruchu cen, niezależnie od przedsiębiorstwa, ale pozwala na to, że różnice cen skoncentrują się na jednym koncie „różnic cen” w księgowości. Zapisy dokonane na tym koncie zarówno gdy chodzi o różnice zwiększające koszty, jak i te, które mogą koszty zniżyć — musi przeprowadzający analizę szczegółowo zbadać, badania jego są jednak o tyle łatwiejsze, że ograniczą się do jednego konta.

Dalszym obowiązkiem analityka byłoby stwierdzenie czy istnieje w przedsiębiorstwie system gwarantujący przedsiębiorstwu prowadzenie gospodarki materiałowej w granicach wyznaczonych planem limitów. W najogólniejszym ujęciu będzie to stworzenie prawidłowej rachunkowości materiałowej, gwarantującej dotrzymanie limitów wyznaczonych w planie w zakresie kosztów materiałowych, zaopatrzenia i stanów magazynowych.

Zagadnienie limitów zużycia materiałowego omawiają obszernie Puc i Koszyk²⁾ stwierdzając, że tzw. budżetowanie, tj. powiązanie zużycia materiałowego z wielkością produkcji w niektórych przemysłach, np. w przemyśle węglowym — stanowić może metodę ograniczającą zużycie materiałowe, gdyż poszczególne oddziały produkcyjne mogą z magazynu pobrać tylko ilości przewidziane ich budżetem miesięcznym.

Ostatnim wreszcie zagadnieniem poprzedzającym właściwe prace analityczne, jest ustalenie czy cała działalność przedsiębiorstwa, a przede wszystkim dział gospodarki materiałowej jest przeniknięty zasadą oszczędności. Oszczędność jako zjawisko najbardziej istotne w ekonomice socjalistycznego przedsiębiorstwa winna się przejawiać w zaopatrzeniu, zużyciu i utrzymaniu stanów magazynowych. Do obowiązków analityka należy stwierdzenie czy przy układaniu planu były uwzględnione oszczędności.

O ile chodzi o oszczędności ponadplanowe, to analityk powinien stwierdzić czy:

1) starano się w przedsiębiorstwie dążyć przy pomocy usprawnień organizacyjno-technicznych do obniżenia zużycia materiałów podstawowych i pomocniczych;

2) wynalazczość szła w kierunku obniżenia zużycia, zastąpienia drogich materiałów importowanych tańszymi, krajowymi itp.;

3) czy starano się o zmniejszenie odpadów;

4) czy istnieje oszczędna gospodarka opakowaniami.

Naprowadzone powyżej wytyczne oszczędnej gospodarki materiałowej mogą mieć zasadnicze znaczenie dla całokształtu zagadnień w przedsiębiorstwie. Np. Fiedosiejew³⁾ podaje, że znane są fakty, że masa odlewu przed obróbką może być pięć, dziesięć, a nawet piętnaście razy większa od masy obrobionej. Jest rzeczą jasną, że zmniejszenie takich dysproporcji, obniżenie tolerancji, zastąpienie drogich materiałów zagranicznych krajowymi może być prawie nieograniczonym źródłem oszczędności.

Reasumując, można powiedzieć, że obowiązkiem analityka jest stwierdzenie czy przedsiębiorstwo prowadzi oszczędną gospodarkę materiałami.

Analiza wpływu zaopatrzenia na produkcję

Wydaje się, że najsilniej może wpłynąć zaopatrzenie na produkcję, a że produkcja jest najbardziej istotnym elementem ekonomiki przedsiębiorstwa wytwórczego, w pierwszym rzędzie trzeba zbadać wpływ zaopatrzenia na wykonanie zadań wyznaczonych planem produkcyjnym.

²⁾ Puc, i Koszyk. Księgowość materiałowa. Skrypt wydany przez Komisję dla spraw decentralizacji rachunkowości PW przy MG, Katowice 1950 r.

³⁾ Fiedosiejew F.N. Plan techniczno - przemysłowy przedsiębiorstwa przemysłowego. Polgos, Warszawa 1950.

Braki materiałów podstawowych mogą doprowadzić do przestojów cało- i wielodzienne, a braki w energii czy materiałach pomocniczych do przestojów wielogodzinnych.

Obliczenie strat, wynikających z przestojów, spowodowanych brakiem materiałów podstawowych czy pomocniczych, może nastąpić na podstawie następującego zestawienia:

Tabl. 1. Wpływ braków materiałowych na przestoje

	Przestoje w dniach spowodowane brakiem materiałów	Załoga niewykorzystana w dniach przestojów	Ilość utraconych roboczodni
styczeń	2	68	136
lutym	3	69	207
maj	4	66	264
lipiec	1	66	66
listopad	3	65	195
grudzień	2	65	130
Razem	15		998

Jeżeli przerób na pracownika w jednej roboczodniowce wynosi np. 200— zł to ogólna strata w produkcji wynosi

$$200 \times 998 = 199.600 \text{ zł.}$$

Tej wartości produkcję utracono na skutek przestojów spowodowanych brakiem materiałów podstawowych. Stosunek utraconej produkcji do zaplanowanej pozwala wyliczyć w cyfrach względnych ile przedsiębiorstwo utraciło na skutek przestojów. W podobny sposób można wyliczyć straty, jakie poniosłoby przedsiębiorstwo na skutek przestojów spowodowanych brakiem materiałów pomocniczych.

Następnym zagadnieniem jest ustalenie, jak braki w równomierności dostaw mogły spowodować zakłócenie warunków rytmiczności produkcji. Jest bowiem rzeczą jasną, że jednym z warunków rytmicznej produkcji są równomierne dostawy materiałów podstawowych i pomocniczych.

Wpływ zaopatrzenia na rytmiczność produkcji może ustalić analityk przez sporządzenie zestawienia, podanego na tabl. 2.

Tabl. 2. Wpływ zaopatrzenia na rytmiczność produkcji.

Badane elementy	D e k a d a m i e s i ą c a						R a z e m	
	1 — 10		11 — 20		21 — 30			
	Plan	Wykon.	Plan	Wykon.	Plan	Wykon.	Plan	Wykon.
Wykonanie produkcji w tys. zł	330	341	330	352	340	407	1000	1100
Wykonanie produkcji w %	33	31	33	32	34	37	100	100
Przestoje produkcji wywołane brakiem materiałów w dniach	—	3	—	2	—	—	—	5
Wartość produkcji utracona na skutek przestojów a wyliczona jak w poprzednim przykładzie w 1000 zł	—	45	—	30	—	—	—	75
Stosunek utraconej produkcji do faktycznej w całym m-cu	—	4,1%	—	2,8%	—	—	—	—
Jak wyglądałaby rytmiczność produkcji, gdyby nie było przestojów	33	+ 4,1	33	+ 2,8				
		35,1		34,8				

Z zestawienia poniższego wynika, że gdyby nie było przerw w produkcji, spowodowanych brakami materiałów podstawowych czy pomocniczych, można by nie tylko uzyskać przekroczenie planu produkcyjnego, ale i równomierne jego wykonanie.

Zestawienie wykazuje, że przedsiębiorstwo zamiast wykonać w dekadzie pierwszej 33% i w drugiej również 33% — wykonało w pierwszej dekadzie 31, a w drugiej 32%. Gdyby zaopatrzenie nie wpłynęło na wykonanie nierównomiernej produkcji, udało się wytworzyć w dekadzie pierwszej 35%, a w drugiej również 35% i uniknęłyby się w ten sposób szturmowości w wykonaniu planu miesięcznego w trzeciej dekadzie.

Przestoje całodzienne, spowodowane brakiem materiałów do produkcji, są zjawiskiem nie tak częstym. Jeśli bowiem w przedsiębiorstwie występuje zjawisko braków materiałów podstawowych czy pomocniczych w takim rozmiarze, że mogłoby zakłócić normalny tok produkcji, kierownictwo przerzuca się do innego sposobu zabezpieczenia pracy dla załogi, a więc do wytwarzania innych wyrobów, do których ma materiały podstawowe czy pomocnicze w dostatecznych ilościach. Taka metoda postępowania powoduje nadmierny wzrost produkcji w toku, przekroczenie normatywów, zaciąganie dodatkowych oprocentowanych kredytów w bankach. Obowiązkiem analityka jest zwró-

cenie uwagi czy takie zjawisko nie występuje w przedsiębiorstwie.

tniejsze wydaje się zbadanie tego przykładzie. Np. Fabryka Maszyn produkująca maszyny wrębowe do órn czej, potrzebowała do nich za-

granicznych łożysk rolkowych. Niedostarczenie w terminie tych łożysk spowodowało niewykonanie produkcji towarowej i nadmierny wzrost produkcji w toku. Stan faktyczny na tle planu przedstawia w ciągu Nr 3.

Tabl. 3. Wpływ niedostarczenia maszyn na wykonanie produkcji.

	1 9 5 0 r.					
	I	II	III	IV	V	VI
Planowana produkcja globalna w tys. zł	1.700	1.700	1.700	1.700	1.700	1.700
Planowana produkcja towarowa w tys. zł	1.700	1.700	1.700	1.700	1.700	1.700
Faktyczna produkcja globalna w tys. zł	1.762,4	1.807,3	1.736,8	1.716,2	1.741,3	1.740,2
Faktyczna produkcja towarowa w tys. zł	486,2	378,6	246,1	171,3	—	—
Niewykonanie produkcji towarowej spowodowane brakiem łożysk w tys. zł	1.213,8	1.321,4	1.453,9	1.528,7	1.700,—	1.700,—
Normatyw produkcji w toku w tys. zł	1.350,—	1.350,—	1.350,—	1.450,—	1.450,—	1.450,—
Stan faktyczny produkcji w toku na ultimo każdego m-ca w tys. zł	2.380,6	3.702,—	4.976,4	6.635,2	8.897,2	11.573,9
Ilość nieukończonych wrębiarek w sztukach	63	97	132	176	236	307

Z zestawienia powyższego wynika, że:

1) produkcja globalna jest comiesięcznie wykonywana,

2) produkcja towarowa nie jest wykonywana,

3) niewykonanie produkcji towarowej z miesiąca na miesiąc wzrasta,

4) stan faktyczny produkcji w toku z miesiąca na miesiąc wzrasta.

Straty, jakie przedsiębiorstwo mogło ponieść, wynoszą nie tylko procenty w banku za przekroczenie zapasów normatywnych, ale również zapłacenie kar umownych, przewidzianych w dwustronnych umowach między dostawcą

i odbiorcą za niedostarczenie w terminie zamówionych wrębowek.

W pewnych wypadkach może w przedsiębiorstwie zająć zjawisko, że dział zaopatrzenia dostarcza przedsiębiorstwu surowców zastępczych, powodując wykonanie planu produkcyjnego w wyrażeniu pieniężnym, ale w innych asortymentach, niż to przewidywał plan.

Najprostszym przykładem może być państwowa szwalnia, która zamiast jedwabnej bielizny męskiej i damskiej wykonała — na skutek nieotrzymania jedwabi, bieliznę kretonową i flanelową. Lepiej zilustruje to następujący przykład:

Tabl. 4. Wykonanie planu produkcyjnego w innych asortymentach, niż to przewidywał plan.

	I l o ś ć s z t u k		Wartość w cenach niezmiennych	
	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie
Koszule jedwabne męskie	6000	370	90.000	5.550
Jedwabne nocne koszule damskie	2400	1180	48.000	23.600
Piżamy jedwabne męskie	1200	960	48.000	38.400
Koszule kretonowe męskie	2400	6860	24.000	68.600
„ „ chłopięce	—	3200	—	22.400
Kalesony męskie	—	3200	—	16.000
Piżamy flanelowe męskie	—	1800	—	36.000
			210.000	210.550

Wykonanie planu w wartości przy tak odmiennym wykonaniu asortymentów zmusza do stwierdzenia, w jakim stopniu braki w zaopa-

trzeniu wpłynęły na obniżenie współczynnika asortymentowego.

Wyliczenie to może przyjąć następującą formę:

Tabl. 5. Wpływ braków zaopatrzenia na obniżenie współczynnika asortymentowości.

	P r o d u k t y					R a z e m
	A	B	C	D	E	
Plan Produkcji w zł	100.000	100.000	50.000	—	—	250.000
Wykonanie produkcji w zł	50.000	50.000	100.000	50.000	50.000	300.000
% wykonania planu	—	—	—	—	—	120%
Jak powinien być plan wykonany przy współcz. asortym.	120.000	120.000	60.000	—	—	300.000
Co zalicza się na wykon. planu w asortym.	50.000	50.000	60.000	—	—	160.000
Współczynnik wykon. planu w asortym.	/	—	—	—	—	$\frac{160.000 \cdot 100}{300.000} = 53,35$
W niewykonanej produkcji braki w zaopatrzeniu spowodowały niewykonanie planu produkcji w wartości	60.000	80.000	—	—	—	140.000
Gdyby nie było braków materiałowych, to wykonanie wyniosłoby	110.000	130.000	100.000	—	—	340.000
Gdyby były materiały do prod. A i B, wtedy nie wytwarzano by wyr. D i E i zaliczyło by się na wykonanie w asortymentach	110.000	120.000	60.000	—	—	290.000
Co daje współczynnik wykonania planu w asortymentach	—	—	—	—	—	$\frac{290.000}{300.000} = 96,6\%$

Jeśli więc wykonanie współczynnika asortymentowego faktycznego wynosiło 53,35, to na taki niski stan współczynnika braki materiałowe wpłynęły w $(96,6 \text{ minus } 53,35) = 43,25\%$.

Analiza zaopatrzenia

Zaopatrzenie winno być w przedsiębiorstwie zorganizowane w ten sposób, aby gwarantowało wykonanie i przekroczenie planu produkcji. Przeprowadzający analizę ekonomista nie może zajmować się badaniem wszystkich materiałów podstawowych i pomocniczych, natomiast wydaje się wskazane, że powinien przeanalizować co najmniej najbardziej zasadnicze materiały podstawowe. Badanie to może się odbyć przez sporządzenie następujących zestawień co najmniej dla najważniejszych materiałów np. w przędzalni bawełny dla samej bawełny.

Tabl. 6.

	Stan	Przychód	Rozchód
Stan na 1.1.1950	756.820	—	—
styczeń 1951	—	—	226.428
Stan na 1.2.1951	530.392	—	—
luty 1951	—	—	208.372
Stan na 1.3.1951	322.020	—	—
marzec 1951	—	—	232.484
Stan na 1.4.1951	89.536	—	—
kwiecień 1951	—	271.530	216.285
Stan na 1.5.1951	144.781	—	—
maj 1951	—	—	144.781
Stan na 1.6.1951	—	—	—
czerwiec 1951	—	463.485	—

Przytoczony wypadek wykazuje duże nierównomierności dostaw bawełny. Norma ilo-

ściowa zapasu wynosiła 648.000 t (zużycie 60-dniowe). Na 1.1.1951 stan faktyczny był wyższy od normatywu. W styczniu, lutym i marcu występują tylko rozchody, co powoduje, że stan na 1.4.51 jest tak mały, że grozi przerwanie produkcji. Dostawy, jakie nastąpiły w kwietniu, przesuwają ten moment na maj, gdzie stan zapasów jest tak szczupły, że starczy tylko na 20-dniową produkcję. W czerwcu następuje dostawa, ale dopiero około 6 czerwca, co powoduje również niewykonanie planu za m-c czerwiec. Pracę działu zaopatrzenia można ocenić najszybciej na podstawie analizy wykonania umów planowych. Jest rzeczą jasną, że analityk nie może sobie pozwolić na badanie wszystkich umów, lecz musi się ograniczyć do zbadania umów zawartych na najbardziej istotne materiały podstawowe. Np. w Fabryce Pierników w Toruniu badania umów planowych ograniczą się do dostaw cukru i mąki, jako najbardziej podstawowych materiałów dla tej fabryki. Badanie umów planowych przybrać może następującą formę:

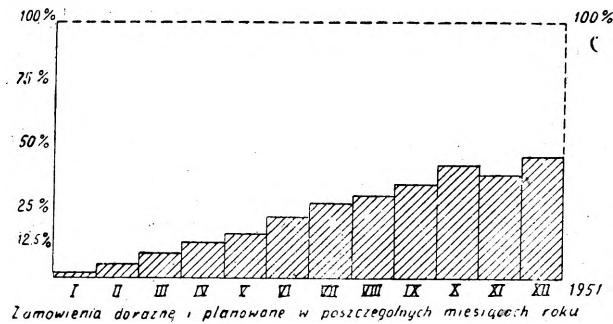
Z zestawienia tego wynika, że fabryka nie otrzymała zaplanowanych ilości cukru, natomiast odnośnie cen i gatunków nie było zastrzeżeń. Brak cukru musiał spowodować zaprzestanie produkcji pierników i przestawienie fabryki na produkcję niesłodzonych sucharków. Analityk musi wyjaśnić, dlaczego Fabryka Pierników nie zaliczyła dostawcy kary umownej.

Badanie umów planowych bardzo często łączy się ściśle z drugim zagadnieniem, tj. z analizą umów doraźnych. W zasadzie w gospodarce planowej zamówienia powinny mieć bardzo ograniczoną rolę i nie byłoby powodu, aby się nimi specjalnie zajmować. Jednak, na obecnym etapie występują usprawiedliwione powody doraźnych zamówień i dlatego wydaje się celowe przeanalizowanie tego zagadnienia.

Tabl. 7. Badanie umów planowych.

	Warunki umów planowych						Wykonanie umów planowych					
	Ilość	Asortym. gat.	Termin	Ceny	Płatność	Kara	Ilość	Asortym. gat.	Termin	Ceny	Płatność	Kara
Nr 628/51 z Centr. Spl. Rolniczej	36 t	gat. 000	1.5 18 t 1.6 18 t	1,03 kg	inkaso	4% mies.	37.400	000	do 1.5 19.000 do 1.6 18.400	1,04 kg	inkaso	
Nr 629/51 z Centr. Zarządu Przemysłu Cukrowniczego	24 t	gat. kryształ	1.5 12 t 1.6 12 t	5,4) kg	inkaso	4%	14.200	gat. kryształ	do 1.5 7.200 do 1.6 7.000	5,40 kg	inkaso	niezał. kary

Ogólną orientację dać może opracowanie następującego grafiku:

Z zestawienia tego wynika, że zamówienia doraźne, które w pierwszych miesiącach roku wynosiły stosunkowo nieduży udział (w cyfrach względnych w stosunku do ogólnej war-

tości wystawionych zamówień) — stopniowo rosną w drugim i trzecim kwartale, dochodząc w ostatnim do 45% ogółu zamówień. Stan taki, będący w zasadzie przekreśleniem planowania, zmusza analityka do zażądania od przedsiębiorstwa opracowania zestawienia zamówień doraźnych. Zestawienie ze względu na rozmiar pracy może się ograniczyć do dużych zamówień doraźnych, przy czym granica dolna musi być ustalona w rozmowach między przeprowadzającym analizę a kierownikiem działu zaopatrzenia. W każdym bądź razie zestawienie winno umożliwić zgrupowanie zamówień doraźnych według przyczyn ich powstawania.

Z zestawienia tego przez zsumowanie pozycji pionowych należy dojść do ogólnego zestawienia, które dałoby pełny obraz zamówień doraźnych, potrzebny przy dokonywaniu analizy. Zestawienie to mogłoby przybrać następującą formę:

Tabl. 8. Zestawienie zamówień doraźnych.

Lp.	Z a m ó w i e n i e					Przyczyny doraźnych zamówień				
	Nr	Data	M a t e r i a ł			U s p r a w i e d l i w i o n e			N i e u s p r a w i e d l i w i o n e	
			N a z w a	ilość	wartość	zmiana w proc. prod.	awarie	przekroczenie planu	przekroczenie norm zużycia	braki w planie
1	037	19.1.1951	Czoły do łtoków	2 szt.	176,—	—	176	—	—	—
2	084	21.1.1951	Wełna drzewna	50 t	27.416,—	27.416	—	—	—	—
3	095	25.1.	Smar T 54	2 t	3.716,—	—	—	—	3.716	—
4	186	29.1.1951	Uszczelki do maszyn	150 szt.	2.684,—	—	—	—	—	2.684
5	217	31.1.1951	Wełna czesankowa	53 t	24.476,—	—	—	24.476	—	—

Z powyższego zestawienia może analityk wyciągnąć wniosek, że niewielka ilość zamówień doraźnych wynosi wartościowo więcej niż połowę analizowanych zamówień doraźnych; awarie, które ilościowo stanowią przeszło 60% ogółu zamówień — wartościowo wynoszą 25%, chodzi więc o większą ilość drobnych zamówień. Wreszcie przekroczenie planu produkcyjnego zmusza — ze względu na zapewnienie ciągłości produkcji — do wystawiania pewnej

niewielkiej ilości zamówień, wartościowo wynoszących 12%.

Z nieusprawiedliwionych przyczyn zamówień doraźnych wymienić należy 259 zamówień spowodowanych brakami w planie o łącznej wartości 124.807— zł, co daje przeciętnie na zamówienie 500.— zł. Wynikało by z tego, że planowanie zaopatrzenia dalekie jest od precyzji.

Tabl. 9. Ogólne zestawienie zamówień doraźnych.

Przyczyny zamówień doraźnych	Ilość zamówień doraźnych	Wartość zamówień doraźnych	%
Usprawiedliwione:			
Zmiany w proc. prod.	3	762.486,—	51,9
Awarie	463	368.407,—	25,1
Przekroc. planu prod.	19	176.273.—	12,0
Nieusprawiedliwione:			
Przechr. norm zużycia	27	36.289.—	2,5
Brak w planie	259	124.807,—	8,5
	771	1.468.262,—	100%

Analiza zużycia

Dalszym zagadnieniem, do którego należało by przejść, jest analiza norm zużycia.

Hannopolski¹⁾, omawiając zagadnienie zużycia materiałów, podkreśla, że najistotniejsze znaczenie w gospodarce materiałowej mają normy zużycia, a więc w analizie zaopatrzenia zasadnicze znaczenie miałyby zbadanie norm zużycia.

Szołomowicz²⁾ mówi, że analizę norm należy poprzedzić krytyczną oceną obliczenia danych norm. W praktyce oznacza to, że przed przejściem do analizy, czy techniczne normy zostały dotrzymane, analityk winien zbadać:

- 1) czy przedsiębiorstwo posiada normy progresywne zużycia dla materiałów podstawowych i pomocniczych oraz energii i opakowania;
- 2) kto i kiedy opracował normy, czy ustalone normy podlegają corocznej rewizji;
- 3) czy wykonywane są stałe prace przy ulepszaniu norm, czy zwiększa się ilość materiałów normowanych.

Odpowiedzi na powyższe trzy pytania pozwalają na stwierdzenie, jak jest w przedsiębiorstwie postawione zagadnienie norm zużycia. W przedsiębiorstwie, w którym na wszystkie trzy pytania padłyby odpowiedzi negatywne, należy szukać przyczyn karygodnych zaniedbań w rozwiązaniu tak podstawowego zagadnienia, jakim jest sprawa norm zużycia. Tylko w przedsiębiorstwie, w którym na wszystkie trzy pytania padłyby pozytywne odpowiedzi, można z przekonaniem przystąpić do badania faktycznego zużycia na tle norm.

Badanie takie może się odbyć przez sporządzenie następującego zestawienia:

Tabl. 10. Badanie faktycznego zużycia na tle norm.

	Norma na 1000 szt	Produkcja	Zużycie jakie winno być	Zużycie faktyczne	Różnica między zużyciem norm. i faktycznym
Produkt A	78 kg	85.000 szt	6.630 kg	6.980 kg	+ 350 kg
Produkt B	22,8 m3	85.000 „	1.938 m3	2.030 m3	+ 92,2 m3
Produkt C	170,2 mb	85.000 „	14.551,7 mb	14 530 mb	+ 78,3 mb
Produkt D	58,3 l	85.000 „	4.955,5 l	5.100,2 l	+ 143,7 l

Z zestawienia powyższego wynika, że zużycie faktyczne jest większe, niżby to z ustalonych technicznych norm wynikało. Po opracowaniu takiego zestawienia analityk — znając ceny materiałów — musi dążyć do ustalenia, jak przekroczenie norm zużycia odbiło się na kosztach. Przemnażając wyliczone według poprzedniego zestawienia różnice w zużytych materiałach przez ceny, otrzymuje się kwoty, o jakie podwyższyły się koszty.

Przy badaniu wpływu kosztów materiałowych na koszty całkowite czy jednostkowe należy uwzględnić fakt, że koszty materiałów podstawowych są w zasadzie proporcjonalne do produkcji, podczas gdy koszty materiałów pomocniczych mają w większym stopniu charakter kosztów stałych, tzn. w całkowitej swej wysokości wykazują raczej tendencję stałości, a w odniesieniu do kosztów jednostkowych winny wykazywać tendencję degresyjną.

Do obowiązków analityka będzie należało stwierdzenie, jak przedstawia się sytuacja w zakładzie badanym. Zagadnienie to w go-

spodarce planowej jest dlatego tak ważne, że wszystkie przedsiębiorstwa wytwórcze przy dążeniu do przekroczenia planu produkcyjnego winny wykazywać w wykonaniu obniżkę kosztów materiałowych w następstwie działania kosztów materiałów pomocniczych (które w odniesieniu do zagadnień materiałowych odgrywają rolę kosztów jak gdyby stałych).

O ile przedsiębiorstwo stosuje kalkulację przez dzielenie, to obliczenie może przybrać następującą formę:

Produkcja planowana	10.000 ton
Koszty materiałowe planowane	1.000.000 zł
Koszty całkowite materiałów podstawowych	600.000 zł
Koszty całkowite materiałów pomocniczych	400.000 zł
Koszty planowane mat. podstawowych na 1 t produk.	60 zł
Koszty planowane mat. pomocniczych na 1 t produk.	40 zł

1) Hannopolski J. Plan produkcji przedsiębiorstwa przemysłowego. Warszawa 1948.

2) Szołomowicz J. A. Analiz choziajstwiennoj dietatielnosti promyszennogo predpriatija, Gosfinizdat, Moskwa 1949.

Faktyczna produkcja	11.000 ton
Rzeczywiste koszty jednostkowe materiałów podstawowych	60 zł
Rzeczywiste koszty całkowite mat. podstawowych 60×11.000	660.000 zł
Rzeczywiste koszty całkowite mat. pomocniczych	400.000 zł
Rzeczywiste koszty całkowite mat. podstawowych i pomocniczych	1.060.000 zł
Koszty jednostkowe mat. podstawowych i pomoc. $1.060.000 \times \times 11.000$	96,36 zł
Koszty jednostkowe mat. pomocniczych $96,36 - 60 =$	36,36 zł

Na skutek zwiększenia produkcji z 10.000 ton do 11.000 ton koszty jednostkowe materiałów pomocniczych uległy niższe z 40—zł do 36,36 zł/ton. Taki stan faktyczny pozwala na stwierdzenie, że przedsiębiorstwo bez specjalnych wysiłków ze swej strony osiągnęło pewne oszczędności na skutek działania automatycznej niżki kosztów materiałów pomocniczych. Wysiłki przedsiębiorstwa dla obniżenia kosztów materiałowych winny się przede wszystkim odbić na kosztach materiałów podstawowych względnie na zwiększonej obniżce kosztów materiałów pomocniczych.

Do specjalnych zadań przeprowadzającego analizę należy stwierdzenie, co przedsiębiorstwo zrobiło, aby przez usprawnienia organizacyjno-techniczne, wynalazki i racjonalizację uzyskać dalsze oszczędności na kosztach materiałowych.

Jakkolwiek w gospodarce planowej ceny mają charakter niezmienny w pewnych okresach czasu, niemniej jednak ogólnopństwowe tendencje do niżenia cen mogą powodować, że ceny niektórych artykułów w ciągu roku wykazują jednorazowe czy wielorazowe obniżki. Jeśli taki przypadek zachodzi w przedsiębiorstwie badanym, obowiązkiem analityka będzie stwierdzić, czy i o ile zmianą cen spowodowała obniżkę kosztów materiałowych.

Badanie różnych wpływów na kształtowanie się kosztów materiałowych powinno przy użyciu metody kolejnych podstawień doprowadzić do zestawienia poszczególnych wpływów na

ogólną niżkę. Zestawienie to mogłoby przybrać następującą formę:

1) Zmniejszenie zużycia faktycznego materiałów podstawowych i pomocniczych poniżej norm technicznych (ilości $\times$ ceny)	78.176 zł
2) Wzrost produkcji, ponad plan spowodował niżenie kosztów materiałów pomocniczych o	18.726 zł
3) Usprawnienia, wynalazczość, racjonalizacja, organizacja dały razem oszczędności na kosztach materiałowych w kwocie	28.820 zł
4) Zniżka cen materiałów	48.720 zł

Zmniejszenie kosztów materiałowych . . . . . 174.442 zł

W zależności od branży badanego przedsiębiorstwa analityk powinien zająć się nie tylko materiałami podstawowymi i pomocniczymi, ale także energią elektryczną i opakowaniem. W odniesieniu do energii elektrycznej należy stwierdzić, czy istnieje dokładny pomiar zużywanej energii elektrycznej, czy poszczególne działy, oddziały, a nawet maszyny zaopatrzone są w urządzenia pomiarowe. W przedsiębiorstwach, gdzie w grę wchodzi masowe opakowanie, jak w browarach, fabrykach wódek, lemoniad — do obowiązków analityka należeć będzie stwierdzenie, czy i w jaki sposób prowadzona jest kontrola opakowań, zwroty i jak zaliczane jest zniszczone opakowanie na koszty.

Analiza stanów magazynowych jest trzecim z kolei zagadnieniem, którym wypadnie się zająć ekonomistcie przeprowadzającemu analizę.

Badanie stanów zapasów magazynowych musi iść w dwóch kierunkach. Dla najważniejszych surowców i materiałów pomocniczych należy ustalić stan faktyczny zapasów na tle normatywów i dla wszystkich materiałów przeprowadzić badania przelotności magazynowej.

O ile chodzi o zbadanie stanów magazynowych najważniejszych surowców i materiałów pomocniczych — to przeprowadzić je można przy opracowaniu następującego zestawienia:

Tabl. 11. Badanie stanów magazynowych.

	Surowce i materiały pomocnicze			
	Surowiec A	Surowiec B	Surowiec C	Razem
Norma zużycia na 1000 t produkcji	22,8 m ³	58,3 kg	170,2 l	—
Norma czasowa zapasu w dniach	90	30	15	—
Norma ilościowa zapasu dla produkcji 3000 t dziennie	6.156 m ³	524,7 kg	7659 l	—
Cena planowa	24 zł/m ³	7,20 zł/kg	2 zł/l	—
Wartość zapasu normatywnego	14.774,— zł	629,64 zł	15.318 zł	30.721,64 zł
Wartość faktyczna zapasu	17.862,40	1.684,56	14.708,30	34.255,26
Odcchylenia stanu faktycznego od normatywu	+ 3.088,40	1.054,92	609,70	3.533,62

Nie we wszystkich jednak przedsiębiorstwach istnieją normy techniczne dla wszystkich surowców i materiałów pomocniczych. Z tego więc względu analityk może być często zmuszony do ograniczenia swych badań do całego

stanu magazynowego. Zestawienie takie może za to dawać porównanie stanów magazynowych w czasie. W tym wypadku mogłoby ono przyjąć taką formę:

Tabl. 12. Porównanie stanów magazynowych w czasie.

	S t a n w z ł o t y c h n a :					
	31.12.1950	31.1.1951	28.2.51	31.3.51	30.4.51	31.5.51
Stan zapasu na koniec miesiąca	37.678,2	39.573	37.960	39.065	36.225	37.485
Miesięczne zużycie materiałów w zł	14.376,0	14.480	14.020	16.234	14.380	14.299
Ilość dni pracy w m-cu poprzednim	30	30	30	30	30	30
Dzienne zużycie materiałów w zł	575,—	557,—	584	601	575	595
Wskaźnik przelotn. magazynów w dniach	79	81	77	77	75	73

Z zestawienia powyższego wynika, że przedsiębiorstwo badane stopniowo, ale stale, skracca przelotność magazynów, co jest zjawiskiem korzystnym i musi być ocenione dodatnio.

Nie we wszystkich jednak wypadkach badania mogą być tak proste. Bardzo często metodą kolejnych podstawień trzeba będzie z wartości magazynu wyeliminować wpływ wzrostu cen, aby móc doprowadzić wartość magazynu do porównania z normatywem. Drugim elementem, jaki by należało uwzględnić przy analizie zapasów magazynowych, jest wzrost produkcji. Przedsiębiorstwa państwowe dążą nie tylko do wykonania planu, ale i możliwie do jego przekroczenia. Wzrost produkcji ponad plan musi być uważany za jeden z czynników do skorygowania stanu zapasów. Zresztą w analizie stanów magazynowych często trzeba brać wypadek odwrotny pod uwagę. Zmniejszenie produkcji — przy niewstrzymaniu natychmiastowym zamówień — może być przyczyną przekroczenia normatywnych stanów magazynowych. Wypadek ten jest jednak w gospodarce planowej rzadszym ze względu na ogólne dążenie do przekroczenia planu produkcji.

Szajn³⁾ na marginesie tych zagadnień rozważa sprawę stworzenia zapasów asekuracyjnych. Mówi on, że w związku ze stałym przekraczaniem zadań produkcyjnych przez stachanowców należałoby obok zapasów normatywnych stworzyć pewne zapasy asekuracyjne, które by gwarantowały ciągłość produkcji. Szajn nie podaje jednak praktycznego sposobu określenia, w jakich wypadkach winny powstawać zapasy asekuracyjne i jaką wysokość winny osiągać. Wydaje się, że bardziej wskazane jest korygowanie normatywów w stosunku do wzrostu produkcji.

Stwierdzenie, że stan faktyczny zapasów jest wyższy od normatywnego, winno skłonić analityka do stwierdzenia, czy w przedsiębiorstwie przekroczenie normatywu powoduje istnienie materiałów w nadmiarze, czy też materiałów zbędnych.

Zagadnienie to jest skomplikowane i wymaga dużego nakładu pracy, dlatego dokonujący analizy nie może go wykonywać sam, ale musi zażądać opracowania następującego zestawienia przez badane przedsiębiorstwo:

Tabl. 13. Badanie materiałów w nadmiarze i mat. zbędnych.

Materiał	Materiały w nadmiarze					Materiały zbędne		
	Normatyw	Ilość fakt.	Różnica	Cena	Wartość	Ilość	Cena	Wartość
1. Materiał A	—	—	—	—	—	750	1—37	18.760
2. Materiał B	—	—	—	—	—	152	10	1.520
3. Materiał C	100 m ²	1070 m ²	970 m ²	50.—	48.500	—	—	—
4. Materiał D	100 kg	1780 kg	1680 kg	10.—	16.800	—	—	—
5. Materiał E	—	—	—	—	—	168	20	3.360
6. Materiał F	—	—	—	—	—	—	—	—

Takie obszerne zestawienie umożliwia przeprowadzającemu analizę postawienie operatywnych wniosków, jakie materiały należy upłynnić (mat. zbędne), a w stosunku do jakich należy wstrzymać wydawanie bieżących zamówień (mat. znajdujące się w nadmiarze). Przeprowadzone uprzednio badania umożli-

wiają przejście do najbardziej zasadniczego badania, tj. wykonania planu obrotów materiałowych.

³⁾ Szajn P. A. Organizacja zaopatrzenia materiałowego socjalistycznego przedsiębiorstwa. Centralny Zarząd Przemysłu Hutniczego, Katowice, 1950 r.

W zestawieniu analitycznym dokonane jest porównanie między planem i wykonaniem, a przyczyny różnic muszą być ustalone w szcze-

gółowych rozważaniach, jakie zostały przeprowadzone uprzednio.

Zestawienie może mieć następującą formę:

Tabl. 14. Badanie wykonania planu obrotów materiałowych.

	Obroty mat. w tys. zł.		Odchylenie wykonania od planu			
	plan	wykon	w cyfr. bezwzgl.		w %/o	
			+	-	+	-
Stan na pocz. okresu	500	588	88		17.6	
Zakup spoza przeds.	2.710	2.920	210		7.7	
Przychód z własn. prod.	190	204	14		7.4	
Razem strona przychód	3.400	3.712	312		9.2	
Zużycie mat. bezpośr. do produkcji	1.950	2.005	55		2.8	
Zużycie mat. pośredn. do produkcji	415	575	160		38.6	
Zużycie mat. z działalności pozazakład.	50	73	23		46.—	
Zużycie mat. do inwestycji spos. gospod.	300	130		170		56.7
Zużycie materiałów na kapitalne remonty	120	65		55		45.8
Zużycie materiał. na świadczenia w naturze	45	42		3		4.4
Sprzedaż towarów handlowych	50	74	24		48	
Stan materiałów na koniec roku	470	747	277		55.4	
Razem rozchód	3400	3712	312	228		

Z zestawienia tego wynika, że istnieją różnice między stanem początkowym planowanym i faktycznym, dalej różnice te zostały pogłębiane przez nadmierne zakupy i ponadplanowy przychód z własnej produkcji. Zużycie faktyczne w niektórych pozycjach było większe od planowanego, w innych mniejsze. Stan końcowy materiałów faktyczny — jest prawie dwukrotnie większy od normatywnego, ustalonego w planie.

Jeśli chodzi o odchylenia w poszczególnych pozycjach, to muszą one być badane — jak to już zaznaczono — na podstawie ustalonych poprzednio metod. Np. zużycie materiałów bezpośrednio zużywanych do produkcji wykazuje odchylenie w wysokości 55 tys. zł. Należy ustalić, co było przyczyną: czy wzrost produkcji, czy przekroczenie norm zużycia, czy ruch cen. Dokładne badania pozwolą na ustalenie przyczyn odchylenia wykonania od planu, a następnie na zaprojektowanie zarządzeń operacyjnych, które by umożliwiły likwidację niekorzystnych odchylenia wykonania od planu.

Przechodząc do zakończenia artykułu, należałoby stwierdzić, przy pomocy jakich środków może sobie zapewnić przedsiębiorstwo takie prowadzenie całokształtu gospodarki materiałowej, aby nie posiadać ani nadmiernych rozchodów, ani odchylenia zużycia od norm technicznych, ani zapasów faktycznych większych od normatywnych.

Wydaje się, że zapewnić to może przedsiębiorstwo przez wprowadzenie wewnątrzoddziałowego rozrachunku gospodarczego do działu zaopatrzenia.

Wewnątrzoddziałowy rozrachunek gospodarczy w dziale zaopatrzenia polega na:

1) udzieleniu działowi zaopatrzenia samodzielnej operacyjnej inicjatywy w pracy nad wypełnieniem wydzielonej mu części planu państwowego:

- a) będzie to polegało na wyodrębnieniu w planie państwowym zagadnień związanych z zaopatrzeniem, zużyciem i stanami magazynowymi;
- b) oddanie działowi zaopatrzenia prawa dysponowania tymi sumami, jakie według planu przypadają na zaopatrzenie;
- c) oddanie działowi zaopatrzenia kontroli pieniężnej nad zużyciem materiałów podstawowych i pomocniczych.

2) Przyznaniu działowi zaopatrzenia pewnych zachęt materialnych za prowadzenie całokształtu gospodarki, a w szczególności premii:

- a) za snízenie zużycia materiałów podstawowych i pomocniczych;
- b) za upłynnienie materiałów znajdujących się w nadmiarze oraz zbędnych;
- c) za współpracę przy obniżaniu technicznych norm zużycia.

3) Obciążeniu działu zaopatrzenia odpowiedzialnością za:

- a) dbałość o terminowe i równomierne zaopatrzenie;
- b) przerwy w pracy spowodowane brakami w zaopatrzeniu;
- c) dostawy materiałów podstawowych w niewłaściwych asortymentach i gatunkach;

- d) zaopatrywanie się w materiały podstawowe i pomocnicze w najbliższych zakładach i fabrykach.
- 4) Stworzenie systemu limitowania sum przeznaczonych na zaopatrzenie:
- przydzielanie comiesięczne kwot poszczególnym działom i oddziałom;
  - wydzielanie materiałów z magazynu do ruchu tylko w ramach budżetu;
  - kontrolowanie wykonania budżetów materiałowych;
  - premiowanie przez dział zaopatrzenia tych oddziałów produkcyjnych, które wykazują największe oszczędności w gospodarce materiałowej.

Na takich ogólnych zasadach opracowany wewnętrzny rozrachunek gospodarczy działu zaopatrzenia gwarantować może nie tylko opracowanie analityczne zaopatrzenia, zużycia i przechowania materiałów podstawowych i pomocniczych, ale — co ważniejsze — zapewni, że wszyscy pracownicy działu zaopatrzenia bezpośrednio, a pracownicy pozostałych działów pośrednio — będą dążyć do wykonania zadań możliwie lepiej, niż to ustalono w planie.

Moralne i materialne (w formie premii zależnej od wykonania planu) zainteresowanie pracowników zaopatrzenia skłoni ich do interesowania się przyczynami ponadnormatywnego wzrostu zapasów materiałowych, względnie powstawania zapasów zbędnych, będą oni dążyć ponadto do ustalenia przyczyn ponadnormatywnego zużycia materiałów podstawowych i pomocniczych.

Dla zabezpieczenia wykonania zadań wyznaczonych planem zaopatrzeniowcy rozpracują sobie system sprawozdawczości analitycznej, która by nie powiększała ich pracy, dawałaby natomiast możliwość jak najszybszej orientacji w wykonaniu zadań planowych. Normy pracy i wyznaczone w dziale czy wydziale zaopatrzenia etaty nie pozwolą na wykonywanie zbędnych, dublowanych prac.

WITOLD SROCYŃSKI

Z doświadczeń w zakresie kontroli wykorzystania limitów zakupu

Korzystając z wprowadzonej przez Redakcję „Gospodarki Materiałowej“ wymiany doświadczeń w dziedzinie zaopatrzenia materiałowego, pragnę podzielić się uwagami, które nasuwają się w związku z obowiązującym w resorcie górnictwa zarządzeniem w sprawie kontroli wykorzystania limitów zakupu.

Zagadnienie to poruszyłem w artykule pt. „Kontrola wykorzystania limitów zakupu“ (Gospod. Mater. nr 1(23) za m. styczeń 1951 r.), w którym postawiłem tezę, że sprawę tę należałoby potraktować w roku 1951 jako jedno z naczelnych zadań stojących przed służbą zaopatrzenia.

Zasady tej kontroli oraz metodę zastosowaną w resorcie górnictwa, jak również zakres spr-

awozdawczości w tym zakresie, omówił inż. Sz. Herszderfer w swym artykule pt. „Ministerstwo Górnictwa zwiększa dyscyplinę finansową w zaopatrzeniu materiałowym“ (Gospod. Mater. nr 3(25) za m-c marzec 1951 r.), gdzie umieszczono również wzory stosowanych druków.

Konieczność wykonania i przekroczenia zadań planowych zmusza do wykorzystania wprowadzonej już bieżącej sprawozdawczości analitycznej oraz do takiego jej wykorzystania, by kierownictwo zaopatrzenia miało bieżący stały obraz wyników osiąganych oraz przyczyn odchyień. Stwierdzenie bowiem różnic między planem i wykonaniem nie pozwoli na opracowanie bieżących zarządzeń operatywnych. Dopiero ustalenie przyczyn różnic oraz wskazań, jak należałoby różnice niekorzystne w wykonaniu planu zlikwidować — pozwoli kierownictwu na wydanie zarządzeń operatywnych, zmierzających do likwidacji niekorzystnych odchyień od planu.

Sposób opracowania takiej analitycznej sprawozdawczości z wykonywania planu jest rzeczą indywidualną dla każdego przedsiębiorstwa. Opracowanie jej wymaga znajomości branży, przedsiębiorstwa oraz wewnętrznej sprawozdawczości, obowiązującej w danym przedsiębiorstwie czy branży, przede wszystkim jednak wymaga znajomości pewnych zasad analizy działalności przedsiębiorstwa, co w ramach niniejszego artykułu starano się przedstawić.

ŹRÓDŁA:

1 Szajn P. A — Organizacja zaopatrzenia materiałowego socjalistycznego przedsiębiorstwa. Wyd. przez Centralny Zarząd Przemysłu Hutniczego, Katowice 1950.

2 Puc i Koszyk. — Księgowość materiałowa. Skrypt wydany przez Komisję dla spraw Decentralizacji Rachunkowości Przemysłu Węglowego przy Ministerstwie Górnictwa, Katowice, 1950 r.

3 Fiedosiejew F. N. — Plan techniczno - przemysłowy przedsiębiorstwa przemysłowego. Polgos, Warszawa 1950.

4 Hannopolski J. — Plan produkcji przedsiębiorstwa przemysłowego. Warszawa 1948 r.

5 Szolomowicz J. A. — Analiz choziajstwiennoj diejatielnosti promyszlennogo predprijatia, Gosfinzdat, Moskwa 1949.

zagadnienie zbliżone, pokrewne kontroli wykorzystania limitów zakupu — mianowicie przewiduje wprowadzenie oddzielnych „kart kontrolnych“ dla zamówień na materiały podstawowe i inne ważniejsze, planowane szczegółowo, a stanowiące około 90% wartości materiałów planowanych ogółem — przy czym przewiduje **uszeregowanie kart według branż**, zgodnie z wykazem branżowym PKPG z podziałem na grupy, według celu zużycia (eksploatacja, kapitalne remonty, inwestycje sposobem gospodarczym itp.).

Kontrola wykorzystania limitów zakupu jest natomiast pomyślana jako powiązanie realizacji planu zaopatrzenia z planem techniczno-przemysłowo-finansowym, a ściślej mówiąc z planem obrotów materiałowych (PZ-F), przez stałe porównywanie wykonania planu w zakresie ułokowanych zamówień i dostaw materiałowych — z założeniami planu obrotów materiałowych w poszczególnych **grupach** układu rodzajowego (materiały podstawowe, materiały pomocnicze, paliwo, opakowania, części zamienne maszyn i urządzeń itd.) i **kontach** zależnie od układu klasy 3 Branżowego Planu Kont danego przedsiębiorstwa.

Taka też metoda zastosowana została przy kontroli wykorzystania limitów zakupu w reSORCIE górnictwa, wprowadzona zarządzeniem Ministra Górnictwa z 12 grudnia 1950 roku.

W skali ogólnopaństwowej obowiązek prowadzenia kontroli wykorzystania limitów zakupu wprowadzony został zarządzeniem Przewodniczącego PKPG nr 177 z dnia 2 maja 1951 roku, wydanym w porozumieniu z Ministrami Finansów oraz Handlu Wewnętrznego, w sprawie ujawnienia, upłynnienia i zapobiegania tworzeniu się zbędnych i nadmiernych remanentów materiałowych. Wyrazem wagi omawianego zagadnienia w zakresie ogólnej gospodarki materiałowej jest niewątpliwie postawienie obowiązku prowadzenia kontroli wykorzystania limitów zakupu od razu w pierwszym paragrafie powyższego zarządzenia, które sformułowano w brzmieniu:

„§ 1. 1. Właściwi ministrowie wydadzą zarządzenia polecające, aby wartość materiałów zaopatrzeniowych nabywanych bieżąco przez podległe im urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa nie przekroczyła wyznaczonych na ten cel kwot ustalonych w zatwierdzonych planach zaopatrzenia“ (Gospod. Mater. nr 6(28) za m-c czerwiec 1951 r., str. 183).

Zarządzenie to upoważnia ponadto (pkt 2 § 1) właściwe terenowo oddziały Narodowego Banku Polskiego do blokowania rachunków bieżących tych urzędów, instytucji i przedsiębiorstw, które wyczerpały kwoty przeznaczone na zaopatrzenie materiałowe, tzn. wyczerpały ustalony planem finansowym limit zakupu.

O sprawie kontroli realizacji planu zaopatrzenia wspomniała również Instrukcja nr 28 (w Rozdziale V) w sprawie opracowania planu zaopatrzenia na 1951 r. Instrukcja ta posta-

wiała jednak to zagadnienie w formie obowiązku „ewidencjonowania każdego zamówienia“ „w obrębie danej pozycji wykazu artykułów“, to znaczy w układzie odpowiadającym wykazowi artykułów PKPG (nr 29). Forma tej kontroli bezpośrednio nie związana z planem obrotów materiałowych (PZ-F), nie daje w konsekwencji możliwości, względnie wprost uniemożliwia wykonanie zadań postawionych wyżej cytowanym zarządzeniem Przewodniczącego PKPG. Poza tym Instrukcja ta podeszła do zagadnienia zbyt łagodnie i pobieżnie, na co zwróciłem uwagę w swoim artykule, wspomnianym na wstępie.

W świetle powyższych zarządzeń, instrukcji i uwag, bezsporny jest obowiązek prowadzenia kontroli wykorzystania limitów zakupu.

Kontrola ta powinna być w pełni realizowana nie tylko dlatego, że taki obowiązek nakłada zarządzenie Przewodniczącego PKPG, a Narodowy Bank Polski ma prawo żądać od przedsiębiorstwa wyliczenia się z przyznaných limitów zakupu — ale również dlatego, że leży ona w interesie planowej i racjonalnej gospodarki materiałowej i finansowej przedsiębiorstwa.

Jeżeli spojrzeć na kontrolę wykorzystania limitów zakupu z tego punktu widzenia — **metoda kontroli i forma sprawozdawczości** powinny być, moim zdaniem, postawione jednolicie w skali ogólnopaństwowej, ponieważ nawet wśród osób specjalnie zainteresowanych, zaobserwować można różne podejścia do zagadnienia (np. odmienne jw. podejście do zagadnienia Instrukcji nr 28 oraz mgr. T. Hassny). Ustalenie jednolitej kontroli i sprawozdawczości ułatwiłoby m. in. terenowo właściwym oddziałom Narodowego Banku Polskiego jednolite wykonanie zadań, wynikających z paragrafu 1 pkt 2 cytowanego wyżej zarządzenia Przewodniczącego PKPG, a centrali tegoż Banku względnie Ministerstwu Finansów — kontrolę ogólną w tym zakresie. Do Ministerstwa Górnictwa zwrócił się już Narodowy Bank Polski z prośbą o wydanie polecenia podległym przedsiębiorstwom przesyłania odpisów sprawozdawczości z zakresu kontroli wykorzystania limitów zakupu — właściwym terenowo oddziałom NBP — z czego wniosek — że Bank ten zamierza w pełni egzekwować przysługujące mu prawo blokowania rachunków bieżących w przypadkach wyczerpania limitu zakupu przedsiębiorstwa.

Omawiane zagadnienie niewątpliwie nie jest obce w innych ministerstwach, a w przemyśle podległych resortowi górnictwa już w połowie 1948 roku wprowadzono w przemyśle węglowym kontrolę lokaty zamówień, opartą o plany zaopatrzenia. Kontrola prowadzona była w formie karty zamówienia, a metoda oparta była o wzory księgowości przebitkowej. System ten okazał się jednak zbyt skomplikowany, wymagający niezmiernie skrupulatności i nakładu pracy — na skutek czego nie spot-

kał się z przychylnym przyjęciem ze strony służby zaopatrzenia i nie zdał egzaminu życiowego. Metoda kontroli i forma sprawozdawczości powinny być jasne, niepracochłonne oraz przekonywające nie tylko dla kierownictwa przedsiębiorstwa, ale przekonywające przede wszystkim dla służby zaopatrzenia, co do jej słuszności i celowości.

Szczególnie zainteresowany powinien być tym zagadnieniem główny księgowy, który jest odpowiedzialny za gospodarkę finansową przedsiębiorstwa i dla którego nie może być obojętna sprawa finansowego zaangażowania się przedsiębiorstwa z tytułu ulokowanych zamówień na surowce, materiały pomocnicze itd. Również nie może być obojętna dla głównego księgowego sprawa dokonanych już wypłat z tytułu dostaw materiałów wg grup jednolitego planu kont, jak również sprawa terminów płatności dalszych zobowiązań finansowych, wynikających z zobowiązań zaciągniętych przez służbę zaopatrzenia z tytułu ulokowanych a nie zrealizowanych wzgl. nie zafakturowanych jeszcze dostaw.

Przy okazji należałoby podkreślić, że służba finansowa oraz służba zaopatrzenia na wszystkich szczeblach organizacyjnych powinna sobie przyswoić świadomość, że ulokowanie u dostawcy zamówienia jest równoznaczne z zaciągnięciem zobowiązania finansowego, od którego samowolnie i jednostronnie nie można odstąpić. Jeżeli tak traktowane będą wszystkie zamówienia przez zamawiającego, to nie tylko będą one przed lokatą należycie analizowane, ale i z natury rzeczy, jako zobowiązania finansowe, również należycie ewidencjonowane. Wynika z tego wniosek, że pierwszą czynnością, niezależną od metody kontroli wykorzystania limitów zakupu, jest przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji wszystkich bez wyjątku niezrealizowanych zamówień na dzień, od którego zamierza się wprowadzić kontrolę i że inwentaryzacja taka winna być przeprowadzona (dla kontroli) na koniec każdego roku gospodarczego na równi z wszystkimi innymi pracami inwentaryzacyjnymi i bilansowymi przedsiębiorstwa.

Należy podkreślić, że przeprowadzenie szczegółowej i bezbłędnej inwentaryzacji zamówień jest podstawą realności i rzetelności całej kontroli.

Zinwentaryzowane powinny być wszystkie nie zrealizowane w pełni zamówienia, względnie ich części niezrealizowane lub niezafakturowane, a wycena zamówień winna być przeprowadzona według obowiązującego cennika; w przypadkach braku pozycji w cenniku, wycena winna następować wg oferty, potwierdzenia zamówienia, względnie ostatnio znanej ceny. Wyliczoną w ten sposób wartość należy odnotować na odwrocie formularza zamówienia z podaniem konta materiałowego JPK oraz roku spodziewanej dostawy. Podanie roku spodziewanej dostawy jest niezbędne, ponieważ zamówienia, których termin dostawy przypada

na następny rok operacyjny, nie obciążają limitu zakupu bieżącego roku operacyjnego.

Jeżeli inwentaryzacja sporządzona jest na dzień 1 stycznia danego roku operacyjnego, to suma kwot odnoszących się do tego samego konta materiałowego JPK, zebrana ze wszystkich niezrealizowanych zamówień o terminie dostawy w tymże samym roku operacyjnym — jest zobowiązaniem przedsiębiorstwa, które obciąża limit zakupu danego konta. Wszelkie dalsze zamówienia, z terminem dostawy w tymże roku, mogą być lokowane tylko do wysokości limitu zakupu, ustalonego dla danego konta.

Podstawą kontroli jest zatem z kolei limit zakupu, ustalony dla każdego konta materiałowego JPK, obliczony według zasad ogólnie obowiązujących.

W resorcie górnictwa przyjęto zasadę, że limity zakupu, określające kwoty jakie mogą być wydatkowane w danym roku operacyjnym na zakup materiałów dla celów ruchowych, inwestycji wykonywanych sposobem gospodarczym, kapitalnych remontów oraz nakładów pozaoperacyjnych, otrzymują przedsiębiorstwa i zakłady, pozostające na samodzielnym rozrachunku gospodarczym, w rozbiciu na poszczególne **konta materiałowe JPK**, od swej jednostki bezpośrednio nadrzędnej, tj. centralnego zarządu, zjednoczenia lub tp. Wymienione jednostki dokonują podziału limitu na podstawie zatwierdzonych planów techniczno-przemysłowo-finansowych, w których limity te występują (PZ-F) dla poszczególnych **grup materiałowych**.

W metodzie kontroli i sprawozdawczości z wykorzystania limitów zakupu stosowanych w resorcie górnictwa, występują dla każdego konta materiałowego dwa wskaźniki, tzw. wskaźnik „A“, który jest stosunkiem wypłat dokonanych z tytułu dostaw, do ustalonego limitu zakupu i wskaźnik „B“, który jest stosunkiem zaangażowania się przedsiębiorstwa z tytułu ulokowanych zamówień, do ustalonego limitu zakupu.

Wskaźniki te umożliwiają wyciąganie wniosków o stopniu wykorzystania limitu zakupu, względnie umożliwiają bezpośrednie stwierdzenie czy przedsiębiorstwo „nie przekroczyło wyznaczonych kwot, ustalonych w zatwierdzonych planach zaopatrzenia“, o czym mówi wyżej cytowane zarządzenie Przewodniczącego PKPG, a którym to przekroczeniem zainteresowany jest Narodowy Bank Polski, zgodnie z pkt. 2 § 1 tego zarządzenia.

Omówione wyżej wskaźniki występują nie tylko przy poszczególnych kontach materiałowych JPK, ale również w zestawieniu wszystkich kont materiałowych razem, mianowicie w globalnym raporcie miesięcznym przedsiębiorstwa w tzw. formularzu ZF-2. Cyfry tego formularza stanowią jednocześnie pełną podstawę dla właściwego terenowo oddziału Narodowego Banku Polskiego — dla kontroli wykorzystania limitów zakupu przedsiębiorstwa.

Ogólny pogląd na wykorzystanie limitów zakupu w skali całego przemysłu (CZP, Zjednoczenia), bezpośrednio podległego Ministerstwu oraz możliwość porównania wykonania planu zaopatrzenia z ogólnym planem techniczno-

przemysłowo-finansowym danego przemysłu, daje zbiorczy raport, tzw. formularz ZF-3, w którym, analogicznie jak w ZF-2, występują te same zasadnicze rubryki i wskaźniki „A” i „B” — jak w poniższym przykładzie:

Zakład	Limit zakupu		Akceptacja rachunków		Wskaźnik „A” rachunków $\frac{\text{rubr. } 6 \times 100}{\text{rubr. } 4}$	Zobowiązanie aktualne z tytułu niezrealizowanych zamówień z terminem dostaw w br.	Zaangażowane środki rubr. 6+8	Wskaźnik „B” zaangażowania $\frac{\text{rubr. } 9 \times 100}{\text{rubr. } 4}$
	planowany	aktualny	w miesiącu sprawozdawczym	od początku roku do końca m-ca sprawozd.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Z ₁	800	800	50	400	50.—	300	700	86,5
Z ₂	200	300	60	120	40.—	180	300	100,—
Z ₃	1.000	900	80	450	50.—	300	750	83,3
razem	2.000	2.000	190	970	48,5	780	1.750	87,5

Z przytoczonego wyżej prostego przykładu zbiorczego raportu przedsiębiorstwa, posiadającego trzy zakłady na samodzielnym rozrachunku gospodarczym, nasuwa się cały szereg uwag, między innymi, że:

- zakładowi 2, na skutek częściowego przerwania produkcji z zakładu 3, należało podnieść limit zakupu kosztem zakładu 3;
- zakład 2 wykorzystał już całkowicie limit zakupu (wskaźnik „B” = 100) i jakiegokolwiek dalsze lokowanie zamówień jest niedopuszczalne;
- w skali całego przedsiębiorstwa zaangażowano się z tytułu zamówień w wysokości 87,5% (ogólny wskaźnik „B”) ustalonego limitu;
- zapłacono już rachunki w skali całego przedsiębiorstwa w wysokości 48,5% ustalonego limitu zakupu;
- w zakładzie 2 istnieje zahamowanie w napływie wzgl. księgowaniu rachunków z tytułu dostaw, gdyż wskaźnik „A” znajduje się poniżej przeciętnej;
- w skali przedsiębiorstwa zobowiązania z tytułu niezafakturowanych dostaw wynoszą 780 z podziałem na zakłady:
Z₁ = 300, Z₂ = 180, Z₃ = 300 itd.

Jak z powyższych uwag wynika, metoda kontroli wykorzystania limitów zakupu zastosowana w resorcie górnictwa, i to już z dniem 1 stycznia 1951 r., w całej rozciągłości spełnia zadania postawione w tym zakresie przez Przewodniczącego PKPG zarządzeniem z dnia 2 maja 1951 r.

Należałoby się jeszcze zastanowić, dlaczego obowiązek prowadzenia kontroli wykorzystania limitów zakupu został wprowadzony właśnie zarządzeniem Przewodniczącego PKPG, dotyczącym ujawnienia, upłynnienia i zapobiegania tworzeniu się zbędnych i nadmiernych remanentów materiałowych? Moim zdaniem, właśnie w tym zarządzeniu zagadnienie to znalazło słusznie swój wyraz — i to w pierwszym paragrafie, co ponownie podkreślam — ponieważ kontrola wykorzystania limitów zakupu musi być powiązana z kontrolą stanów magazynowych.

Takie powiązanie tych dwu zagadnień istnieje też w resorcie górnictwa, ponieważ kontrola obrotów materiałowych i stanów magazynowych oraz sprawozdawczość w tym zakresie została wprowadzona zarządzeniem Ministra Górnictwa z dnia 31 stycznia 1951 roku, tj. prawie jednocześnie z zarządzeniem o kontroli wykorzystania limitów zakupu.

Sprawozdawczość w zakresie obrotów materiałowych i zapasów magazynowych biegnie w układzie tychże samych kont materiałowych JPK i obejmuje:

- stan początkowy (okresu sprawozdawczego)
- obrotu materiałowe (okresu sprawozdawczego — przychód i rozchód)
- stan końcowy (okresu sprawozdawczego)
- normatyw (okresu sprawozdawczego)
- stan ponadnormatywny wzgl. stan poniżej normatywu.

Również okresy sprawozdawczości oraz jej forma są na poszczególnych szczeblach organizacyjnych identyczne dla obydwu zagadnień.

Porównanie cyfr poszczególnych kont materiałowych JPK, wynikających z kontroli wykorzystania limitów zakupu i kontroli w zakresie obrotów materiałowych i stanów magazynowych, dają pełny i bogaty materiał do analizy i wniosków w zakresie gospodarki magazynowej przedsiębiorstwa, ze szczególnym uwzględnieniem stanów normatywnych i ponadnormatywnych.

Analiza wyników kontroli wykazała, że w całym szeregu przedsiębiorstw, podległych resortowi górnictwa, przekroczone ustalone limity zakupów na poszczególnych kontach materiałowych w granicach sięgających do 200%, mimo nieprzekroczenia jednocześnie ogólnego limitu zakupu. Tego rodzaju wyniki zmusiły przedsiębiorstwa do dokonania virement limitów z jednego konta materiałowego na inne — względnie wskazały na konieczność przeprowadzenia anulacji zamówień — jeżeli takie wnioski wynikły z jednoczesnej analizy stanów i obrotów magazynowych.

W okresie 7 miesięcy 1951 roku anulowano np. w samym przemyśle węglowym za-

mówienia na sumę przekraczającą 100 mil. złotych; cyfra ta wskazuje, jakiej skali są wyniki osiągnięte w zakresie samej tylko anulacji zamówień.

Cyfry wynikające z jednej i drugiej kontroli stworzyły ponadto możliwość ścisłego zbadania kształtowania się zapasów magazynowych na każdy żądany okres. Dla wszystkich kont materiałowych oddzielnie można np. wyprowadzić w każdym żądanym terminie stan magazynowy na ultimo danego roku operacyjnego, przez następujące wyliczenie:

stan zapasów na ultimo miesiąca, wynikający z kontroli stanu i obrotów magazynowych	zł 300.000
zobowiązania aktualne z tytułu niezrealizowanych zamówień	„ 600.000
R a z e m	zł 900.000
przewidywane zużycie wynikające z kontroli stanu i obrotów magazynowych	„ 490.000
pozostaje	zł 410.000
zatwierdzony stan ponadnormatywny gospodarczo uzasadniony	zł 50.500
zgłoszone do właściwych terenowo hurtowni nadmiary do upłynnienia, których termin fakturowania przypada do końca roku operacyjnego	„ 90.000
zatwierdzony normatyw finansowy	„ 250.000
„	„ 390.500
nieuzasadniony stan ponadnormatywny wyniesie	zł 19.500

A. ZERCAŁOW

O metodzie planowania zaopatrzenia na inwestycje

(Z doświadczeń Centralnego Zarządu Budownictwa Ministerstwa Przemysłu Spożywczego ZSRR).

W naszym kraju prowadzone jest ogromne budownictwo inwestycyjne. Poprzez budownictwo inwestycyjne, wykonywane w ramach państwowego planu, realizowana jest rozszerzona reprodukcja zasobów wszystkich gałęzi gospodarki narodowej.

Państwo Radzieckie wydaje corocznie na nowe budownictwo wielomiliardowe kwoty.

Stale zwiększające się budownictwo inwestycyjne wymaga od przemysłu budowlanego oszczędnej i racjonalnej organizacji, stosowania rygorystycznego systemu oszczędzania i maksymalnego obniżania kosztów budownictwa w celu umożliwienia dalszej socjalistycznej reprodukcji rozszerzonej.

Z inicjatywy Stalina Rada Ministrów Związku Radzieckiego powzięła w dniu 9 maja 1950

Przykład powyższy jest tylko jednym z wariantów analizy, która jest możliwa do przeprowadzenia przy metodzie kontroli, zastosowanej w resorcie górnictwa.

Dobiegły końca prace nad II etapem planu zaopatrzenia materiałowego na rok 1952 i służba zaopatrzenia, po zatwierdzeniu tych planów, przystąpi do III etapu prac, tj. do opracowania szczegółowego planu zaopatrzenia na rok 1952 i z kolei do realizacji tegoż planu. Jednakże lokata zamówień dla materiałów o dużym okresie wyprzedzenia następuje już obecnie.

Z tych względów wskazane jest, aby już obecnie zapadła decyzja przedsiębiorstwa odnośnie metody i terminu wprowadzenia kontroli wykorzystania limitów zakupu i by metoda ta poszła w kierunku umożliwiającym spełnienie zadania postawionego przez Przewodniczącego PKPG w § 1 zarządzenia z dnia 2 maja br. oraz by służba zaopatrzenia posiadała materiał analityczny, chroniący ją przed skutkami § 66 (Sankcje) instrukcji, będącej załącznikiem do wspomnianego wyżej zarządzenia.

Z doświadczenia wiadomo, że wprowadzenie tego rodzaju kontroli wymaga nie tylko przygotowania odpowiedniej instrukcji i formularzy, ale również pewnego przeszkolenia służby zaopatrzenia w terenie. Z tych względów w przedsiębiorstwach, w których to zagadnienie nie jest jeszcze właściwie postawione, należałoby już obecnie przystąpić do prac przygotowawczych oraz ustalić jako termin wprowadzenia tej kontroli w życie dzień 1 stycznia 1952 roku. Powstaram przy tym, że przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji niezrealizowanych zamówień, z podziałem na lata dostawy i konta materiałowe JPK jest podstawą realności i rzetelności kontroli wykorzystania limitów zakupu.

roku uchwałę o obniżeniu kosztów budownictwa przez wyrugowanie z projektów i kosztorysów wszelkich przerostów, przez potaniecie robót budowlano - montażowych, przez dalszą obniżkę hurtowych cen materiałów, wyposażenia i taryf kolejowych.

Wykonanie ustalonych w zakresie obniżenia kosztów budownictwa zadań stwarza możliwość dla wprowadzenia większych mocy produkcyjnych przy takich samych zasobach. Ścisłe wprowadzenie w życie uchwały rządu o obniżeniu kosztów budownictwa powinno być zagadnieniem stale skupiającym uwagę wszystkich jednostek projektodawstwa i wykonawstwa inwestycyjnego.

W robotach budowlano - montażowych materiały stanowią około połowy całkowitego ko-

sztu; a więc materiały są, przy konsekwentnym prowadzeniu walki o ich oszczędne zużycie, jednym z podstawowych elementów systematycznego obniżania kosztorysowej wartości budownictwa.

Wyeliminowanie z projektów i kosztorysów wszelkich przerostów, stosowanie racjonalnych konstrukcji, zmniejszenie strat materiałowych stwarzają w przemyśle budowlanym duże możliwości obniżenia norm zużycia materiałów budowlanych.

Jedną z pierwszych przesłanek oszczędnego zużycia materiałów w budownictwie powinno być przede wszystkim ustalenie technicznie uzasadnionych norm zużycia i prawidłowe wyliczenie na ich podstawie potrzeb materiałowych.

Normowanie środków produkcyjnych jest przeprowadzane w gospodarce socjalistycznej na podstawie średnio-prógresywnych norm. W zastosowaniu do budownictwa inwestycyjnego oznacza to, że normy zużycia materiałów powinny być ustalane na podstawie najbardziej racjonalnych i oszczędnych rozwiązań w projektach, jak najszerszego stosowania przy wykonywaniu robót budowlano - montażowych przodujących metod oraz nowych, wydajniejszych materiałów i konstrukcji.

W celu prawidłowego wykorzystania zasobów materiałowych i pomyślnego wykonania planu inwestycyjnego ministerstwa i inne jednostki centralne powinny przeprowadzać z maksymalną ścisłością prace w zakresie planowania zaopatrzenia materiałowego, potrzebnego dla wykonania robót budowlano - montażowych.

Tymczasem metody stosowane przez niektóre jednostki przy planowaniu zaopatrzenia materiałowego na wykonanie inwestycji wykazują zasadnicze wady, które należy bezwzględnie usunąć.

Branżowe centralne zarządy ustalają, na podstawie przewidywanego wykonania planu inwestycyjnego bieżącego roku i zadań w zakresie wprowadzania nowych mocy produkcyjnych, wielkość nowych i przechodzących z poprzednich okresów robót budowlanych jedynie w sumarycznej wartościowej formie. Ustalenie wielkości i struktury robót budowlano - montażowych przeprowadzane jest według kosztorysowej wartości każdego typu robót według grup obiektów (przemysłowego, energetycznego, pomocniczego przeznaczenia), jednakże tylko w wyrazie wartościowym.

Na podstawie ich kosztorysowej wartości ustalany jest udział każdej grupy obiektów w łącznej rocznej kwocie środków przewidzianych na sfinansowanie inwestycji.

Jednocześnie zostają ustalone normy zużycia głównych materiałów. Opracowanie norm jest przeprowadzane na podstawie kosztorysów kilku przedsiębiorstw budowlanych, będących najbardziej typowymi dla rodzaju budownictwa danej gałęzi przemysłu. Dla każdej grupy

obiektów obliczane są, na podstawie kosztorysów, potrzebne ilości głównych materiałów budowlanych.

Na podstawie obliczonej w ten sposób ogólnej ilości tego lub innego materiału i całkowitej wartości kosztorysowej odnośnej grupy obiektów ustalane są normy zużycia poszczególnych materiałów na 1 milion rubli robót budowlano - montażowych.

Wychodząc z przyjętej struktury robót oraz ustalonych norm, obliczane są średnioważone normy zużycia materiałów dla przedsiębiorstw budowlanych danej gałęzi przemysłu. Po ustaleniu udziału poszczególnych gałęzi przemysłu w ogólnym planie robót budowlano - montażowych, opracowane zostają na podstawie średnioważonych norm zużycia materiałów, przyjętych dla poszczególnych gałęzi przemysłu, scalone wskaźniki zużycia materiałów dla ministerstwa jako całości. Obliczone w ten sposób scalone wskaźniki zużycia stają się podstawą dla ustalenia zapotrzebowania na główne materiały dla całości robót budowlano - montażowych, przewidzianych do wykonania przez ministerstwo.

W ten sposób wskaźniki zużycia na 1 milion rubli robót budowlano - montażowych, obliczone na podstawie dokumentacji kilku obiektów, zostają mechanicznie rozprzestrzenione na wszystkie budowy danej gałęzi przemysłu, jako normy zużycia materiałów. Normy te są uzyskiwane przez podzielenie ilości materiałów, wyliczonej na podstawie danych kosztorysowych, przez kosztorysową wartość obiektu.

Jakkolwiek ilość materiałów, potrzebnych do budowy obiektów tego samego typu architektonicznie - budowlanego jest wielkością stałą, to wartość kosztorysowa tych obiektów podlegać może znacznym wahaniom.

Przeprowadzona w ubiegłych latach rewizja kosztorysów miała tym większy wpływ na zmianę kosztorysowej wartości budowy, im więcej robót, przechodzących z poprzednich lat, było przeliczone według nowych cen. Przeliczona kosztorysowa wartość tego samego typu obiektów, w zależności od udziału w niej ilości robót budowlano - montażowych, wykonanych w cenach odnośnych lat, może mieć duże odchylenia w zależności od absolutnej wartości kosztorysowej obiektu.

Oprócz przeliczenia kosztorysów, znaczny wpływ na różnicę wartości budowy wywierają i inne czynniki. Do nich przede wszystkim należą:

a) miejsce budowy obiektu, co pociąga za sobą zastosowanie różnych współczynników strefowych do płacy roboczej i taryf kolejowych;

b) warunki otrzymania materiałów rozdzielanych centralnie i materiałów miejscowych (odległości i rodzaj transportu), od których uzależniona jest wielkość nakładów transportowych, stanowiących zazwyczaj dużą część ogólnego kosztu materiałów budowlanych.

Wpływ wyżej wymienionych czynników może spowodować duże różnice w wartości kosztorysowej poszczególnych budów i wskaźników zużycia na 1 milion rubli robót budowlano - montażowych.

Jeśli na przykład trzy obiekty tego samego typu architektonicznie - budowlanego, wykonywane według identycznego projektu, wymagają dla budowy każdego z nich 1200 ton wyrobów hutniczych, ale ich wartość kosztorysowa wynosi:

- pierwszego — 20 milionów,
- drugiego — 25 milionów,
- trzeciego — 30 milionów rubli,

wówczas wskaźniki zużycia wyrobów hutniczych, wyliczone na 1 milion rubli robót budowlano - montażowych, będą znacznie się różniły i wyniosą odpowiednio: 60, 48 i 40 ton.

Na wskaźniki zużycia materiałów na 1 milion rubli, oprócz ogólnej wartości budowy, zasadniczy wpływ wywierają konstrukcyjne rozwiązania, przyjęte w projektach. Wybór takiego lub innego szkieletu obiektu przemysłowego powoduje duże różnice norm zużycia takich podstawowych materiałów, jak wyroby hutnicze, cement.

Należy również stwierdzić, że ustalanie przewidywanego zużycia materiałów odbywa się szablono i jest przeważnie planowane jako równomierne w ciągu całego okresu trwania robót budowlano - montażowych. W rzeczywistości zaś zużycie przeważającej ilości wyrobów hutniczych, rur, cementu ma miejsce w fazie robót stanu surowego oraz w fazie robót stanu pełnego. W początkowym okresie przy robotach przygotowawczych oraz w okresie wykończenia obiektów produkcyjnych, kiedy przeprowadzane są prace przy budowie obiektów pomocniczych o charakterze mieszkaniowym, kulturalno - socjalnym — zużycie tych materiałów znacznie się obniża.

W niektórych gałęziach przemysłu, przeprowadzających niewielkie inwestycje, potrzeby materiałowe w poszczególnych latach mogą znacznie się wahać w zależności od tego czy inwestycje dotyczą obiektów produkcyjnych czy nieprodukcyjnych.

Opracowanie średnioprogresywnych norm zużycia, na podstawie których zostaje ustalone zapotrzebowanie materiałowe, wymaga przeprowadzenia techniczno - ekonomicznych obliczeń w odniesieniu do konkretnych elementów budowy z uwzględnieniem rozwiązań konstrukcyjnych, dzięki którym może być osiągnięta oszczędność zużycia materiałów.

Stosowana dotychczas metoda ustalania struktury robót i średnioważonych norm zużycia materiałów wyklucza możliwość przeprowadzenia tych obliczeń. Strukturę robót ustala się według grup obiektów, jak np. obiekty typu energetycznego, pomocniczego, domy drewniane, murowane, drogi kolejowe, autostrady, a nie według elementów budowy i szczegółów konstrukcyjnych, w miarę wyko-

nywania lub montażu których powstaje obiekt budowlany lub konstrukcja, jak np. roboty ziemne, murarskie, żelbetowe, fundamenty, mury, stropy.

Scalone wskaźniki zużycia materiałów ustalone na 1 milion rubli robót budowlano - montażowych podlegają, przy obiektach tego samego typu, gwałtownym wahaniom w zależności od wartości kosztorysowej tych obiektów i ich fazy budowy i są oderwane od tych konkretnych technicznych norm zużycia (cement dla mieszanek i betonów, stal dla żelbetu i konstrukcji stalowych), którymi operuje się w toku wykonywania robót.

Ponadto, w związku z tym, że wskaźniki zużycia są ustalane na podstawie technicznej dokumentacji tych obiektów, które sobie typuje samo przedsiębiorstwo, wskaźniki te są często zawyżane, gdyż wybierane są jako typowe takie obiekty, które do budowy wymagają dużej ilości deficytowych materiałów.

Brak realnych danych o rzeczywistych potrzebach materiałowych prowadzi z kolei do omyłek w rozdziale środków, przeznaczonych na wykonanie inwestycji.

Materiały przydzielane dla budów powinny być skoncentrowane przede wszystkim na głównych obiektach. Jednakże jeszcze ciągle zdarza się, że środki przewidziane na wykonanie inwestycji są rozdrabniane na wiele drugorzędnych obiektów. Dopiero w miarę precyzowania się potrzeb poszczególnych budów w ciągu roku operacyjnego przeprowadzane są przesunięcia środków, przerzuty materiałów z jednej budowy na drugą, co pociąga za sobą znaczne dodatkowe koszty i niedotrzymanie terminu wykonania robót.

W celu prawidłowego wykorzystania przyznanych na wykonanie inwestycji środków, niezbędna jest znajomość rzeczywistych potrzeb budowy. Tylko pod tym warunkiem możliwe jest zrealizowanie koncentracji środków na budowę najważniejszych gospodarczo obiektów.

Jak wskazuje doświadczenie Centralnego Zarządu Budownictwa Ministerstwa Przemysłu Spożywczego ZSRR, przy planowaniu zaopatrzenia materiałowego na budowie, w zjednoczeniu budowlanym, centralnym zarządzie, należy przede wszystkim opierać się na metodzie bezpośrednich źródłowych obliczeń, biorąc za podstawę do ustalenia zapotrzebowania wielkość robót, wyrażoną w jednostkach technicznych i technicznie uzasadnione progresywne normy zużycia.

Uzasadnione, obliczone na podstawie technicznej wielkości robót każdej budowy, zużycie materiałowe daje możliwość osiągnięcia maksymalnie dokładnych wskaźników zużycia materiałów budowlanych na 1 milion rubli robót budowlano - montażowych i zbliżenia tych wskaźników do rzeczywistych warunków budownictwa w każdej gałęzi przemysłu.

Poniżej zostaje podana metoda obliczenia zużycia materiałowego, stosowana w Centralnym Zarządzie Budownictwa Ministerstwa Przemysłu Spożywczego ZSRR.

Obliczenie zużycia materiałów na podstawie wielkości robót, wyrażonych w jednostkach technicznych, przeprowadzane jest w sposób następujący:

Na podstawie zadań w zakresie wprowadzenia nowych mocy produkcyjnych oraz przewidywanego wykonania planu inwestycyjnego na dany rok, zleceńodawcy i centralne zarządy rozdzielają środki, przewidziane na inwestycje w roku planowanym dla każdej budowy. Dla każdego rodzaju inwestycji opracowywany jest wychodzący z przewidzianych do wykonania robót i ich fazy budowy oraz limitów środków finansowych — roczny spis tytułów inwestycyjnych.

Po zatwierdzeniu tytułów inwestycyjnych sporządzony zostaje spis elementów budowy z podaniem wielkości robót, przewidzianych do wykonania na każdej budowie w następnym roku, z uwzględnieniem przewidywanego stopnia ich wykonania na koniec roku i zaplanowanych środków finansowych.

Obiekt Nr

Lp.	Wyszczególnienie robót	Jedn. miary	Ogólna ilość robót	Przewid. wykon. na 1. I. r.	Ilość robót na ..... r.
	M u r y				
	Wykonanie murów zewnętrznych z cegły na zaprawie mieszanej	m ³	2283	1720	533
	Jw. murów wewnętrznych	m ³	1912	898	1014
	K o n s t r u k c j a ż e l a z n a				
	Montaż słupów wagi do 3 ton	t	72,8	—	72,8
	Jw. dźwigarów	t	138	—	138

Wielkość robót jest brana z kosztorysów lub projektów. Na przykład na podstawie kosztorysu

rys, danych o robotach wykonanych oraz o przewidywanym wykonaniu robót na koniec roku sporządzone zostaje zestawienie przytoczone powyżej.

Na podstawie podobnych obliczeń, wykonanych dla poszczególnych obiektów sporządzone zostaje ogólne zestawienie robót dla wszystkich obiektów budowlanych, włączonych do spisu tytułów inwestycyjnych.

Jeżeli wymieniona w zestawieniu robota powinna być normalnie wykonana w trzecim kwartale, wówczas przy ustalaniu przewidywanego wykonania planu na koniec roku poprzedzającego rok planowany są dopuszczalne pewne niedokładności. Jeżeli na przykład pewna budowa nie otrzyma w ciągu drugiego półrocza niezbędnych materiałów, wówczas ilość wykonanych robót będzie mniejsza. Odchylenia mogą mieć miejsce również i przy ustalaniu ilości robót na rok planowany, najczęściej z powodu zmiany ilości środków finansowych przeznaczonych na inwestycje; każde bowiem zmniejszenie środków finansowych pociąga za sobą zmianę ilości robót. Wymienione wyżej niedokładności mogą jednakże być usunięte z chwilą ostatecznego rozpatrzenia planu rozdziału środków na inwestycje.

W zbiorczym zestawieniu elementów robót podane są zsumowane ilości każdego rodzaju robót, ich cena jednostkowa oraz ogólna wartość. Wartość robót budowlano-montażowych dla poszczególnych obiektów powinna odpowiadać kwotom przewidzianym w spisie tytułów inwestycyjnych; tak samo i wartość robót budowlano-montażowych na poszczególnych placach budowy w globalnej sumie powinna być zgodna ze spisem tytułów inwestycyjnych na dany rok. Jest to konieczne z tego względu, żeby obliczenie zaopatrzenia materiałowego było oparte o zaplanowaną ilość i wartość robót, bez jakichkolwiek odchyżeń.

Wyszczególnienie elementów budowy lub elementów konstrukcyjnych jest sporządzane na następującym wzorze:

Z e s t a w i e n i e

elementów budowy i elementów konstrukcyjnych w kolejności ustalonej normami państwowymi lub katalogiem cen jednostkowych.

§§ zbioru budowlanych norm państwowych lub katalogu cen jednostkowych	Wyszczególnienie elementów budowy i elementów konstrukcyjnych w kolejności ustalonej budowlanymi normami państwowymi lub katalogiem cen jednostkowych	Jednostka miary	Obiekt Nr 1	Obiekt Nr 2	Obiekt Nr 3	Ogółem ilość robót	Ogółem wartość robót
I — 36	R o b o t y z i e m n e Wykonanie wykopów pod fundamenty dla murów zewnętrznych do 2 m głębokości. 1,5 m szerokości w gruncie suchym Jw. dla murów wewnętrznych	m ³					
II — 2	F u n d a m e n t y Wykonanie fundamentów z kamienia budowlanego na zaprawie cementowej Wykonanie fundamentów pod słupy itd.	"					
III — 3	M u r y Wykonanie murów zewnętrznych z cegły na zaprawę mieszaną architektonicznie prostych	"					

Kolejność wymieniania elementów budowy została ustalona następująco:

roboty ziemne, konstrukcje kamienne, konstrukcje żelbetowe i betonowe, konstrukcje drewniane, montaż konstrukcyj stalowych, podłogi, dachy, piece, roboty wykończeniowe.

Na podstawie obliczonej ilości robót przewidzianych do wykonania ogółem ustalane są, zgodnie z obowiązującymi normami kosztorysowymi, potrzeby materiałowe.

Na przykład dla wykonania robót związanych z ułożeniem gładkich murów z cegły na zaprawie mieszanej w ilości 1200m³, zgodnie z budowlanymi normami państwowymi potrzeba: (normy ustalone dla 10 m³ murów)

cegły $4,15 \times 120 = 498$ tys. szt.

cementu $0,37 \times 120 = 44,4$ tony

wapna palonego $0,16 \times 120 = 19,2$ tony

piasku $2,7 \times 120 = 324$ m³

Cyfry wynikowe tych obliczeń są przenoszone do zestawienia potrzeb materiałowych na podstawowe materiały budowlane.

Obliczenie materiałów przeprowadzane jest na wszystkie materiały rozdzielane i bilansowane. Nomenklatura materiałowa uwzględnia następujące pozycje: żelazo-belki, progi, stal szlachetna, blacha stalowa, blacha dachowa, rury gazowe, ciągnione, walcowane, ceramiczne, azbestowo-cementowe, cement, papa, pergamin, ruberoid, bitumina, asfalt, płytki do wykładania, kafle; farby suche, wapno do bielienia, pokost; tarcica, szyny normalnotorowe i wąskotorowe, rozjazdy, podkłady, alabaster, wapno palone, kamień budowlany i drogowy, cegła czerwona, piasek rzeczny i kopany, żwir.

Normy budowlane, zatwierdzone na pewien okres czasu są tymi wskaźnikami, które służą za podstawę do ustalenia kosztorysowej wartości robót. Jednakże ponieważ normy są zatwierdzone okresowo (w ZSRR normy dla budownictwa ogólnego zatwierdzono w r. 1936, dla robót budowlanych specjalnych w r. 1937) nie odzwierciedlają one w niektórych przypadkach najnowszych osiągnięć techniki budowlanej, pociągającej za sobą znaczne zmniejszenie zużycia materiałowego. W związku z tym planowanie zaopatrzenia materiałowego powinno odbywać się na podstawie obowiązujących norm państwowych, jednakże z poprawką, biorącą pod uwagę te najnowsze osiągnięcia w dziedzinie rozwiązań konstrukcyjnych i technologii budowlanej, które mogą być zastosowane na poszczególnych budowach.

Szerokie zastosowanie gotowych elementów konstrukcyjnych, prefabrykowanych w skali przemysłowej, stwarza możliwości osiągnięcia znacznych oszczędności w stosunku do norm kosztorysowych w takich podstawowych materiałach, jak drewno, cement, żelazo.

Wyeliminowanie nadmiernego zużycia materiałowego, które ukrywa się w wielu projektach i kosztorysach umożliwia osiągnięcie oszczędności materiałowych drogą zmniejsze-

nia kubatury i powierzchni budynków, skrócenia odległości komunikacyjnych, zamiany konstrukcji stalowych, żelbetowych konstrukcjami z materiałów miejscowych (kamień i cegła), zastosowania oszczędnych nowoczesnych rozwiązań konstrukcyjnych zamiast przestarzałych.

Szeroki rozmach socjalistycznego współzawodnictwa mobilizuje pracowników budowlanych do starannego przechowywania i oszczędnego zużycia materiałów przy wykonywaniu robót. Zmniejszenie norm zużycia materiałów dzięki stosowaniu w przemyśle budowlanym nowoczesnej technologii i oszczędnych konstrukcji, rozwój stachanowskich metod pracy stwarza podstawę do ustalenia progresywnych norm zużycia materiałów.

Każda budowa posiada duże możliwości zmniejszenia zużycia materiałowego. Dlatego też przy planowaniu zaopatrzenia na wykonanie inwestycji, wszystkie jednostki budowlane, począwszy od samej budowy, powinny starannie analizować przewidziane do wykonania roboty pod kątem widzenia zmniejszenia zużycia wszystkich materiałów, a w szczególności deficytowych.

Planowanie zaopatrzenia materiałowego związane jest nierozdzielnie z opracowaniem planu organizacyjno-technicznych posunięć, których zastosowanie przyniesie maksymalną oszczędność zużycia materiałów.

Zużycie materiałów powinno być zmniejszone w porównaniu z potrzebami, ustalonymi na podstawie obowiązujących norm kosztorysowych, do wysokości przewidzianej zaplanowaną oszczędnością.

Opracowane przez poszczególne budowy dane w zakresie rzeczowego planu, dotyczące zużycia głównych materiałów oraz posunięć organizacyjno-technicznych, zmierzających do obniżenia norm zużycia, powinny być sprawdzane przez zjednoczenia i centralne zarządy budownictwa z punktu widzenia prawidłowości obliczeń, a w szczególności z punktu widzenia pełnego uwzględnienia wszystkich organizacyjno-technicznych czynników, które umożliwią danej budowie obniżenie zużycia materiałów.

Na podstawie skorygowanych przez zjednoczenia i centralne zarządy danych, powinny być opracowane zbiorcze zestawienia, w których ilości poszczególnych rodzajów robót i potrzeby w głównych materiałach są grupowane według gałęzi przemysłu, oddzielnie dla obiektów produkcyjnych i nieprodukcyjnych; dla uproszczenia tylko te elementy budowy, które do wykonania wymagają materiałów, przewidzianych do zaplanowania ilościowego.

Powyższe obliczenia stanowią techniczne uzasadnienie zaplanowanego zużycia materiałowego dla przedsiębiorstw odnośnej gałęzi przemysłu.

Biorąc pod uwagę, że w państwowym planie zaopatrzenia materiałowego limity zużycia materiałów są ustalane dla ministerstw i innych

centralnych urzędów z uwzględnieniem wartości przewidzianych do wykonania robót budowlano-montażowych, centralne zarządy budownictwa muszą, na podstawie planu zaopatrzenia materiałowego i kosztorysowej wartości robót, ustalić wskaźniki zużycia głównych materiałów na 1 milion rubli robót.

Podstawą dla tych wskaźników powinny być ilości poszczególnego rodzaju robót przewidzianych do wykonania i kosztorysowe normy oraz przodujące doświadczenie stachanowców i osiągnięcia nowoczesnej techniki budowlanej. Wskaźniki zużycia materiałów budowlanych powinny wynikać z progresywnych norm zużycia i powinny zapewniać racjonalne i oszczędne wykorzystanie materiałów.

Na podstawie norm zużycia mogą być ustalone średnie progresywne wskaźniki zużycia dla ministerstwa lub urzędu jako całości, z uwzględnieniem ciężaru gatunkowego budownictwa poszczególnych gałęzi przemysłu w ogólnym planie inwestycyjnym ministerstwa.

W roku bieżącym opracowaliśmy plan zaopatrzenia materiałowego na podstawie zestawienia ilościowego elementów budowy dla 115 budów w 15 gałęziach przemysłu spożywczego. Pomimo dużej różnorodności wykonywanych robót budowlano-montażowych, obliczenie ilościowe elementów budowy i na ich podstawie zużycia materiałowego zostało wykonane z dostateczną ścisłością. Posiadanie ilościowych zestawień elementów budowy i opracowanych na ich podstawie planów zaopatrzenia materiałowego już od samego początku roku pozwala prawidłowo kierować na poszczególne budowy odpowiednie ilości materiałów, przydzielone ministerstwu na podstawie scalonych średnich wskaźników.

Posiadanie zestawień ilościowych elementów budowy umożliwiła ponadto należyte rozwiązanie szeregu podstawowych zagadnień związanych z finansowaniem robót, ustalaniem przerobu, średniej płacy, wyposażeniem budów w urządzenia mechaniczne i transportowe, organizację pomocniczych przedsiębiorstw.

Jednocześnie z planem zaopatrzenia materiałowego powinno być opracowane zapotrzebowanie na wyposażenie technologiczne, energetyczne, elektrotechniczne, transportu pionowego i ogólnego. Ustalenie wyposażenia technicznego przeprowadzane jest również na podstawie projektów technicznych i kosztorysów. Po ustaleniu ilości i rodzaju wyposażenia sporządzamy na podstawie specyfikacji i technologicznych roboczych schematów wykaz wyposażenia przewidzianego do dostawy. Ścisłe wykonanie tych prac we właściwym czasie daje nam możliwość uniknięcia takich komplikacji, jakie istnieją na porządku dziennym na niektórych budowach w pełnym ruchu z powodu nieulokowania zamówień na dostawę wyposażenia.

Omówione powyżej zagadnienia dają podstawę do wyciągnięcia następujących wniosków:

Planowanie zaopatrzenia powinno być przeprowadzane na podstawie ilościowych zestawień elementów budowy przewidzianych do wykonania. Jedynie tak obliczone potrzeby materiałowe mogą być podstawą do należytego rozdziału materiałów na poszczególne budowy.

Pracom nad sporządzeniem podobnych zestawień i opracowaniem na ich podstawie potrzeb materiałowych należy nadać charakter obowiązujący, z tym, że planowanie zaopatrzenia w ramach rocznego planu inwestycyjnego powinno się odbywać na podstawie technicznie uzasadnionych obliczeń.

Oparcie planowania zaopatrzenia o ilościowe zestawienia elementów budowy i kierowanie materiałami na budowy zgodnie z ich istotnymi potrzebami jest podstawowym warunkiem należytego wykonania planów budownictwa inwestycyjnego. Nasze przedsiębiorstwa budowlane rozporządzają pełnymi możliwościami opracowania technicznie uzasadnionych planów zaopatrzenia materiałowego. Wysiłki, jakich te prace wymagają, są niewielkie, a osiągnięte dzięki nim wyniki pozwolą na oszczędne wykorzystanie naszych rezerw materiałowych i dalszy rozwój naszej gospodarki narodowej.

Dlaczego?

Zakłady im. „22 lipca” (dawniej E. Wedel) w Warszawie nie uzgadniają planu zaopatrzenia z planem finansowym

Jedną z najbardziej podstawowych zasad planowania gospodarczego jest **zgodność wszystkich części planu**. We wszystkich dotychczasowych instrukcjach dotyczących sporządzania rocznych techniczno-przemysłowo-finansowych planów w przedsiębiorstwach specjalnie wyraźnie podkreślano i żądano, aby poszczególne części tych planów były wzajemnie zgodne. Jest to oczywiste, ponieważ bez tej zgodności plan **nie może być prawidłowy**.

Zdawać by się mogło, że o tak podstawowej zasadzie planowania wiedzieć powinien każdy planista w przedsiębiorstwie. Okazuje się jednak, że tak nie jest, nie wiedzą bowiem o tym planiści w Zakładach im. 22 Lipca w Warszawie. W toku lustracji Działu Zaopatrzenia w tym przedsiębiorstwie stwierdzono na-

stępujące rozbieżności pomiędzy planem zaopatrzenia i planem finansowym:

r o k 1951	plan	plan
	zaopatrzenia	finansowy
1. zużycie materiałów	120.000	111.187
2. zapas normowany		
a) na początku roku	11.100	
b) na końcu roku	10.721	9.906
3. zapas w dniu 1 stycznia 1951	6.533	18.923
4. planowy zakup	138.000	115.970
5. zapas ponadnormatywny gospodarczo uzasadniony na końcu roku	13.800	13.800

Jak z zestawienia tego widać, tylko jedna pozycja w obydwu planach jest zgodna, mianowicie zapas po-

nadnormatywny gospodarczo uzasadniony. Przymuszalnie dlatego, że posiada dużą wartość, co wymagało odpowiedniego zabezpieczenia kredytowego w Narodowym Banku Polskim.

Pozostałe pozycje zestawienia wykazują bardzo poważne różnice pomiędzy planem zaopatrzenia i planem finansowym, niektóre różnice są wprost rażące (np. stan zapasu w dniu 1 stycznia 1951, pozycja 3). W toku lustracji podjęto próbę uzgodnienia pomiędzy głównym księgowym i kierownikiem działu zaopatrzenia, dlaczego omawiane różnice powstały. Uzgodniono dwie:

pozycja 3 — dział zaopatrzenia w stanie zapasów nie uwzględnił ponadnormatywnego zapasu pulpy wartości około 13.000 tys. złotych,

pozycja 4 — różnica wynosząca około 22.000 tys. złotych, to w pierwszym rzędzie pulpa, o której mowa w pozycji poprzedniej oraz różnica między wartością zużycia materiałów wg planu zaopatrzenia a wartością wg planu finansowego.

Pozostałych różnic nie wyjaśniono. Należy podkreślić, że różnica w pozycji pierwszej — zużycie materiałów — jest specjalnie wymowna. Jak bowiem mogło się stać, że dział zaopatrzenia przyjmuje do planu inną wartość, niż to wynika z planu kosztów własnych przedsiębiorstwa. Jaką rolę przy uzgadnianiu tych części planu odegrał dział planowania przedsiębiorstwa? Jak mogło się stać, że taki właśnie plan został przyjęty i zatwierdzony przez Centralny Zarząd Przemysłu Cukierniczego? Zakłady im. „22 Lipca“ należą do największych w tym Centralnym Zarządzie, należało więc ich plany poddać skrupulatnej i dokładnej analizie. A przecież błędy planu, które wynikają z naszego zestawienia, są rażące i widoczne przy najbardziej nawet pobieżnej analizie planu. Na te pytania nie dano odpowiedzi w czasie lustracji przedsiębiorstwa i my też nie potrafimy ich wyjaśnić. Jedno jest pewne: plan techniczno-przemysłowo-finansowy w Zakładach im. „22 Lipca“ jest (w każdym razie w cza-

sie lustracji był) błędny i wobec tego **nie wyznaczał prawidłowych zadań planowych dla wszystkich działów przedsiębiorstwa.**

Piszemy o tym celowo w chwili, w której w przedsiębiorstwach trwa praca przygotowawcza do sporządzenia planów gospodarczych na 1952 rok. Po zatwierdzeniu złożonych już projektów planów, przedsiębiorstwa przystąpią do opracowania szczegółowych techniczno - przemysłowo - finansowych planów. Nie wolno, aby błędy tego rodzaju, które znaleźliśmy w planie Zakładów im. „22 Lipca“, mogły gdziekolwiek powtórzyć się.

Plan Zakładów im. „22 Lipca“ na 1951 rok nie był prawidłowy, dlatego — jak można było stwierdzić w czasie lustracji — realizacja zaopatrzenia nie przebiega w tych Zakładach wg planu. Szkodliwość tego zjawiska jest podwójna:

- 1) dział zaopatrzenia przedsiębiorstwa pracuje bez planu, co jest niedopuszczalne (jesteśmy już w drugim roku Planu 6-letniego),
- 2) duży nakład pracy na przygotowanie rocznego planu zaopatrzenia materiałowego został zmarnowany.

Z faktów tych wypływają wszystkie dalsze konsekwencje nieprawidłowości w gospodarce materiałowej. Jakże bowiem są zadania planowe pracowników działu zaopatrzenia i co ich mobilizuje do wykonania oraz przekroczenia tych zadań?

Metodologia planowania na 1952 rok, a w szczególności metoda planu zaopatrzenia pozwala przedsiębiorstwom opracować plany zaopatrzenia znacznie lepsze niż w latach poprzednich, bardziej realne i oparte na ściślejsz precyzowanych planach produkcji. Nie wolno zapomnieć żadnemu planiście o uzgodnieniu wszystkich części planu, a w toku wykonania planu nie wolno również zapomnieć o konieczności uzgodnienia wszystkich ewentualnych zmian. **Pogłębić metodę planowania oraz wykonanie planu związać ściśle z planem** — oto pierwsze podstawowe zadania na drodze do usprawnienia i podniesienia na wyższy poziom gospodarki materiałowej w przedsiębiorstwie.

Tasko odpowiada

W nr. 6/1951 GOSPODARKI MATERIAŁOWEJ umieściliśmy notatkę, w której poddaliśmy krytyce Zaodrzańskie Zakłady Konstrukcji Stalowych ZASTAL oraz Centralny Zarząd Przemysłu Taboru Kolejowego TASKO za niewłaściwy stosunek kierownictwa tych jednostek do akcji upłynnienia nadwyżek materiałowych. W odpowiedzi na tę notatkę TASKO nadesłał pismo prosząc o sprostowanie omawianej notatki, ponieważ — jak wyjaśnia TASKO — stan faktyczny spraw będących przedmiotem notatki miał się przedstawiać wręcz przeciwnie, gdyż:

1. ZASTAL w całym okresie 1950 r. nie przekroczył normatywu finansowego na zapasy materiałowe, w rzeczywistości bowiem wartość tych zapasów, łącznie nawet z materiałami w drodze, była niższa od kwoty normatywu;

2. zarzut, że TASKO nie przesłał żadnych kart do central handlowych jest wprawdzie słuszny, ale przecież w okresie do końca m-ca maja br. TASKO przeprowadził rewizję i korektę planu zaopatrzenia na 1951 rok, w wyniku której obniżono wydatnie zapotrzebowanie materiałowe, a niezależnie od tego około 15—20% materiałów zgłoszonych do upłynnienia przez nadzorowane przedsiębiorstwo przekazano różnym innym odbiorcom, zwrócono więc ZASTALOWI, „tylko“ resztę kart otrzymanych;

3. daleki od stanu rzeczywistego jest zarzut, że ZASTAL w okresie pierwszych 4 miesięcy 1951 ro-

ku upłynnił materiały wartości zaledwie 500 tys. złotych, bowiem faktycznie wg bilansu upłynniono materiały wartości 1.515 tys. złotych;

4. TASKO nie wydawał żadnych poleceń, które mogłyby hamować akcję upłynnienia nadmiernych zapasów i tak nie należy rozumieć konieczności uzgodnienia z Mostostalem możliwości upłynnienia wyrobów hutniczych przeznaczonych na konstrukcje stalowe, które Mostostal zamawia w nadzorowanych przez TASKO przedsiębiorstwach;

5. nie jest również uzasadniony zarzut, że ZASTAL w planie zaopatrzenia nie uwzględnił posiadanych nadmiarów wyrobów hutniczych na konstrukcje stalowe, ponieważ — zgodnie z przepisami — plan ten powinien opracować (asortymentowo) zleceńodawca, w danym przykładzie Mostostal;

6. ostatni wreszcie zarzut, że TASKO żąda wystawiania kart ewidencyjnych, aczkolwiek nie wysłał ich do central handlowych, jest „oczywiście“ również niesłuszny, bowiem obowiązujące przepisy żądają właśnie wystawiania kart.

W ten sposób TASKO „załatwił“ się z wszystkimi zarzutami. Notatkę naszą uważa jako niesłuszną i krzywdzącą. W świetle dalszych wyjaśnień, które TASKO składa Obyw. Min. E. Szyrowi, jest zdania, że zamiast krytyki należało uwypuklić raczej pozytywne osiągnięcia TASKO na odcinku gospodarki materiałowej

wej. Wniosek: TASKO i ZASTAL zamiast „niesłusznej“ krytyki oczekują pozytywnego uznania.

Dobrze zrozumiana krytyka ma nie tylko przyczynić się do usuwania błędów, braków i innych szkodliwych objawów, ale powinna również wychowywać tych, którzy na nią zasłużyli, zwłaszcza wówczas, gdy pewne krytykowane fakty mogą p o z o r n i e być sprzeczne z argumentami krytyki. Dlatego wyjaśnieniem TASKO zajmujemy się obszerniej.

Ad 1) Zarzut, że ZASTAL w II półroczu 1950 roku przekroczył normatyw środków obrotowych na zapasy materiałowe istotnie okazał się niesłuszny. Stwierdzono bowiem następujący sposób wykorzystania przez ZASTAL środków obrotowych:

Okres	p l a n		w y k o n a n i e	
	kwota	w dn.	kwota	w dn.
1	2	3	4	5
III kwartał 1950				
1. wersja planu	46.793	95	—	—
2. wersja planu	58.500	119	55.800	106
IV kwartał 1950	63.100	133	53.100	94
I kwartał 1951	47.750	92	48.750	95

W czasie lustracji ZASTALU przez inspektorów Przedsiębiorstwa Uplynnienia Remamentów PUR druga wersja planu finansowego nie była jeszcze zatwierdzona, dlatego księgowy ZASTALU wykazał przekroczenie normatywu. Po przeprowadzonej już lustracji nastąpiła zmiana normatywów do wysokości około 25% wyższej i wówczas okazało się, że przekroczenia nie ma. Pozornie zdawało by się wszystko w porządku. Ale czy za słuszne można uznać stanowisko TASKO, który zatwierdził dla ZASTALU wyższy plan normatywów. Na pewno nie: Liczby z kolumn 4 i 5 wykazują, że ZASTALOWI nie był bynajmniej potrzebny wyższy normatyw, gdyż stan zapasów w tym przedsiębiorstwie miał tendencję zniżkową. Nie był potrzebny tym więcej, że ZASTAL posiadał znaczne ilości materiałów zbędnych.

Inspektorzy PUR popełnili jednak inny błąd, przeszli bowiem do porządku dziennego nad faktem, że w wartości rzeczywistych zapasów w III kwartale 1950 kolumna 4) mieszczą się materiały w drodze i w przerobie obcym wartości aż 26.547 tys. złotych, co stanowi prawie połowę zaangażowanych środków obrotowych. Formalnie materiały w drodze nie są normowane i dlatego środki obrotowe zaangażowane w tej grupie materiałów nie obciążają normatywów. Ta pozycja, mająca decydujące znaczenie dla oceny prawidłowości normowanych środków obrotowych w ZASTALU nie została przez inspektorów PUR podważona. A należało, jak później stwierdzono, wykazać, że wskutek różnych nieprawidłowości w organizowaniu odbioru technicznego i w obiegu dokumentacji materiałowej w ZASTALU duże partie cłowarów całymi tygodniami, nieraz przez okres 2 — 3 miesięcy, nie są przenoszone na właściwe konta i dlatego to konto materiałowe wykazuje taki ogromny, nieuzasadniony stan.

W tych warunkach zatwierdzenie ZASTALU normatywu na zawyżonym poziomie wywołało dwa poważnie ujemne skutki:

1) pozwoliło ZASTALOWI utrzymywać gospodarczo nieuzasadnione nadmierne ilości zapasów materiałowych,

2) pogłębiło — zamiast usunąć — nieprawidłowość gospodarki materiałowej (odbiór techniczny, obieg dokumentacji).

Że tak jest istotnie, potwierdziło późniejsze badanie gospodarki materiałowej w ZASTALU. Mimo że normatywu środków obrotowych ZASTAL nie przekroczył, ujawniono znaczne ilości materiałów zbędnych w stosunku do planowych potrzeb. Wartość tych materiałów wyniosła kwotę 19.315 tys. złotych, co stanowi prawie 45% **zatwierdzonego normatywu**.

Istotnie ZASTAL normatywu nie przekroczył, ale czy ten stan jest prawidłowy? Oczywiście, że nie. Uznał zresztą to również TASKO, zatwierdzając na rok 1951 znacznie niższe normatywy. Ale i w tych, obniżonych już normatywach kryją się — jak widzimy — poważne rezerwy.

Ad 2) W odpowiedzi na zarzut, że TASKO żadnych kart ewidencyjnych otrzymanych z ZASTALU nie przekazał do central handlowych, TASKO wyjaśnia: Istotnie nie przekazaliśmy, ale upłynniliśmy w tym czasie więcej, niż uczyniłyby to centrale handlowe. Stąd wniosek, że przez przetrzymanie kart ewidencyjnych w 1951 roku nie tylko akcji nie zahamowaliśmy, ale nawet „wzmogliśmy“ upłynnianie.

Argumentacja dość osobliwa, tak osobliwa, że trudno z nią polemizować. Jest to typowy przykład, jak nie należy własnych błędów bronić argumentem, że kto inny wykonałby planowe zadanie jeszcze gorzej. Pozostaje przecież faktem, któremu TASKO zaprzeczyć nie może, że 80—85% kart trafiło jednak ostatecznie do central handlowych dopiero po upływie wielu miesięcy. Czy tego nie można było czynić sukcesywnie? Można i należało, tym więcej, że tak wymagały przepisy i interwencje Centrali Zaopatrzenia Materiałowego Przemysłu Metalowego. TASKO i ZASTAL zarządzeń tych po prostu nie wykonały i tego wytłumaczyć się nie da.

Ad 3) TASKO twierdzi, że w okresie pierwszych 4 miesięcy br. upłynniono materiały wartości 1.515 tys. złotych, a nie 500 tys. złotych, jak wykazał PUR. Dane PUR opierają się na zestawieniu sporządzonym i podpisanym przez odpowiedzialnego pracownika ZASTALU, a twierdzenie TASKO opiera się również na pisemnym sprawozdaniu ZASTALU. Które jest prawdziwe i kto tu zawinił? TASKO zamiast sprawę wyjaśnić, po prostu twierdzi, że dane z notatki są nieprawdziwe. Czy to można uważać — jak mówi TASKO — za gotowość do samokrytyki. Chyba nie. Jakie zresztą może mieć znaczenie fakt, czy upłynniono za 1.500 tys. złotych względnie tylko za 500 tys. złotych, skoro materiały do upłynnienia mają wartość 20.000 tys. złotych. W jednym i w drugim przypadku dysproporcja zadań i wykonania tych zadań jest jednakowo rażąca.

Ad 4) TASKO istotnie nie wydawał zarządzeń, których intencją byłoby hamowanie akcji upłynnienia nadwyżek materiałowych w ZASTALU. Wstrzymanie upłynnienia wyrobów hutniczych na konstrukcje stalowe zamawiane przez Mostostal tłumaczy koniecznością uzgodnienia stanowiska z Mostostalem. W związku z tym pozwolimy sobie zwrócić uwagę TASKO, że:

1) obowiązek upłynnienia nadwyżek materiałowych istnieje już od 1949 roku, wobec tego TASKO i ZASTAL jeszcze przed sporządzeniem planów zaopatrzenia na 1950 i na 1951 rok powinny były uzgodnić z Mostostalem, co należy upłynnić,

2) jeśli nie zostało uzgodnione, jak o tym mowa wyżej, należało to uczynić **przed zgłoszeniem** materiałów do upłynnienia, a nie dopiero wówczas, gdy Centrostal zaczęła na podstawie zgłoszeń ZASTALU dysponować materiałami.

Od daty pierwszych przepisów o akcji upłynnienia remanentów upłynął wówczas okres około 20 miesięcy, a więc dostatecznie wystarczający na uzgodnienie stanowiska. Zajęcie się tą sprawą dopiero wówczas, gdy nadeszły zlecenia wysyłkowe Centrostali praktycznie było niczym innym, jak zahamowaniem akcji na pewien czas.

Ad 5) Nasza notatka zarzuca ZASTALOWI, że nadwyżek materiałowych nie uwzględnił w planach zaopatrzenia na 1950 i na 1951 rok, na co TASKO odpowiada, że byłoby to „sprzeczne“ z zarządzeniem PKPG, które obowiązek asortymentowego zaplanowania wyrobów hutniczych na konstrukcje stalowe (o co w danym przypadku chodzi) nakłada na Mostostal. ZASTAL nie mógł bowiem wiedzieć, jakie konstrukcje Mostostal zamówi u niego. TASKO uważa, że ZASTAL postąpił słusznie, a my twierdzimy nadal, że postąpił niesłusznie, ponieważ:

1) cały aktualny zapas materiałów hutniczych na konstrukcje stalowe z zamówień Mostostalu należało zagospodarować zgodnie z **intencją** przepisów o akcji upłynnienia remanentów, uwzględniając oczywiście przepis o planowaniu zaopatrzenia, na który TASKO słusznie zresztą powołuje się,

2) zagospodarowanie powinno nastąpić drogą uzgodnienia z Mostostalem przed sporządzeniem planu, które z posiadanych przez ZASTAL materiałów da się wykorzystać na planowe zamówienia roku następnego,

3) jeśli z różnych przyczyn nie można było tego uzgodnić, należało cały remanent wykazać w planie jako zbędny i postawić do dyspozycji Centrali Zaopatrzenia Materiałowego Przemysłu Metalowego.

Jeśli TASKO i ZASTAL nie postąpiły w sposób, o którym wyżej mowa, mogły i powinny **szukać** jakiegoś innego rozwiązania tego problemu, mogły żądać instrukcji od Centrali Zaopatrzenia lub od Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego. Nie wolno było natomiast nie reagować na piętrzące się zapasy materiałowe. TASKO nie pisze, co w tym kierunku uczynił, lustracje też nie wykazały, aby robił cokolwiek. Dlatego krytyka była słuszna.

Sposób sporządzania planów uzyskiwania złomu i odpadków metali i ich stopów powstających przy produkcji

W związku z uchwałą Prezydium Rządu z dnia 28 kwietnia br. o planowaniu uzyskiwania złomu i innych odpadków użytkowych metali nieżelaznych i ich stopów Przewodniczący PKPG instrukcją Nr 3 z dnia 16 czerwca, znak BI9-01-13, ustalił następujący sposób sporządzania planów uzyskiwania złomu i odpadków użytkowych metali nieżelaznych i ich stopów powstających przy produkcji:

§ 1. 1. Plany uzyskiwania złomu i odpadków użytkowych metali nieżelaznych i ich stopów przy produkcji, zwane dalej w skróceniu planami, zakłady przemysłowe sporządzają na formularzach wg wzorów stanowiących zał. Nr 1 i 2 do niniejszej instrukcji.

2. Inne jednostki gospodarcze sporządzają jedynie plan wg wzoru stanowiącego zał. Nr 2.

3. Sporządzanie i przesyłanie planu następuje w terminie przewidzianym dla planu techniczno-przemysłowo-finansowego.

Ad 6) Dlaczego ZASTAL wystawiał tysiące kart, skoro nie były one kierowane do CZMPM i do central handlowych — to nasz ostatni zarzut. I na ten TASKO odpowiada, powołując się, że przecież taki był przepis. Ale był również przepis, że karty **należy** po wykorzystaniu wysyłać do central handlowych. TASKO ich nie wysłał i twierdzi, że to nawet lepiej. Jeśli TASKO uznał, że „lepiej“ będzie kart do central handlowych nie wysyłać, dlaczego nie przyszedł do wniosku, że wobec tego wystawianie kart ewidencyjnych jest kosztowną i zbyteczną pracą; jest marnotrawstwem, ponieważ przepis o wystawianiu kart ma wówczas sens, jeśli te karty trafią do właściwych branżowo jednostek. W takim razie należało akcję przerzutów załatwić **operatywnie**, to znaczy jechać do ZASTALU z planami zaopatrzenia lub zamówieniami innych nadzorowanych przedsiębiorstw i tam na miejscu na podstawie kartoteki materiałowej zadysponować przerzutami, a dopiero resztę kazać zgłosić stosownie do obowiązujących przepisów. To jest jasne i oczywiste.

Jakkolwiek z powyższego wynika, TASKO usiłuje odeprzeć zarzuty krytyki przytaczając argumenty, które mogą jego działalność przedstawić w jeszcze w gorszym świetle, niż to wynika z notatki umieszczonej w Nr. 3 „Gospodarki Materiałowej“ i niż jest w rzeczywistości.

Trzeba stwierdzić, że TASKO nie ma intencji „chomikowania“ materiałów, przeciwnie — rozumie potrzebę włączenia posiadanych nadwyżek do obrotu gospodarczego w innych przedsiębiorstwach. W tym celu TASKO wydał nawet szereg zarządzeń nadzorowanym przedsiębiorstwom, ale okazało się, że nie zostały one wykonane. TASKO miał obowiązek skontrolować to, czego nie uczynił. Przebieg akcji był zupełnie niezadowolający, był niezgodny nawet z intencjami TASKO, a mimo to TASKO z tego konsekwencji nie wyciągnął. I tu tkwi jego wina. Nasza krytyka miała zadanie jaskrawo uwidocznić błędy i niedociągnięcia, a przez to pomóc TASKO i ZASTALOWI w ich usunięciu. Wykonanie zadań nałożonych na TASKO i ZASTAL w obowiązujących przepisach o upłynnianiu nadwyżek materiałowych jednak w sposób wyraźny w niektórych przypadkach odbiegało od tego, co było obowiązujące. Inna rzecz, że klimat akcji upłynnienia remanentów obecnie w TASKO i w ZASTALU jest inny, jest pozytywny i to oczywiście w ogólnej ocenie bierzemy pod uwagę.

4. Plany na 1951 rok powinny być opracowane przez zakłady przemysłowe względnie inne jednostki gospodarcze i przesłane do Centralnych Zarządów względnie jednostek równorzędnych. Zakłady przesyłają równocześnie ich kopie w 2 egz. do Centralnego Zarządu Gospodarki Żłomem.

5. Centralne Zarządy, względnie jednostki równorzędne, na podstawie otrzymanych planów sporządzają w terminie do dnia 14 lipca br. plany zbiorcze, których kopie przesyłają do Centralnego Zarządu Gospodarki Żłomem i do Centrali Handlowej Metali Nieżelaznych.

§ 2. Jednostki nadrzędne (Ministerstwa, Centralne Zarządy, Zjednoczenia) sporządzają plany zbiorcze na formularzach wzór Nr. 1 i 2. Formularze wypełnia się w następujący sposób:

- 1) Bilans materiałowy wypełniają przedsiębiorstwa oddzielnie dla każdego surowca lub półfabrykatu metali nieżelaznych, zużywanego do produkcji, zgodnie z nomenklaturą zawartą w spisie artykułów bilansowanych i rozdzielanych do planu zaopatrzenia na dany rok.
- 2) W rubryce 2 i 3 podaje się nazwę oraz ilość produkcji, do której zużywany jest surowiec lub półfabrykat metali nieżelaznych wg wzoru P-lop. planu techniczno-przemysłowo-finansowego na rok 1951.
- 3) Rubrykę 4 i 5 wypełnia się zgodnie z planowaną normą zużycia i zużyciem surowca lub półfabrykatu wg wzoru PZ-1, PZ-2 planu zaopatrzenia na rok 1951, względnie wg wzoru obowiązującego na dany rok.
- 4) W rubryce 6 podaje się ilość surowca lub półfabrykatu znajdującego się w gotowym produkcie.
- 5) Rubryka 7 wyraża w procentach stosunek rubryki 6 do 5.
- 6) W rubrykach 8a, b, c itd. podaje się w ilościach i procentach poszczególne rodzaje odpadków, powstałych przy produkcji.
- 7) Rubryka 9 tworzy się sumą odpadków z rubryk 8a, b, c itd.
- 8) Rubryka 10 wyraża w procentach stosunek rubryki 9 do rubryki 5.
- 9) Rubryka 11 wykazuje nieuchwytne straty. Pozycję tę otrzymuje się przez odjęcie sumy rubryk 6 i 9 od rubryki 5.
- 10) Rubryka 12 wyraża w procentach stosunek rubryki 11 do 5.
- 11) Przykład wypełniania formularza Nr 1 podany jest na odwrotnej stronie formularza.

Sposób wypełniania formularza Nr 2 — plan użytkowania i odsprzedaży odpadków przemysłowych oraz zbiórki złomu metali i stopów nieżelaznych:

1) Plan zbiórki odpadków przemysłowych oraz złomu metali i stopów nieżelaznych składa się z dwóch części:

- a) w pierwszej części podaje się, wg rodzajów, odpadki wymienione we wszystkich wzorach bilansów materiałowych w rubryce 8a, b, c itd
- b) w drugiej części podaje się wg gatunków złom metali nieżelaznych pochodzący ze zbiórki (jednostki gospodarcze, poza zakładami przemysłowymi, wypełniają jedynie drugą część omawianego wzoru).

2) W rubryce 4 podaje się cyfry otrzymane dla poszczególnych rodzajów odpadków podanych na formularzu Nr 1 w rubryce 8a itd.

3) Rubrykę 9 — wypełniają ilościowo zgodnie ze swoim zapotrzebowaniem, podanym w planie zaopatrzenia na 1951 r. te zakłady, które są upoważnione do zużycia odpadków lub złomu metali nieżelaznych lub ich stopów do dalszej przeróbki.

4) W rubryce 14 otrzymujemy wartość odpadków przeznaczonych do odprowadzenia do Rejonowej Zbiornicy Złomu podległej Centralnemu Zarządowi Gospodarki Złomem.

Rubryka 14: (rubryka 4 — rubryka 9) rubr. 13.

§ 4. Półroczne sprawozdania z wykonania planu, jednostki gospodarcze sporządzają na wzorach Nr 1 i Nr. 3, stanowiące załączniki do niniejszej instrukcji, wg gatunków i asortymentów zawartych w PN-klasyfikacja brązów, mosiądzów itd.

§ 5. Miesięczne operatywne sprawozdania, jednostki gospodarcze sporządzają na formularzu Nr 4, stanowiącym załącznik do niniejszej instrukcji

Zakład .....
Przedsiębiorstwo .....
CZP .....
Ministerstwo .....

Załącznik nr 1 do instrukcji Przewodniczącego PKPG nr 3 z dnia 16 czerwca 1951 r.

Wzór Nr 1

BILANS MATERIAŁOWY NR ....
nazwa (surowca, półfabrykatu) .....

Lp.	Wyszczególnienie produkcji		Norma zużycia	Zużycie	Zawartość surowca w got. prod.	% uzysku	O d p a d k i										Odpadki nieuchwytne	U w a g i
							u i ó r y		p y ł		z r z y n - k i		i t p.		R a z e m			
							t	%	t	%	t	%	t	%	t	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	8a	8b	8c	8d	9	10	11	12	13	14	
	n a z w a	I l o ś ć	t/t	t	t	%	t	%	t	%	t	%	t	%	t	%	t	%
						6 · 100							6 · 100		11 · 100			
						6							5		5			

P r z y k ł a d :

Robimy bilans materiałowy dla bloków miedzi, a więc w nazwie (surowca lub półfabrykatu) podajemy „bloki miedzi“.

W rubr. 2 podajemy nazwę produkcji np.: „blacha miedziana“.

W rubr. 3 podajemy ilość produkcji blachy np.: „1000 ton“.

Norma zużycia wynosi np. „1,3 t/t“ (czyli na 1 tonę blachy — 1,3 tony bloku miedzianego), a zużycie: (rubr. 5) „1300 ton“.

Zawartość surowca lub półfabrykatu w gotowym produkcie (rubr. 6) wynosi „1000 ton“.

Procent uzysku (rubr. 7) wyniesie: około 77%.

W rubr. 8 podajemy ilość wiórów powstałych przy frezowaniu bloków np.: „50 ton“, co stanowi „3,85%“.

W rubr. 8b podajemy zrzynki w wysokości: „222 tony“, co stanowi: „17,05%“.

W rubr. 8c podajemy zandę: „3,2 tony“, co stanowi: „0,4%“.

Razem odpadki w rubr. 9 wynoszą: „277,2 tony“, co stanowi: „21,8%“.

W odpadkach nieuchwytnych (rubr. 11) podajemy: „22,8 tony“, co czyni: „1,75%“ strat niepowrotnych. Pozycję tę otrzymuje się przez odjęcie sumy rubryk 6 i 9 od rubryki 5.

Zakład .....
 Przedsiębiorstwo .....
 CZP .....
 Ministerstwo .....

Załącznik nr 2 do instrukcji Przewodniczącego PKPG nr 3 z dnia 16 czerwca 1951 r.

Wzór Nr 2

PLAN UZYSKIWANIA ODPADKÓW PRZEMYSŁOWYCH I ODSPRZEDAŻY ICH REJON. ZBIOR. ZŁOMU CZGZ ORAZ ZBIÓRKI ZŁOMU METALI I STOPOW NIEŻELAZNYCH.

Lp.	Rodzaj odpadku Rodzaj złomu	Wykonanie w r. 1950	Plan 1951	I kwart.	II kwart.	III kwart.	IV kwart.	Zużycie wewn. zakładu	Zapasa		Plan dostaw do Rej. Zbior. nicy Złomu	Cena jedn.	Wartość
									na począt. roku	na koniec roku			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Zakład .....
 Przedsiębiorstwo .....
 CZP .....
 Ministerstwo .....

Załącznik nr 3 do instrukcji Przewodniczącego PKPG nr 3 z dnia 16 czerwca 1951 r.

Wzór Nr 3

PÓLROCZNE SPRAWOZDANIE Z WYKONANIA PLANU UZYSKIWANIA ODPADKÓW PRZEMYSŁOWYCH I ICH ODSPRZEDAŻY REJ. ZBIOR. ZŁOMU CZGZ ORAZ ZBIÓRKI ZŁOMU METALI I STOPOW NIEŻELAZNYCH

Lp.	Rodzaj odpadku Rodzaj złomu	Wykonanie w r. 1950	Plan na r. 1951	Wykonanie I półr. 1951 r.	I kwart.	II kwart.	Zużycie wewn. zakładu	Zapasa		Plan dostaw do Rej. Zbior. nicy Złomu	Cena jedn.	Wartość
								na począt. roku	na koniec roku			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Plan odzysku i odprzedaży odpadków przemysłowych jest równocześnie związany z planem finansowym zgodnie z instrukcją w sprawie opracowania planu techniczno-przemysłowo-finansowego na rok 1951, tzn. koszty związane z odpadkami przemysłowymi i realizacją odpadków księgujemy wg Jednolitego Planu Kont na koncie „83”, w ten sposób w planie kosztów otrzymane planowane koszty związane z odpadkami wystąpią we wzorze P-36p w pozycji 14.

W planowanym wyniku działalności gospodarczej, tj. we wzorze P-41f, po stronie pasywów — w rubr. 19 — otrzymamy wartość odpadków z rubr. 14 wzoru Nr 2.

Nakłady związane z tymi odpadkami wystąpią w tym samym wzorze po stronie aktywów w rubr. 10.

Zakład .....
 Przedsiębiorstwo .....
 CZP .....
 Ministerstwo .....

Załącznik Nr 4 do instrukcji Przewodniczącego PKPG nr 3 z dnia 16 czerwca 1951 r.

Wzór Nr 4

SPRAWOZDANIE MIESIĘCZNE Z DOSTAW ODPADKÓW UŻYTKOWYCH METALI NIEŻELAZNYCH DO REJ. ZBIOR. ZŁOMU CZGZ

Lp.	Rodzaj odpadku Rodzaj złomu	Zapasa na począt. okresu sprawozdawczego	Przychód w mies. sprawozdawczym (zysk)	Dostawy do Rej. Zbior. Złomu	Cena jedn.	Martość	Zapasa na koniec okresu sprawozdawczego
1	2	3	4	5	6	7	8

Zmiana zarządzenia o upłynnieniu remanentów

Przewodniczący PKPG, w porozumieniu z ministrami: Finansów oraz Handlu Wewnętrznego, zarządzeniem Nr 224 z dnia 11 czerwca br., zmienił częściowo zarządzenie w sprawie ujawnienia, upłynnienia i zapobiegania tworzeniu się zbędnych i nadmiernych remanentów materiałów zaopatrzeniowych w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych, jak następuje:

§ 1. W § 10 zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 177 z dnia 2 maja 1951 r. w sprawie ujawnienia, upłynnienia i zapobiegania tworzeniu się zbędnych i nadmiernych remanentów materiałów zaopatrzeniowych w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych dodaje się w porozumieniu z Ministrami Finan-

sów oraz Handlu Wewnętrznego ust. 2 o następującym brzmieniu:

„2. W odniesieniu do zbędnych i nadmiernych remanentów metali nieżelaznych pozostają w mocy przepisy instrukcji Nr 5 Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Departament Bilansów Towarowych Artykułów Przemysłowych) z dnia 16 grudnia 1949 r. w sprawie upłynnienia surowców i półfabrykatów metali nieżelaznych i szlachetnych oraz instrukcji Nr 5a Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Departament Bilansów Towarowych Artykułów Przemysłowych) z dnia 16 stycznia 1950 r. w sprawie upłynnienia wyrobów gotowych lub półgotowych metali nieżelaznych i szlachetnych — do czasu ukazania się odrębnych przepisów“.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w „Monitorze Polskim“.

Asortymentowe planowanie w przemyśle włókienniczym i odzieżowym dla potrzeb rynku wewnętrznego

W celu zapewnienia asortymentowego wykonywania przez Centralne Zarządy Przemysłów: Bawełnianego, Wełnianego, Jedwabniczo - Galanteryjnego i Włókien Łykowych oraz przez Centralny Zarząd Przemysłu Odzieżowego, planów dla potrzeb rynku wewnętrznego, Przewodniczący PKPG wydał w dniu 30 lipca 1951 r. zarządzenie Nr 297, którego treść podaje się poniżej:

A. Plany roczne

§ 1. 1. Ministerstwo Przemysłu Lekkiego zatwierdza wstępnie w terminie do 15.VII. każdego roku kolekcję wzorów tkanin włókienniczych przewidzianych do produkcji w roku następnym.

2. Wstępnie zatwierdzona kolekcja powinna być uzgodniona z Ministerstwem Handlu Wewnętrznego.

§ 2. 1. Centralne zarządy przemysłów włókienniczych (CZPW) na podstawie wstępnie zatwierdzonej kolekcji, przedstawiają do dnia 31.VII. Centrali Tekstylnej, Centralnemu Zarządowi Przemysłu Odzieżowego (CZPO) i Centrali Odzieżowej wstępny projekt planu dostaw materiałów włókienniczych na następny rok.

2. Projekt planu dostaw powinien być opracowany w rozbiciu na kwartały z podziałem na grupy i podgrupy asortymentowe.

3. Pod pojęciem grup i podgrup asortymentowych rozumie się wyroby wymienione w załączniku do zarządzenia.

§ 3. Centrala Odzieżowa po uprzednim uzgodnieniu z odbiorcami w terminie do 31.VII. uzgadnia z CZPO i z Ministerstwem Przemysłu Drobного i Rzemiosła wstępne liczby zapotrzebowania na wyroby odzieżowe i bieliznę wg grup asortymentowych na następny rok.

§ 4. Centrala Tekstylna po uprzednim uzgodnieniu z CZPO komórką zaopatrzenia Ministerstwa Przemysłu Drobного i Rzemiosła i innymi odbiorcami uzgadnia w terminie do 15.VIII. z CZPW. wstępne liczby projektu zaopatrzenia wg grup i podgrup asortymentowych na następny rok z rozbiciem na poszczególnych odbiorców.

§ 5. 1. Na podstawie uzgodnionego w myśl § 4 projektu zaopatrzenia Ministerstwo Przemysłu Lekkiego przedstawia, łącznie z projektem Narodowego Planu Gospodarczego (NPG) projekt planu dostaw na przyszły rok w rozbiciu na kwartały z wyszczególnieniem dostaw dla Centrali Tekstylnej, CZPO i Ministerstwa Przemysłu Drobного i Rzemiosła.

2. Przedstawiony projekt planu dostaw zostaje zatwierdzony łącznie z NPG jako jego integralna część.

B. Plany kwartalno - miesięczne

§ 6. Kwartalno - miesięczny plan produkcji CZPW. w grupach i podgrupach asortymentowych powinien być zatwierdzony przez Ministerstwo Przemysłu Lekkiego w porozumieniu z Ministerstwem Handlu Wewnętrznego na 4 tygodnie przed rozpoczęciem kwartału.

§ 7. 1. CZPO i Ministerstwo Przemysłu Drobного i Rzemiosła otrzymują z Centrali Odzieżowej kwartalne zapotrzebowanie na odzież w szczegółowym asortymencie na cztery miesiące przed kwartalnym okresem produkcyjnym.

2. Kwartalno - miesięczną zapotrzebowanie powinno być oparte o roczne plany produkcyjne.

§ 8. 1. Na podstawie zamówienia Centrali Odzieżowej, CZPO i komórka zaopatrzenia Ministerstwa Przemysłu Drobного i Rzemiosła sporządzają zapotrzebowania na artykuły włókiennicze do wykonania zaplanowanej produkcji i składają je do Centrali Tekstylnej na trzy i pół miesiąca przed rozpoczęciem kwartału.

2. Zapotrzebowania te powinny być opracowane wg miesięcy w grupach i podgrupach ustalonych zgodnie z postanowieniem § 2 ust. 3, przy czym grupy i podgrupy powinny być rozbite na odmiany i symbole katalogowe. Zapotrzebowania powinny opierać się na kolekcji tkanin włókienniczych zatwierdzonej zgodnie z § 1 a zaktualizowanej (między innymi także przez włączenie wzorów i odrzutów eksportowych) przez CZPW. w porozumieniu z odbiorcami.

3. Szczegółową listę odmian w grupach i podgrupach, opartą o zatwierdzoną kolekcję tkanin włókienniczych, ustali dla każdego przyszłego roku Ministerstwo Przemysłu Lekkiego w porozumieniu z Ministerstwem Handlu Wewnętrznego w terminie do 1 września.

§ 9. 1. Centrala Tekstylna po uprzednim uzgodnieniu z odbiorcami a w szczególności z CZPO i komórką zaopatrzenia Ministerstwa Przemysłu Drobного i Rzemiosła opracowuje szczegółowe zbiorcze zapotrzebowanie zgodnie z § 8 ust. 2 i przekazuje je do CZPW. na trzy miesiące przed początkiem kwartału.

2. Zapotrzebowania kwartalno - miesięczne powinny być oparte o roczne plany dostaw przemysłów zatwierdzone zgodnie z § 5 ust. 2 i rozbite na miesiące z podziałem na poszczególnych odbiorców.

§ 10. W oparciu o zapotrzebowanie złożone przez Centralę Tekstylną zgodnie z § 9 CZPW. opracowują i przesyłają Centrali Tekstylnej w terminie do dwóch miesięcy przed rozpoczęciem kwartału kwartalno - miesięczny projekt planu dostaw w grupach, podgrupach i odmianach asortymentowych.

§ 11. Centrala Tekstylna po otrzymaniu projektu planu dostaw w terminie do 1½ miesiąca przed rozpoczęciem kwartału zwołuje konferencję z przedstawicielami CZPW, Centrali Odzieżowej, CZPO i komórką zaopatrzenia Ministerstwa Przemysłu Drobno- i Rzemiosła, na której zostanie ostatecznie uzgodniony plan dostaw w grupach, podgrupach i odmianach asortymentowych.

§ 12. W przypadku powstania różnic przy zatwierdzeniu planu kwartalno - miesięcznego zgodnie z § 6 oraz w przypadku powstania przyczyn do zmian ilościowych i asortymentowych w stosunku do zatwierdzonego planu kwartalno - miesięcznego, plan lub zmiany zatwierdza Minister Przemysłu Lekkiego w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG.

§ 13. Na podstawie zatwierdzonego zgodnie z § 6 kwartalno - miesięcznego planu produkcji oraz ostatecznie uzgodnionego zgodnie z § 11 planu dostaw, CZPW, powinny na 30 dni przed początkiem każdego miesiąca uzgodnić z Centralą Tekstylną szczegółowe miesięczne plany dostaw ujęte w symbolach katalogowych i wzorach.

§ 14. Centrala Odzieżowa i Centrala Tekstylna przy wykonywaniu czynności wymienionych w niniejszym zarządzeniu działają z ramienia i pod nadzorem Ministerstwa Handlu Wewnętrznego.

§ 15. 1. Podane w niniejszym zarządzeniu terminy nie dotyczą opracowania planu na rok 1952.

2. Dla sporządzenia planu na rok 1952 ustala się następujące terminy wykonania czynności wymienionych w:

— § 1 — do dnia 31.VIII.1951 r. (zamiast do dnia 15.VII.),

— § 2 — do dnia 15.IX.1951 r. (zamiast do dnia 31.VII.),

— § 3 — do dnia 15.IX.1951 r. (zamiast do dnia 31.VII.),

— § 4 — do dnia I.X.1951 r. (zamiast do dnia 15.VIII.).

§ 16. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 30.VII. 1951 roku.

Załącznik do Zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 297 z dnia 30.VII.1951 r.

Wykaz grup i podgrup asortymentowych (§ 2 ust. 3)

Pod pojęciem grup i podgrup asortymentowych rozumie się:

Grupy	Podgrupy
a) branża wełniana	
Tkaniny ubraniowe	Tkaniny ubran. 100%, 80, 60, 30.
„ sukienkowe	Tkaniny sukien. 100%, 80, 60, 30.
„ płaszczowe damskie	Tkaniny pł. damskie 100%, 80, 60, 30.
	Tkaniny letnie 100%, 80, 60, 30.
	Tkaniny zimowe 100%, 80, 60, 30.
Tkaniny płaszczowe męskie	Tkaniny pł. męskie 100%, 80, 60, 30.
	Tkaniny letnie „ zimowe
Koce i pledy	Chustki na plecy i na głowę
Chustki i szale	—
Watolina	—

Grupy	Podgrupy
Wata	—
d) branża bawełniana	
Tkaniny białeżniane	Koszulowe, kalesonowe, piżamowe, frotte i chusteczkowe
Tkaniny pościelowe	Tkaniny poszewkowe, poszwowe, prześcierałdłowe, wyspowe i materacowe, kocowe, kołdrowe
Tkaniny stołowe „ odzieżowe	Tkaniny obrusowe, serwetkowe Tkaniny płaszczowe, drelichy, ubraniowe, inne, sukienkowe, podszewkowe, fartuchowe, chustkowe
Tkaniny dekoracyjne	Tkaniny meblowe, zasłonowe, inne (flagowe)
Tkaniny specjalne techniczne	Tkaniny wodoszczelne, obuwiowe, ceratowe, ścierkowe, techniczne, inne
c) branża jedwabniczo-galanteryjna	
Tkaniny jedwabne	Tkaniny białeżniane, sukniowe, bluzkowe, podszewkowe, szlafrokowe, krawatowe, parasolkowe, adamaszek, gorsetowe, inne
Plusze i pokrewne	Tkaniny odzieżowe, meblowe, dekoracyjne, plusz techniczny
Dywany i chodniki	Dywany, chodniki, wycieraczki
Pasmanteria	Wstążki, grumy, sznurówadła, koronki i wałansjenki, inne, pasmanteria techn.
Firanki i tiule	
Gaza młyńska	
d) branża lniana	
Tkaniny białeżniane	Tkaniny koszulowe, ręcznikowe, chusteczkowe, inne
„ pościelowe	Tkaniny poszewkowe, poszwowe, prześcierałdłowe, siennikowe, materacowe, inne
„ stołowe	Tkaniny obrusowe, serwetkowe, ścierkowe, inne
„ dekoracyjne	Tkaniny meblowe, zasłonowe, inne
„ specjalne techn.	Tkaniny wodoszczelne, opakunkowe, obuwiowe, techniczne, inne
„ odzieżowe	Płaszczowe, ubraniowe, sukienkowe, krawieckie (szytywniki) i inne

Reglamentacja metali nieżelaznych

W dniu 7 maja 1951 roku Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wydał rozporządzenie, na mocy którego metale nieżelazne zostały uznane za artykuły reglamentowane. Podajemy treść rozporządzenia.

§ 1. 1. Uznaje się za artykuły reglamentowane następujące metale nieżelazne i ich stopy: aluminium, antymon, arsen, beryl, bizmut, bor, cer, chrom, cyna, cynk, cyrkon, iryd, kadm, kobalt, krzem, lit, magnez, mangan, miedź, molibden, nikiel, ołów, osm, pallad, ruten, rtęć, selen, srebro, telur, tytan, wanad, wapń i wolfram w postaci surowców i półfabrykatów.

2. Stopami metali nieżelaznych w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są stopy, w których zawartość metali nieżelaznych wynosi przynajmniej 85%.

3. Surowcami w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są rudy i ich koncentraty.

4. Półfabrykatami w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są bloki i proszki metaliczne oraz wyroby walcowane, ciągnięte, tłoczone, lane i kute przeznaczone do przeróbki lub użycia w produkcji innych artykułów bez względu na to, czy mogą być używane jako wyroby gotowe.

§ 2. 1. Zobowiązuje się posiadacze artykułów reglamentowanych wymienionych w § 1 niniejszego rozporządzenia oraz w § 1 rozporządzenia Rady Ministrów

z dnia 3 lutego 1951 r. w sprawie reglamentacji złomu i innych odpadków metali nieżelaznych (Dz. U. R. P. nr 9, poz. 69) do zgłoszenia ich do rejestracji. Szczegółowe przepisy dotyczące rejestracji oraz zafiarowania do skupu artykułów reglamentowanych wyda Minister Przemysłu Ciężkiego na podstawie art. 7 ust. 2 i 3 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o reglamentacji niektórych surowców, półfabrykatów i wyrobów gotowych (Dz. U. R. P. z 1949 r. nr 46, poz. 341 i z 1950 r. nr 49, poz. 447) w drodze zarządzenia ogłoszonego w Monitorze Polskim.

2. Obowiązek określony w ust. 1 nie dotyczy:

- 1) jednostek gospodarki uspołecznionej, którym powierzono obrót i gospodarowanie artykułami reglamentowanymi na zasadach wyłączeniowości,
- 2) innych jednostek gospodarki uspołecznionej w odniesieniu do artykułów reglamentowanych przeznaczonych na cele produkcyjne, remontowe, inwestycyjne, doświadczalne, szkoleniowe lub odsprzedaży w ramach podstawowej działalności, jeśli artykuły te nie przekraczają ustalonych normatywów zapasów,
- 3) osób fizycznych w odniesieniu do artykułów reglamentowanych posiadanych w gospodarstwie domowym.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Tryb zaopatrzenia i dystrybucji paliwa stałego na rok 1952

W celu prawidłowego uregulowania zaopatrzenia i zapewnienia planowej dystrybucji paliwa stałego Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Górnictwa wydał zarządzenie nr 345 w dniu 29 sierpnia br. o następującej treści:

§ 1. Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego (PKPG) w oparciu o roczny plan rozdziału paliwa i przychód masy towarowej, zatwierdza w terminie co najmniej na 60 dni przed okresem wysyłkowym kwartalny plan dostaw na cele produkcyjne, komunikacyjne, opałowe i eksportowe, przysyłając go do wykonania Ministerstwu Górnictwa.

§ 2. 1. Centrala Zbytu Węgla (CZW) zawiadamia w terminie na 53 dni przed miesiącem wysyłkowym odbiorców paliwa, wymienionych w bilansie rocznym (zwanych dalej kontyngentobiorcami) o wysokości miesięcznych przydziałów.

2. Do czasu zorganizowania Centrali Opalowej, za kontyngentobiorcę w stosunku do masy przyznanej na cele zaopatrzenia rynkowego uważa się Ministerstwo Handlu Wewnętrznego.

§ 3. 1. Na podstawie i w ramach przydzielonych ilości kontyngentobiorcy opracują szczegółowe rozdziałniki z takim wyliczeniem, aby zamówienia na ustalonych przez CZW formularzach i w wymaganej przez CZW ilości egzemplarzy, wpłynęły do CZW w Katowicach (ul. Kościuszki 30) w nieprzekraczalnym terminie 35 dni przed miesiącem wysyłkowym z tym, że zaleca się możliwie wcześniejsze składanie zamówień. Na żądanie kontyngentobiorców CZW dostarczy potrzebną ilość formularzy zamówień.

2. Kontyngentobiorcy powinni przyznany im przydział podzielić pomiędzy podległe im jednostki, biorąc pod uwagę wysokość planowanego zużycia oraz aktualny stan zapasów. Ponoszą oni pełną odpowiedzialność za właściwy rozdział masy towarowej.

3. Jednostki, podległe kontyngentobiorcom w zakresie zaopatrzenia, nie mogą zgłaszać się bezpośrednio do CZW w sprawie zwiększenia przydziałów lub ich zmniejszenia, lecz powinny zwracać się do swych jednostek nadrzędnych, od których otrzymują przydziały; te zaś w sprawach powyższych zwracają się do CZW.

4. Wszelkie zmiany zużycia, powodujące odchylenia w wysokości zapotrzebowania powyżej 200 ton miesięcznie, jak np.: przedterminowe uruchomienia no-

wych jednostek, zmiany produkcyjne, remonty itp., powinny być zgłaszane przez kontyngentobiorców do CZW na 60 dni przed miesiącem wysyłkowym, pod rygorem nieuwzględnienia zmian.

5. Kontyngentobiorcy, rozdziałając miesięczny przydział nie mogą pozostawiać sobie rezerwy, lecz powinni rozdzielić przyznaną pulę w 100%.

Wszelkie ilości, nie rozdzielone w przepisany terminie, uważa się za nadwyżkę, przekraczającą istotne zapotrzebowanie. Ilości te będą stanowiły rezerwę, co do zużycia której wyda decyzję PKPG, z jednoczesnym odpowiednim automatycznym zmniejszeniem przyznanego rocznego przydziału kontyngentobiorcy. Przepisu tego nie stosuje się do masy towarowej przydzielanej na cele eksportowe.

§ 4. Biuro Handlu Zagranicznego CZW w terminie na 25 dni przed miesiącem wysyłkowym podaje Ekspedycji CZW szczegółowe rozbięcie masy towarowej z podziałem na gatunki i sortymenty wraz ze wskazaniem kierunków i relacji.

§ 5. 1. Ministerstwa i urzędy centralne, w których pracownikom w jednostkach podległych przysługuje deputat węglowy, składają swe zapotrzebowania kwartalne z podziałem na miesiące do PKPG (Departament Płac i Norm) na 60 dni przed miesiącem wysyłkowym.

2. Ministerstwo Górnictwa (Dep. Zbytu) podaje na 53 dni przed miesiącem wysyłkowym do PKPG (Departament Płac i Norm) ilości preliminowane na cele deputatowe na kwartał, z rozbięciem na miesiące.

3. PKPG (Departament Płac i Norm) zawiadamia Ministerstwo Górnictwa, CZW i kontyngentobiorców o wysokości miesięcznych przydziałów deputatów na 47 dni przed miesiącem wysyłkowym.

4. Kontyngentobiorcy rozdziałają przydziały deputatów pomiędzy podległe jednostki i postępują wg trybu określonego w § 3.

§ 6. Kontyngentobiorcy obowiązani są uzgadniać z CZW wstępny rozdział ich rocznego przydziału, wg rocznego bilansu zatwierdzonego przez PKPG, pomiędzy podległe im zakłady i poszczególne miesiące.

§ 7. Kontyngentobiorcy mają obowiązek przyjmowania w okresie letnim dodatkowych ilości, stawianych im do dyspozycji przez CZW, zgodnie z zarządzeniem Przewodniczącego PKPG nr 129 z dnia 6 czerwca 1950 r. w sprawie zapasów węgla kamiennego i koksu

na okres zimowy i powinni we właściwym czasie zapewnić sobie przyznanie im kredytów sezonowych, stosownie do obowiązującej w tym względzie instrukcji Narodowego Banku Polskiego Nr VI o finansowaniu.

§ 8. 1. Upoważnia się CZW do wydawania w razie potrzeby, zakładom produkcyjnym poleceń przed terminem wykonywania zamówień w terminie już na 10 dni przed miesiącem wysyłkowym; ilości wysłane przed terminem będą traktowane jako zaliczka na przydział wyznaczony na następny miesiąc.

2. Zamówienia wykonane w okresie do 5 dni po miesiącu wysyłkowym uważa się za wykonane w terminie.

§ 9. 1. Zamówienia na paliwo powinny być zgłaszane zgodnie z § 3 i 5 i przesyłane listem poleconym, z napisem „zamówienie” lub doręczane bezpośrednio CZW.

2. Zamówienie uważa się za nadane w terminie, o ile posiada ono stempel pocztowy z 3 dnia przed terminami wskazanymi w § 3 i 5.

3. Za każdy dzień opóźnienia w zgłoszeniu jednostki zainteresowanej płać karę w wysokości przewidzianej rozporządzeniem Przewodniczącego PKPG z dnia 24 listopada 1950 r. w sprawie postanowień o karach umownych w umowach planowych o dostawę towarów (Dz. U. R. P. Nr 55 poz. 502).

§ 10. W razie niestosowania się kontyngentobiorców do poszczególnych postanowień niniejszego zarządzenia wszelkie wynikające stąd konsekwencje ponoszą nabywcy lub ich jednostki zwierzchnie.

§ 11. Przepisy zarządzenia nie naruszają postanowień o umowach planowych.

§ 12. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 15 września 1951 r.

Obrót i gospodarowanie reglamentowanymi metalami nieżelaznymi

Minister Przemysłu Ciężkiego ustalił rozporządzeniem z dnia 4 czerwca 1951 roku następujące zasady obrotu i gospodarowania reglamentowanymi metalami nieżelaznymi:

§ 1. 1. Obrót i gospodarowanie na zasadach wyłączości metalami nieżelaznymi i ich stopami — stanowiącymi artykuły reglamentowane, zwanymi dalej „metalami reglamentowanymi”, powierza się w odniesieniu do:

- 1) irydu z wyłączeniem stopów — Mennicy Państwowej,
- 2) metali reglamentowanych w stanie chemicznie czystym z wyjątkiem irydu oraz w odniesieniu do osmu, palladu, rodu i rutnu i ich stopów, jak również stopów irydu — Centrali Handlowej Przemysłu Chemicznego,
- 3) metali wymienionych w pkt. 1) i 2) w stanie innym niż określone w tych punktach oraz w odniesieniu do metali reglamentowanych nie wymienionych w tych punktach w postaci:
  - a) półfabrykatów — Centrali Handlowej Metali Nieżelaznych,
  - b) rud i koncentratów — Centralnemu Zarządowi Przemysłu Metali Nieżelaznych,
  - c) złomu i innych odpadków — Centralnemu Zarządowi Gospodarki Złomem.
2. Jednostki określone w ust. 1 mogą dokonywać skupu i obrotu reglamentowanych metali przez inne

przedsiębiorstwa gospodarki uspołecznionej, organizacje gospodarcze oraz osoby, które uzyskały odpowiednie zezwolenie na wykonanie czynności handlowych albo wyrazić zgodę na dokonywanie obrotu przez te przedsiębiorstwa, organizacje lub osoby.

§ 2. 1. Metali reglamentowanych nie wolno niszczyć ani też porzucać.

2. Reglamentowane metale powinny być używane zgodnie z zasadami oszczędności zawartymi w obowiązujących przepisach oraz wymogami planowej i racjonalnej gospodarki.

3. W przypadku, gdy w przydziale metalu reglamentowanego nie oznaczono celu, na jaki metal ma być użyty, cel ten powinna oznaczyć przy sprzedaży jednostka uprawniona do obrotu zgodnie z zasadami ustalonymi przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego — Biuro do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi.

4. Jednostka uprawniona do obrotu metalami reglamentowanymi pouczy przy sprzedaży nabywcę o skutkach niewłaściwego zużycia nabywanych metali.

§ 3. Jednostki wymienione w § 1, ust. 1 uprawnione są w zakresie swej właściwości do przeprowadzania kontroli wykonywania przepisów o reglamentacji metali nieżelaznych.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uplynnienie remanentów zgłoszonych jednostkom podległym Ministrowi Przemysłu Ciężkiego

Dla zapewnienia warunków sprawnego przeprowadzenia akcji upłynnienia remanentów zbędnych i nadmiernych przez podległe jednostki Minister Przemysłu Ciężkiego wydał w dniu 11 sierpnia 1951 roku zarządzenie Nr 222, ustalające następujący tryb postępowania przy upłynnieniu remanentów zgłoszonych przez posiadaczy remanentów jednostkom podległym MPC.

§ 1. Celem realizacji postanowień zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 2 maja 1951 r. i instrukcji stanowiącej załącznik do tegoż zarządzenia, zwanej dalej instrukcją oraz niniejszego zarządzenia:

- 1) Centrala Handlowa Żelaza i Stali (Centrostal) zorganizuje pracę składów,
- 2) Centrala Handlowa Przemysłu Metalowego (CHPM) zorganizuje pracę hurtowni, składnic i biur zbytu (sprzedaży),
- 3) Centrala Handlowa Przemysłu Elektrotechnicznego (CHPE) zorganizuje pracę hurtowni i biur zbytu,
- 4) Biuro Zbytu Urządzeń Technicznych (BZUT) zorganizuje pracę składnicy Armatury Przemysłowej i własnej komórki upłynnienia remanentów,

tak, aby mogły one niezwłocznie przystąpić do akcji upłynnienia remanentów.

§ 2. Centrale Handlowe wymienione w § 1 i Biuro Zbytu Urządzeń Technicznych opracują w terminie do dnia 31 sierpnia 1951 r. plan upłynnienia remanentów materiałów zaopatrzeniowych i przedłożą do zatwierdzenia Departamentowi Zbytu Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego, wraz z wnioskami o dodatkowe środki finansowe potrzebne do przeprowadzenia akcji upłynnienia remanentów.

§ 3. Posiadacze remanentów przesyłają karty ewidencyjne:

- 1) na wytwory hutnicze z wyjątkiem stali szlachetnej i wyrobów ze stali szlachetnej — do właściwych terenowo składów żelaza,
- 2) na artykuły precyzyjne i optyczne do CHPM — Składnica Artykułów Precyzyjnych i Optycznych w Łodzi,
- 3) na artykuły ściernie i tygłe grafitowe — do Hurtowni CHPM — Sekcja Artykułów Ściernych w Bielsku,

- 4) na narzędzia tnące, pomiarowe rzemieślnicze — do jednej z właściwych terenowo hurtowni narzędziowych CHPM w Warszawie, Gdańsku, Ostrowiu Wielkop. lub sekcji narzędziowych przy hurtowniach CHPM w Bydgoszczy, Radomiu, Jeleniej Górze, Krakowie, Katowicach.
- 5) na diamenty szlifierskie — do CHPM Hurtownia Narzędziowa w W-wie,
- 6) na lutnie kopalniane, konwie mleczarskie, koryta do mycia naczyń mleczarskich, transportery na butelki do mleka, polewaczki, wyroby nożownicze dla ogrodnictwa, szpule do taśm maszynowych, szpule do filmu, opakowania blaszane, tablice litograficzne i emaliowane formy do lodu, kosze ochronne do balonów, okucia do szpul włókienniczych, czerpaki elewatorowe mączne i zbożowe — do CHPM Biuro Zbytu Wyrobów Blaszanych w Bytomiu,
- 7) na druty teletechniczne i pędniowe, druty stalowe gołe, pokryte i specjalne, łańcuchy techniczne, liny z wyjątkiem studziennych, siatki i sita techniczne, sprzęty techniczne — do CHPM Biuro Zbytu Gwoździ, Drutu i Czarnych Narzędzi w Bytomiu,
- 8) na kotły do centralnego ogrzewania i grzejniki — do CHPM Biuro Zbytu Odlewów w Warszawie,
- 9) na drobną nawierzchnię kolejową, metalowy sprzęt teletechniczny — do CHPM Biuro Zbytu Śrub, Nitów, Okuć Budowlanych i Części Kutech w Bytomiu,
- 10) na kasy pancerne, szafy stalowe, szafki ubraniowe, meble stalowe, kasetki pieniężne — do CHPM Biuro Zbytu Mebli Stalowych i Galanterii Metalowej w Bytomiu,
- 11) na śruby toczone i półtoczone oraz specjalne i z metali nieżelaznych do CHPM Hurtownia w Bytomiu,
- 12) na artykuły gospodarstwa domowego i galanterię metalową — do CHPM hurtownia wielobranżowa w Warszawie, Gdyni, Chorzowie, Bydgoszczy, Poznaniu, Łodzi, Radomiu, Lublinie, Białymstoku, Olsztynie, Szczecinie, Wrocławiu, Opolu, Krakowie, Rzeszowie,
- 13) na pozostałe artykuły metalowe (okucia meblowe, okucia budowlane, wyroby kute, śruby, nity, artykuły instalacyjne i piecowe, gwoździe, druty, czarne narzędzia), do właściwych terenowo hurtowni wielobranżowych CHPM w Warszawie, Toruniu, Poznaniu, Łodzi, Radomiu, Lublinie, Białymstoku, Olsztynie, Gdańsku, Szczecinie, Gorzowie, Wrocławiu, Opolu, Krakowie, Rzeszowie, z tym, iż dla województwa katowickiego ustanawia się: na okucia budowlane i wyroby kute — Hurtownię CHPM w Gliwicach, na śruby, nity, artykuły instalacyjne i piecowe — Hurtownię CHPM w Katowicach, na gwoździe, druty, siatki, okucia meblowe i czarne narzędzia — Hurtownię CHPM w Częstochowie,
- 14) na silniki elektryczne (z wyjątkiem silników zwartych do 20 KW) transformatory i inne maszyny elektryczne, przewody gołe, kable teletechniczne i energetyczne, aparaty elektryczne (z wyjątkiem aparatów niskiego napięcia poniżej 100/A), sprzęt teletechniczny — do właściwego Biura Zbytu CHPE,
- 15) na akumulatory i części akumulatorowe — do właściwych rejonowo serwisów akumulatorowych CHPE w Poznaniu, Katowicach, Warszawie i Wałbrzychu,
- 16) na pozostałe artykuły elektrotechniczne do właściwych terenowo hurtowni CHPE,
- 17) na armaturę przemysłową — do składnicy Armatury Przemysłowej w Gliwicach,
- 18) na materiały ogniotrwałe (surowce, zaprawy, miesiwa oraz kształtki ogniotrwałe znormalizowane) — do Centralnego Zarządu Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach,
- 19) na materiały ogniotrwałe — kształtki nieznormalizowane — do nadzorujących centralnych zarządów przemysłu, które upłynniać je będą we własnym zakresie,
- 20) na części zamiennne do maszyn włókienniczych — do Biura Części Zamiennych do Maszyn Włókienniczych w Łodzi.

§ 4. 1. Do czasu ukazania się odrębnych przepisów, jakie remanenty powinny hurtownie względnie sklady niezwłocznie przejmować (§ 23 pkt. 2 instrukcji), hurtownie i sklady powinny zgłoszone im materiały odbierać na skład, zwłaszcza materiały pełnowartościowe, w granicach możliwości podyktowanych warunkami magazynowania. Materiały małowartościowe należy pozostawić na składach u posiadaczy.

2. W rozumieniu § 29, pkt. 3 instrukcji do materiałów małowartościowych należy zaliczać materiały wyprodukowane na specjalne cele i mające indywidualne zastosowanie.

3. Karty ewidencyjne materiałów określonych w ust. 2 niniejszego paragrafu, w wypadku gdy hurtownia, skład względnie biuro zbytu wymienione w § 3 niniejszego zarządzenia, wyczerpuia wszelkie możliwości upłynniania materiału małowartościowego — należy przesłać po upływie 30 dni od daty zgłoszenia do Przedsiębiorstwa Upłynnienia Remanentów z uzasadnieniem, dlaczego materiał nie znajduje nabywcy oraz adnotację na karcie o wszystkich czynnościach dokonanych dla upłynnienia tegoż materiału i podpisem.

§ 5. 1. Sklady Centrali Handlowej Żelaza i Stali, Biuro Zbytu Centrali Handlowej Przemysłu Metalowego, Biuro Zbytu Centrali Handlowej Przemysłu Elektrotechnicznego, Biuro Zbytu Urządzeń Technicznych przeanalizują do dnia 15 sierpnia 1951 r. posiadane karty ewidencyjne, przesłane w trybie uchwałonego zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 20 października 1949 r. w sprawie upłynniania remanentów przez posiadaczy nadmiernych remanentów znak B-I-I-10-106-93 oraz rozdysonują te karty stosownie do postanowień ust. 2 i 3 niniejszego paragrafu.

2. Karty ewidencyjne niewłaściwie lub niedostatecznie wypełnione (np. przy wytworach hutniczych brak gatunku, wymiaru lub długości zwrócić posiadaczom remanentów celem ich uzupełnienia lub poprawienia).

3. Na żądanie posiadaczy remanentów zwrócić karty ewidencyjne wystawcom zgodnie z § 2 ust. 5 zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 2 maja 1951 r.

§ 6. 1. Biura Zbytu Centrali Handlowej Przemysłu Metalowego, Biura Zbytu Centrali Handlowej Przemysłu Elektrotechnicznego, Biuro Zbytu Urządzeń Technicznych w terminie do dnia 15 sierpnia 1951 r. karty ewidencyjne prawidłowo wypełnione i nieunieważnione przez posiadacza remanentu:

- 1) zatrzymują u siebie do dalszego załatwiania (upłynnienia) o ile dotyczą one materiałów pełnowartościowych i niepełnowartościowych pozostających w ich gestii, stosownie do § 3, zawiadamiając o tym posiadacza remanentu,
- 2) prześlą w myśl § 3 do rejonowo właściwych hurtowni względnie składnic, o ile dotyczą one materiałów pełno i niepełnowartościowych zbywanych przez aparat hurtu, zawiadamiając o tym posiadacza remanentu,
- 3) prześlą do Przedsiębiorstwa Upłynnienia Remanentów o ile dotyczą one materiałów małowartościowych z uzasadnieniem dlaczego materiał nie znajduje nabywcy oraz adnotacją na karcie o czynnościach dokonanych dla upłynnienia tegoż materiału i podpisem zawiadamiając o tym posiadacza remanentu,
- 4) prześlą do punktu detalicznej sprzedaży o ile dotyczą one tak zwanych resztek określonych w § 26 instrukcji,
- 5) zwrócić wystawcom o ile dotyczą one materiałów bezwartościowych celem komisyjnego zakwalifikowania na złom podając uzasadnienie.

2. Składy Żelaza Centrali Handlowej Żelaza i Stali, Centralny Zarząd Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych i Biuro Części Zamiennej do Maszyn Włókienniczych w terminie do dnia 15 sierpnia 1951 r. karty ewidencyjne prawidłowo wypełnione i nieuniknowane przez posiadacza remanentu.

- 1) zatrzymają u siebie o ile dotyczą one materiałów pełnowartościowych i niepełnowartościowych, które upłynięły we własnym zakresie zawiadamiając o tym posiadacza remanentu,
- 2) prześlą do przedsiębiorstwa Upłynięcia Remanentów w wypadku przewidzianym w ust. 1 pkt. 3 niniejszego paragrafu,
- 3) zwrócić wystawcom o ile dotyczą one materiałów bezwartościowych podając uzasadnienie, względnie o ile materiał stanowi tak zwaną resztkę określoną w § 26 instrukcji.

§ 7. W wypadku gdy kwalifikacja materiału na karcie jest błędna hurtownia skład lub składnica obowiązana jest, przekazując kartę do Przedsiębiorstwa Upłynięcia Remanentów dokonać zmiany kwalifikacji materiału na mało lub bezwartościowy, uzasadniając ją i zawiadamiając o powyższym posiadacza remanentu.

§ 8. 1. Posiadacze remanentów wytworów hutniczych wymienionych w § 3 pkt. 1 fakturują je na właściwe składy żelaza po cenach zawartych w obowiązujących cennikach.

2. 1) Posiadacze remanentów artykułów metalowych, wymienionych w § 3 pkt. 2, 3, 4, 11, 12, 13, fakturują je na właściwe hurtownie CHPM względnie składnice CHPM, do których zgłoszono remanenty, po obowiązujących cenach pomniejszych o marżę przysługującą danemu szczeblowi obrotu towarowego, względnie na bezpośredniego odbiorcę, którego wskaże hurtownia (składnica),
- 2) posiadacze remanentów artykułów metalowych wymienionych w § 3 pkt. 5, 6, 7, 8, 9, 10, wystawiają faktury na bezpośredniego odbiorcę wskazanego przez Biuro Zbytu po cenach zawartych w obowiązujących cennikach.
3. Posiadacze remanentów artykułów elektrotechnicznych wymienionych w § 3 pkt. 13, 14, 15, fakturują je na właściwe hurtownie CHPM, do których zgłoszono remanenty, na hurtownię Centralną CHPE w wypadku, gdy karty ewidencyjne zostały wysłane do właściwych Biur Zbytu CHPE, po obowiązujących cenach po-

niejszych o marżę przysługującą danemu szczeblowi obrotu towarowego, względnie na bezpośredniego odbiorcę wskazanego przez hurtownię lub biuro zbytu.

4. Posiadacze remanentów armatury przemysłowej fakturują je na składnice armatury przemysłowej, po cenie zbytu zawartej w obowiązującym cenniku armatury przemysłowej, względnie na bezpośredniego odbiorcę wskazanego przez Składnicę Armatury Przemysłowej.

5. Posiadacze remanentów części do maszyn włókienniczych, fakturują je po cenach i na odbiorców wskazanych przez Biuro Części Zamiennej do Maszyn Włókienniczych.

6. Posiadacze remanentów materiałów ogniotrwałych, fakturują je na bezpośrednich odbiorców wskazanych przez jednostkę gospodarczą, do której przesłano kartę, po cenach zawartych w obowiązującym cenniku materiałów ogniotrwałych.

7. Przy fakturowaniu remanentów niepełnowartościowych, należy uprzednio potrącić procent zmniejszonej wartości materiału.

8. Remanenty wycenione wg cen inwentarzowych, na które nie ma zatwierdzonej ceny (§ 44 instrukcji), posiadacze remanentów fakturują na hurtownię z potrąceniem marży przewidzianej w § 43 instrukcji.

9. Posiadacze remanentów małowartościowych nie fakturują ich, mimo upływu 60 dni od daty zgłoszenia, lecz dopiero po dokonaniu faktycznego odbioru materiału.

§ 9. Centrala Handlowa wymieniona w § 1 i Biuro Zbytu Urzędów Technicznych, składają do Departamentu Zbytu Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego sprawozdanie z akcji upłynięcia remanentów przez hurtownie składy (zbiorcze) stosownie do postanowień instrukcji w terminie do dnia 15 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły.

§ 10. Postanowienia niniejszego zarządzenia nie dotyczą remanentów półwyrobów i wyrobów ze stali szlachetnej i metali nieżelaznych oraz odlewów indywidualnych z żelaza szarego i ciągliwego, dla których tryb postępowania zostanie uregulowany odrębnymi zarządzeniami.

§ 11. Nadzór nad wykonaniem niniejszego zarządzenia powierza się Dyrektorowi Departamentu Zbytu Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego.

§ 12. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Rejestracja i skup reglamentowanych metali nieżelaznych

Zarządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 14 sierpnia 1951 roku, którego treść podajemy poniżej, określa zasady rejestracji i skupu reglamentowanych metali nieżelaznych.

ROZDZIAŁ I

§ 1. Przepisy niniejszego zarządzenia określają zasady rejestracji i skupu reglamentowanych metali nieżelaznych zwanych dalej metalami nieżelaznymi.

§ 2. 1. Zgłoszenie do rejestracji metali nieżelaznych powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia zaistnienia okoliczności uzasadniających obowiązek zgłoszenia, a w szczególności od dnia wejścia w posiadanie lub nagromadzenie metali nieżelaznych w ilości podlegającej zgłoszeniu (§ 4 lub § 14).

2. Termin, o którym mowa w ust. 1 biegnie odnośnie metali nieżelaznych posiadanych w dniu wejścia w życie niniejszego zarządzenia — od tegoż dnia.

§ 3. 1. Jednostki gospodarki uspołecznionej — obowiązane zgłosić do rejestracji metale nieżelazne — dokonują zgłoszeń według przepisów rozdziału II niniejszego zarządzenia.

2. Przez jednostki gospodarki uspołecznionej rozumie się urzędy, instytucje państwowe, przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa pod zarządem państwowym oraz spółki prawa cywilnego i handlowego, w których Skarb Państwa lub przedsiębiorstwa państwowe posiadają udział wynoszący ponad 50%

kapitału zakładowego, oraz centralę Spółdzielczo-Państwowe, centrale spółdzielni i zrzeszone w nich spółdzielnie.

3. Jednostki — nie wymienione w ust. 1, a obowiązane zgłosić do rejestracji metale nieżelazne — dokonują zgłoszeń wg przepisów rozdziału III niniejszego zarządzenia.

ROZDZIAŁ II

§ 4. 1. Jednostki określone w § 3 ust. 1 obowiązane są zgłosić do rejestracji i skupu zbędne, niewłaściwie używane oraz nadmierne (ponadnormatywne) metale nieżelazne.

2. Nie podlegają zgłoszeniu do rejestracji i skupu metale nieżelazne, które zostały zgłoszone do Centrali Handlowej Metali Nieżelaznych (CHMN) w ramach akcji upłynięcia remanentów, przed wejściem w życie niniejszego zarządzenia.

§ 5. 1. Zbędnym metalem nieżelaznym jest metal, którego posiadacz nie używa na wykonanie swoich planowych zadań.

2. Niewłaściwie stosowanym metalem nieżelaznym jest metal, którego posiadacz używa niezgodnie z podstawą przydziału lub dla celów, na które nie posiada przydziału.

3. Nadmiernym metalem nieżelaznym jest ilość metalu, która przewyższa obowiązujący normatywny zapas maksymalny.

§ 6. 1. Normatyw zapasu metali nieżelaznych oblicza się w następujący sposób:

- 1) w ramach ogólnych norm zapasów materiałowych, zatwierdzonych przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (PKPG) dla każdego przemysłu oddzielnie, centralne zarządy lub jednostki równorzędne obliczają a właściwi ministrowie zatwierdzają tzw. średnie normy zapasów metali nieżelaznych, które w odniesieniu do całego zapasu metali nieżelaznych, nie mogą przekroczyć 90-dniowego zapasu dla surowców, a 120-dniowego zapasu dla półfabrykatów,
  - 2) w ramach średnich norm zapasu metali nieżelaznych przedsiębiorstwa obliczają a nadrzędne centralne zarządy lub jednostki im równorzędne zatwierdzają normy zapasu metali nieżelaznych dla tych przedsiębiorstw; suma norm wszystkich przedsiębiorstw nie może przewyższać średniej normy zapasu przyznanego centralnemu zarządowi lub jednostce równorzędnej,
  - 3) maksymalny zapas tj. najwyższy zapas w momencie dostawy oblicza się wg ogólnie obowiązujących zasad, z tym, że zapas ten nie może przekraczać 133% normy obliczonej wg przepisów ust. 1 i 2, w poszczególnych pozycjach wg kartoteki materiałowej posiadacza (w rozmiarach, profilach, gatunkach itp.).
2. W razie konieczności podwyższenia normy zapasu, właściwa jednostka wystąpi z wnioskiem do właściwego ministerstwa a odpis wniosku prześle do tej jednostki, która jest właściwa dla przyjęcia metalu nieżelaznego do rejestracji. Właściwe ministerstwo wydaje decyzję w porozumieniu z Państwową Komisją Planowania Gospodarczego (PKPG) i powiadamia o niej również jednostkę właściwą dla przyjęcia metalu nieżelaznego do rejestracji.
3. Podwyższenie normy zapasu w metalach nieżelaznych nie może spowodować podwyższenia ogólnej normy zapasu zatwierdzonej przez Przewodniczącego PKPG.

4. Wysłanie wniosku nie wstrzymuje wykonania obowiązku zgłoszenia do rejestracji nadmiernego metalu nieżelaznego.

§ 7. 1. W przypadku potrzeby — w razie zmiany planu produkcji — zużycia metalu nieżelaznego na inne cele niż określone w przydziale, posiadacz powinien wystąpić z odpowiednim wnioskiem do Biura do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi (BGMN).

2. Brak odpowiedzi BGMN w ciągu 30 dni uważa się za zgodę na zużycie zgodnie z wnioskiem.

§ 8. 1. Zgłoszenie do rejestracji polega na przesłaniu wyczerpująco wypełnionej karty ewidencyjnej, której wzór stanowi załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia.

2. Zgłoszenia metali nieżelaznych należy kierować wg właściwości bezpośrednio do jednostek uprawnionych do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności, wskazanych w § 1 rozporządzenia Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 4.VI.51 w sprawie obrotu i gospodarowania reglamentowanymi metalami nieżelaznymi (Dz. U. R. P. nr 45 poz. 336).

§ 9. 1. Jednostki uprawnione do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności powinny zgłoszone do rejestracji metale nieżelazne nabyć z przeznaczeniem do użytku w gospodarce narodowej bez potrzeby ich przetopienia.

2. Jeżeli metale nieżelazne nie mogą być wykorzystane w sposób określony w ust. 1, jednostki uprawnione do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności powinny przekazać karty ewidencyjne tych metali do właściwych jednostek lub komisji kwalifikacyjnych uprawnionych do kwalifikowania metali nieżelaznych do przetopienia.

§ 10. 1. Metale nieżelazne o małej wartości użytkowej, tzn. takie, które nie mogą służyć celom dla jakich zostały wytworzone oraz metale nieżelazne,

których nie można będzie prawdopodobnie w ciągu najbliższych 2 lat wykorzystać, mogą być zakwalifikowane do przetopienia.

2. Zakwalifikowanie do przetopienia metali nieżelaznych, które zostały już zgłoszone w ramach akcji upłynnienia remanentów oraz które zostaną zgłoszone do rejestracji w CHMN, powinno być dokonane przez Komisję Kwalifikacyjną powołaną zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 211 z dnia 23 kwietnia 1951 r. w sprawie powołania komisji kwalifikacyjnej remanentów metali nieżelaznych i być ukończone do dnia 31 grudnia 1951 r.

3. Odrębne przepisy ustalą sposób kwalifikowania do przetopienia innych metali nieżelaznych.

§ 11. 1. W ciągu 30 dni od daty zgłoszenia do rejestracji — jednostki uprawnione do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności powinny nabyć je po cenach przewidzianych w obowiązujących cennikach pomniejszych o marżę handlową, jeśli marża taka im przysługuje.

2. W stosunku do metali nieżelaznych, zgłoszonych do upłynnienia do CHMN w ramach akcji upłynnienia remanentów, przed wejściem w życie niniejszego zarządzenia — termin wskazany w ust. 1 biegnie od dnia wejścia w życie niniejszego zarządzenia.

3. W przypadku bezskutecznego wpływu terminu wskazanego w ust. 1 posiadacz powinien wystawić fakturę na ilość, którą zbywa na rzecz jednostki uprawnionej do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności, po cenie przewidzianej w cennikach z obliczeniem marży handlowej lub prowizji w przypadku, gdy nabywcą jest jednostka, której marża lub prowizja przysługuje.

4. Jeżeli jednostka uprawniona do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności na podstawie zgłoszenia nie potrafi ustalić właściwej ceny, ponieważ metal jest zniszczony, zanieczyszczony lub należy do kategorii metali, o których mowa w § 10 ust. 1, powinna cenę uzgodnić z posiadaczem.

5. W przypadku niemożności uzgodnienia ceny, jednostka uprawniona do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności powinna wyznaczyć rzeczoznawcę, który niezwłocznie określi cenę.

6. Cena określona przez rzeczoznawcę dla metali nieżelaznych zanieczyszczonych, uszkodzonych oraz metali, o których mowa w § 10 ust. 1, jest podstawą do wystawienia faktury.

7. Wystawienie faktury nie uprawnia do wysyłki metalu nieżelaznego; wysyłka powinna być dokonana dopiero po otrzymaniu zlecenia wysyłkowego od nabywcy; zlecenie wysyłkowe należy wystawić w ciągu 6 miesięcy od dnia zgłoszenia do rejestracji.

8. W przypadku zakwalifikowania metalu nieżelaznego do przetopienia nabycie tego metalu następuje przez zakład przetapiający wskazany przez jednostkę uprawnioną do obrotu i gospodarowania na zasadach wyłączności.

9. Przepisów niniejszego paragrafu nie stosuje się w odniesieniu do odlewów indywidualnych (formowych) z metali nieżelaznych, których sposób zbywania zostanie ustalony w odrębnych przepisach.

§ 12. 1. Posiadacz, który zgłosił metal nieżelazny do upłynnienia w ramach akcji upłynnienia remanentów albo zgłosił metal nieżelazny do rejestracji, odpowiada za należyte jego zabezpieczenie i konserwację do czasu dokonania wysyłki.

2. Posiadaczowi nie wolno dysponować metalami nieżelaznymi zgłoszonymi do upłynnienia albo zgłoszonymi do rejestracji.

3. Koszty przesyłki metali nieżelaznych pokrywa ich posiadacz.

§ 13. 1. Przedsiębiorstwa budżetowe, urzędy i instytucje państwowe pokrywają różnice (zyski lub straty) wynikłe przy zbywaniu metali nieżelaznych z funduszy własnych.

2. Przedsiębiorstwa na rozrachunku gospodarczym wykazują różnice (zyski lub straty) wynikiem przy zbywaniu metali nieżelaznych na rachunku wyników.

ROZDZIAŁ III

§ 14. Jednostki nie określone w § 3, ust. 1, a w szczególności przedsiębiorstwa prywatne przemysłowe i rzemieślnicze zgłaszają do rejestracji:

- 1) beryl, cer, kobalt, molibden, osm, pallad, rod, ruten, selen, telur, tytan, wanad, wolfram, rtęć w każdej ilości,
- 2) srebro w ilości powyżej 500 g,
- 3) pozostałe metale nieżelazne w ilości powyżej 2 kg.

§ 15. Przy zgłaszaniu metali nieżelaznych należy podać:

- 1) nazwę danego metalu,
- 2) bliższe określenie jego postaci (surowiec, półfabrykat, złom),
- 3) nazwę artykułu,
- 4) jego wagę,
- 5) miejsce składowania,
- 6) imię i nazwisko lub nazwę zgłaszającego.

§ 16. 1. Zgłoszenia należy kierować:

- 1) arsenu, berylu, boru, bizmutu, ceru, chromu, cyrkonu, kobaltu, molibdenu, rtęci, selenu, tytanu, srebra i wanadu w postaci surowców i półfabrykatów oraz złomu — do Centrali Handlowej Metali Nieżelaznych w Katowicach ul. Warszawska 31,
- 2) metali nieżelaznych w stanie chemicznie czystym oraz osmu, palladu, rodu, rutenu i ich stopów jak również stopów irydu — do Centrali Handlowej Przemysłu Chemicznego w Warszawie, ul. Foksal 18,
- 3) irydu (z wyłączeniem stopów) — do Mennicy Państwowej w Warszawie,
- 4) pozostałych metali nieżelaznych — do miejscowo właściwych składnic Centrali Rolniczej „Samopomoc Chłopska“ oraz do składnic Związku Spółdzielni Pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia.

2. Załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia może być uzupełniony lub zmieniany przez Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego w drodze obwieszczenia ogłoszonego w „Monitorze Polskim“.

§ 17. 1. Posiadacze mogą składać wnioski o zezwolenie na obrót, przerób i zużycie metali nieżelaznych.

2. Wnioski, o których mowa w ust. poprzedzającym, należy składać:

- 1) odnośnie metali nieżelaznych wymienionych w § 16 ust. 1 pkt. 1 — do Centrali Handlowej Metali Nieżelaznych,
- 2) odnośnie metali nieżelaznych wymienionych w § 16 ust. 1 pkt. 2 — do Centrali Handlowej Przemysłu Chemicznego,
- 3) odnośnie irydu (z wyłączeniem stopów) — do Mennicy Państwowej,
- 4) odnośnie do pozostałych metali nieżelaznych:
  - a) złom — do Centralnego Zarządu Gospodarki Złomem —
  - b) surowiec i półfabrykaty — do Centrali Handlowej Metali Nieżelaznych.

3. Wnioski o zezwolenie na obrót, przerób i zużycie metali nieżelaznych powinny być składane w terminie określonym w § 2.

4. Decyzja w sprawie zezwolenia na obrót, przerób i zużycie metali nieżelaznych powinna mieć uzasadnienie gospodarcze zgodnie z wytycznymi Biura do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi.

5. Brak odpowiedzi w ciągu 30 dni od dnia złożenia wniosku lub wysłania go listem poleconym uprawnia do używania metali nieżelaznych zgodnie z treścią wniosku do czasu doręczenia odpowiedzi na wniosek.

6. Posiadacze, którym odmówiono zezwoleń przewidzianych w ust. 1 obowiązani są z zastrzeżeniem

wyjątku zawartego w ust. 5 — zaofiarować metale nieżelazne do skupu organizacjom uprawnionym do przyjmowania w ciągu 7 dni od doręczenia decyzji odmownej, a posiadacze, którzy wniosków nie składali — w ciągu 7 dni od upływu terminu określonego w § 2.

7. Obowiązek zaofiarowania metali nieżelaznych, których skup przeprowadzają składnice określone w § 17 ust. 2 pkt. 4 obejmuje również przesłanie metali nieżelaznych pod wskazanym adresem, z zastrzeżeniem wynikającym z ust. 8.

8. Obowiązek zaofiarowania metali nieżelaznych, których skup przeprowadzają jednostki określone w § 16 pkt. 1, 2 i 3 nie obejmuje przesłania metali nieżelaznych; przesłanie metali nieżelaznych odbywa się na podstawie zlecenia wysyłkowego, które powinno być wystawione w ciągu 3 miesięcy od daty zgłoszenia do rejestracji.

§ 18. 1. Organizacje przyjmujące zgłoszenia metali nieżelaznych mają obowiązek nabycia każdej ilości metali zaofiarowanych do skupu po cenach ustalonych w obowiązujących cennikach.

2. Organizacje uprawnione do obrotu i gospodarowania metalami nieżelaznymi na zasadach wyłączności obowiązane są w zakresie swej właściwości do odkupywania metali nabytych przez składnice określone w § 16 pkt. 4.

§ 19. 1. Komisja Kwalifikacyjna powołana zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 211 z dnia 23 kwietnia 1951 r. w sprawie powołania komisji kwalifikacyjnej remanentów metali nieżelaznych dokonuje zakwalifikowania do przetopienia metali nieżelaznych, dla których jednostką właściwą do obrotu i gospodarowania jest Centrala Handlowa Metali Nieżelaznych.

2. Odrębne przepisy ustalą sposób zakwalifikowania do przetopienia innych metali nieżelaznych.

§ 20. 1. Jednostki obowiązane do rejestrowania metali nieżelaznych (§ 16) powinny prowadzić ewidencję zgłoszonych do rejestracji metali wg wzoru stanowiącego załącznik nr 3 do niniejszego zarządzenia.

2. W przypadku, gdy zaofiarowanie metali nieżelaznych następuje równocześnie ze zgłoszeniem ich do rejestracji można nie wypełniać rubryki nr 2 wzoru określonego w ust. 1.

ROZDZIAŁ IV

§ 21. 1. Organy kontroli na wszystkich szczeblach organizacji gospodarki uspołecznionej podczas przeprowadzania kontroli, a także inspektorzy Przedsiębiorstwa Uplynnienia Remanentów (PUR) oraz inspektorzy Biura do Spraw Gospodarki Metalami Nieżelaznymi w granicach posiadanych uprawnień obowiązani są sprawdzać wykonanie przepisów niniejszego zarządzenia, a w szczególności sposób obliczania normatywów zapasu i zgłoszenia do rejestracji metali nieżelaznych, jak również sposób zabezpieczenia i konserwacji tych metali przez posiadaczy, a w przypadku stwierdzenia ich naruszenia obowiązani są:

- 1) wydać doraźne zarządzenie o zabezpieczeniu niezgłoszonych do rejestracji lub upłynienia zbędnych, nadmiernych i niewłaściwie używanych metali nieżelaznych i o postawieniu ich do dyspozycji właściwej jednostki uprawnionej do obrotu i gospodarowania na zasadzie wyłączności,
- 2) składać swym władzom przełożonym dokładne protokoły i sprawozdania z konkretnym omówieniem faktów i wskazaniem osób, które zawiniły.

2. Protokoły i sprawozdania, o których mowa w ust. 1 pkt. 2 należy niezwłocznie kierować do właściwej władzy naczelnej, która pociągnie winnych do odpowiedzialności służbowej, a jeśli czyn ma charakter przestępstwa skieruje sprawę do prokuratora.

§ 22. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Monitorze Polskim.

Instrukcja w sprawie opracowania projektu planu zużycia materiałowego na rok 1952 dla przedsiębiorstw budowlano-montażowych

Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych wydał w dniu 19 lipca br. instrukcję, znak BI-8A-02-54, ustalającą następujący zakres prac oraz formę projektu planu zużycia materiałowego na rok 1952 dla przedsiębiorstw budowlano-montażowych:

1. Opracowanie projektu planu zużycia materiałowego w myśl niniejszej instrukcji obowiązuje ministerstwa kierujące przedsiębiorstwami wykonawstwa inwestycyjnego i kapitalnych remontów, sporządzając plany produkcyjno-finansowe wg zasad i w trybie ustalonym Instrukcją do Zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 233 z dnia 31.VII.1950 r. Wydawnictwo PKPG Nr 26.

2. Instrukcja niniejsza nie dotyczy trybu sporządzania projektu planu zużycia materiałowego na inwestycje i kapitalne remonty wykonywane systemem gospodarczym, który ustalony został dla resortów nieprzemysłowych w instrukcji Departamentu Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych BI-1B-01-36 z dnia 3.VII.1951 r. (Wzory PPZ-I i PPZ-K).

3. Na podstawie wytycznych do Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1952 uchwalonych przez Prezydium Rady Ministrów w miesiącu lipcu br. określających:

- a) ogólne limity podstawowych materiałów,
- b) wartość produkcji budowlano-montażowej,
- c) ważniejsze obiekty wchodzące w skład planowanej produkcji budowlano-montażowej;

ministerstwa przystąpią do zebrania danych niezbędnych do wypełnienia wzorów stanowiących załącznik

do niniejszej instrukcji, ZIN-1 i ZIN-2 projektu i uzasadnienia planu zużycia materiałowego przedsiębiorstw budowlano - montażowych.

4. Przedsiębiorstwa budowlano-montażowe powinny na podstawie otrzymanych bezpośrednio od inwestorów zleceń, sporządzić zestawienie programu produkcji wg danych zawartych w przedłożonych przez inwestorów — kwestionariuszach, w podziale na typy budownictwa zgodnie z nomenklaturą pomocniczą rodzajów obiektów inwestycyjnych (załącznik 6a do instrukcji Nr 21). Do zestawienia programu produkcji powinny być włączone wszystkie roboty zleczone przez inwestorów względnie przez inne przedsiębiorstwa w charakterze subzleceń, które wykonane będą własnymi siłami przedsiębiorstwa.

5. Ministerstwa ustalą planowane zużycie materiałowe na rok 1952, w oparciu o podział robót budowlanych ogólnych i specjalnych dokonany przez przedsiębiorstwa zgodnie z p. 4 i o wskaźniki zużycia materiałowego opracowanych w myśl Zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 182 z dnia 21.V.1951 r.

6. Ilościowo - wartościowe projekty planu zużycia materiałowego dla przedsiębiorstw budowlano-montażowych na rok 1952 sporządzą ministerstwa na wzorach ZIN-1 w których należy w zasadzie wyszczególnić wszystkie materiały wg właściwej nomenklatury ustalonej „Wykazem materiałów budowlanych w Narodowym Planie Gospodarczym“ (Wydawnictwo PKPG Nr 29a), dla każdej branży na oddzielnych arkuszach wzoru.

Ministerstwo .....

Załącznik nr 1 do instrukcji znak BI-8A-02-54
z dnia 19.VII.51

Wzór ZIN-1.

Projekt zużycia materiałowego dla przedsiębiorstw budowlano-montażowych

Lp.	Nazwa materiału	Poz. wg wykazu nr 29	Jednostka miary	Planowane zużycie w 1951 r.		Przewidywane zużycie* w 1951 r.		Planowane zużycie na 1952 r.				Cena	Wartość	Uwagi	
				ilość	wartość	ilość	wartość	Ogółem ilość	W rozbiu na kwartały						
									I	II	III				IV
1	Materiał »a«														
2	„ »b«														
3	„ »c«														
4	„ »d«														
5	„ »e«														
6	„ »f«														
7	„ »g«														
8	„ »h«														
	itd.														
	Pozostałe materiały ogółem wartościowo														
	R a z e m *)														

*) Względnie faktyczne zużycie w określonym okresie czasu 1951 r.

Pozostałe materiały nie wymienione szczegółowo należy podać globalnie w jednej pozycji wartościowej w ostatniej pozycji wzoru ZIN-1. Materiały, które sta-

nowią nieznaczną pozycję w ilościowo-wartościowym planie zużycia materiałowego, mogą być włączone do pozycji planowanej jedynie wartościowo.

Uzasadnienie do projektu planu zużycia materiałowego na rok 1952 dla produkcji budowlano-montażowej

Nazwa rodzaju obiektu inwestycyjnego wg nomenklatury pomocniczej rodzajów obiektów (Załącznik 6a do instrukcji nr 1)	Wartość produkcji budowl.-montaż. w mil. zł	Jednostka techniczna finansowa*)	Nazwa materiału		Nazwa materiału		Nazwa materiału		
			jednostka miary		jednostka miary		jednostka miary		
			wskaznik zużycia na jednostkę techniczną (finansową*)	planowane zużycie w 1952 r.	wskaznik zużycia na jednostkę techniczną (finansową*)	planowane zużycie w 1952 r.	wskaznik zużycia na jednostkę techniczną (finansową*)	planowane zużycie w 1952 r.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	

*) Zamiast jednostki technicznej może być zastosowana jednostka finansowa (wartościowa) tj. jednostka wartości produkcji budowl. montażowej do której odnosi się zużycie materiałów. Wskaźnik zużycia na jednostkę finansową jest zużyciem materiałów na 1 mil. złotych produkcji budowl. montażowej.

7. Do wypełnienia wzoru ZIN-2 niezbędne będą dane dotyczące kosztu jednostkowego, wskaźników zużycia materiałów na jednostkę techniczną lub finansową poszczególnych rodzajów obiektów inwestycyjnych. Dane powyższe powinny być udostępniane ministerstwu obowiązującym do opracowania projektu planu zużycia materiałowego zgodnie z niniejszą instrukcją przez jednostki opracowujące wskaźniki zużycia materiałowego w myśl Zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 182 z dnia 21.V.1951 r. (Załącznik Nr 2 do instrukcji stanowiącej załącznik do ww. zarządzenia).

8. Prawidłowe określenie potrzeb materiałowych na cele wykonania zleconych obiektów leży zarówno w interesie ministerstwa — wykonawcy jak i ministerstwa inwestującego. W przypadku niemożności przybliżonego określenia potrzeb materiałowych przez wykonawcę robót zleconych z braku niezbędnych danych technicznych, zobowiązuje się inwestora do bliższego określenia koniecznych danych i współpracy przy ustaleniu potrzeb materiałowych.

9. Obowiązuje wycena wg cen zbytu względnie cen hurtowych ważnych w dniu 1.III.1951 r. przy czym ceny hurtowe powinny być stosowane tylko w tych wypadkach, gdy dostawa danego materiału odbywa się ze szczebla hurtu.

W wypadku materiałów wieloasortymentowych lub materiałów podawanych grupowo, gdy dla poszczegól-

nych asortymentów obowiązują różne ceny, powinny być obliczone średnie ceny na pomocniczych formularzach.

10. Wycinki projektu planu zużycia materiałowego wg wzoru ZIN-1 powinny być przesłane przez Ministerstwa do właściwych branżowo central zbytu w terminie do dnia 1 października 1951 r.

11. W zakresie materiałów budowlanych bilansowanych terenowo (cegła, pustaki, kafle, dachówka; wapno) obowiązuje ministerstwa ponadto podanie projektu planu zużycia materiałowego na rok 1952, w przekroju województw i miast wydzielonych w formie załącznika do wzoru ZIN-1. Wycinki tych planów należy przesać do właściwych wojewódzkich względnie miejskich (dla miast wydzielonych) komisji planowania gospodarczego w terminie do dnia 1 października 1951 r.

12. Ministerstwa przedłożą wypełnione ZIN-1, ZIN-2 oraz projekt zużycia materiałów budowlanych na rok 1952 na województwa i miasta wydzielone w terminie do dnia 1 października br. do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych, z wyjątkiem Ministerstw: Kolei, Transportu Drogowego i Lotniczego oraz Żeglugi, które złożą projekty planów w dniu 15.X. br. jak również Ministerstwa Poczty i Telegrafów, którego termin złożenia projektu planów ustalony został na 10.X. br.

Zmiany w wykazie PKPG Nr 29a

Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych PKPG zawiadomił pismem okólnym Nr 16 z dnia 27 sierpnia 1951 r. o następujących zmianach wprowadzonych do Wykazu Materiałów Bilansowanych w Narodowym Planie Gospodarczym na rok 1952 (Wydawnictwo PKPG Nr 29a):

- I. Dział Artykułów Elektrotechnicznych (str. 5)
  - zostają wykreślone pozycje:
    - „kable silnoprądowe ziemne“ oraz
    - „kable słaboprądowe“.

Oznacza to, że kable silne i słaboprądowe nie będą planowane ilościowo w projektach planów zaopatrzenia materiałowego na rok 1952, lecz wejdą do tych planów w wyrazie wartościowym w ogólnej pozycji materiałów nieplanowanych ilościowo.

Dane ilościowe dotyczące zużycia kabli silno i słaboprądowych zostaną opracowane w sposób, w trybie i terminie ustalonym przez Komisję Bilansów Maszyn.

II. Po Dziale „Odpadki użytkowe“ (str. 13) zostaje wprowadzony nowy dział pod nazwą: „Ogumienie sa-

mochodowe i traktorowe" z następującymi pozycjami materiałowymi:

Wykaz PKPG Nr 29		Nazwa artykułu	Ozna- czenie
Str.	Poz.		
339/ 340/	37/ 41/	Ogumienie do samochodów ciężarowych o wymiarach:	BR
		900—16	"
		1050—16	"
		650—20 (32x6)	"
		825—20	"
		900—20	"
		1050,1100—20	"
		1275/1300—20	"
		1100—22	"
		1200—22	"
		1100/1125—24	"
		E—20 Metallic	"
339/ 340/	38/ 42/	Ogumienie traktorowe o wymiarach:	BR
		900—24	"
		1100/1125—24	"
		1275—28	"

Oznacza to, że do projektów planów zaopatrzenia materiałowego powinno być włączone zużycie ogumienia, o ile jednostki planujące posiadają w eksploatacji pojazdy samochodowe używające ww. rodzaju ogumienia.

Plan zużycia ogumienia powinien być opracowany na oddzielnym arkuszu zbiorczego projektu planu. Jako uzasadnienie wielkości zużycia ogumienia należy podać następujące dane, opracowane osobno dla każdej grupy pojazdów używających ogumienie tego samego wymiaru:

- ilość pojazdów i ilość kół, na których te pojazdy jeżdżą;
- średni roczny przebieg danej grupy pojazdów;
- normę zużycia ogumienia, jaką osiągnięto w danej jednostce organizacyjnej.

Projekt planu zużycia materiałowego na rok 1952 powinien w zakresie ogumienia obejmować ogumienie dla taboru samochodowego eksploatowanego w danym momencie oraz dla taboru, który zostanie wprowadzony do eksploatacji do końca 1951 roku.

Materiały planowane terenowo

Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych PKPG wydał w powyższej sprawie pismo okólnie Nr 17 z dnia 28 sierpnia 1952 r. następującej treści:

Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego zawiadamia w uzupełnieniu instrukcji dotyczących opracowania projektów planów zaopatrzenia materiałowego na rok 1952, że zużycie materiałów planowanych terenowo, czyli zużycie:

cegły,
wapna budowlanego,
pustaków ceramicznych,
dachówki ceramicznej,
kafli,

powinno być rozbite na województwa.

Wycinki projektów planów zaopatrzenia materiałowego na rok 1952 w zakresie ww. materiałów budowlanych należy przesać do terenowo właściwych Wojewódzkich Komisji Planowania Gospodarczego w terminie ustalonym zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 302 z dnia 2.VIII. 1951 r. czyli do dnia 15.X. 1951 r.

Projekty planów zaopatrzenia materiałowego na r. 1952, które będą przesłane do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, powinny w zakresie ww. pięciu materiałów budowlanych również zawierać rozbić zużycia na województwa.

Zwrot opakowań stosowanych w branży spożywczej

Minister Handlu Wewnętrznego zarządzeniem z dnia 9 czerwca br. wydanym w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG oraz z Ministrami Finansów i Przemysłu Roln. i Spożywczego podał zasady zwrotu opakowań stosowanych w branży spożywczej. Podaje się postanowienia przedmiotowego zarządzenia:

Postanowienia wspólne dla opakowań zwrotnych i wysyłkowych

§ 1. Zarządzenie dotyczy opakowań zwrotnych i wysyłkowych w rozumieniu § 1 zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 lipca 1950 f. (Biuletyn PKPG nr 15, poz. 178) stosowanych przy dostawach artykułów spożywczych.

§ 2. Za dostawę opakowania, uważa się zakład, który dokonał wysyłki towaru, za odbiorcę zaś ten zakład, który zwalnia opakowanie przez rozpakowanie towaru.

§ 3. Odbiorca obowiązany jest do zwrotu opakowań w stanie nadającym się do ponownego użycia. W ilościach i terminach podanych w §§ 17, 21 i 28.

§ 4. Odbiorca obowiązany jest do należytego zabezpieczenia opakowań przed kradzieżą, uszkodzeniem, ogniem, opadami atmosferycznymi itp. oraz do przechowywania ich w warunkach higienicznych.

W każdym zakładzie kierownictwo wyznaczy odpowiedzialne miejsce na przechowanie opakowań oraz

opracuje i wywiesi na widocznym miejscu instrukcję, co do sposobu otwierania opakowań, przechowywania ich i prowadzenia zapisów w książce magazynowej.

§ 5. Koszty konserwacji i remontu opakowań zwrotnych ponosi dostawca chyba, że uszkodzenie powstało z winy odbiorcy.

Koszty konserwacji i remontu opakowań wysyłkowych ponosi odbiorca chyba, że uszkodzenie powstało z winy dostawcy.

§ 6. Koszty zwrotu opakowań ponosi dostawca. Opakowania należy przesyłać najtańszym środkiem lcomocji. Na liście przewozowym należy zaznaczyć, że przesyłka stanowi zwrot opakowań używanych (taryfa towarowa PKP poz. 1867).

Odbiorca i dostawca oraz wszelkie pośrednie ogniewa dystrybucji obowiązane są do zabezpieczenia opakowań przy transporcie zgodnie z wymaganiami przepisów przewoźnika.

§ 7. W przypadkach, kiedy opakowania składają się z kilku elementów, należy, odsyłając opakowania, odesłać wszystkie jego elementy.

§ 8. W specyfikacji towarowej wysyłanej odbiorcy należy zaznaczyć rodzaj opakowania, jego cechy oraz obowiązujący termin zwrotu. W fakturze wystawionej na dokonanej dostawę towaru należy podać rodzaj opakowania i termin zwrotu, przy czym dla opakowań wysyłkowych należy podać cenę jednostkową dla każdego rodzaju opakowania.

§ 9. Odbiorca obowiązany jest każdorazowo zawiadamiać dostawcę o dacie zwrotu, rodzaju i ilości opa-

kowania najpóźniej na drugi dzień po nadaniu go do przewozu.

§ 10. 1. Braki ilościowe i wady jakościowe, opakowań zwracanych dostawcy bezpośrednio — ze składu odbiorcy, powinny być stwierdzone niezwłocznie w drodze protokołu sporządzonego przez przedstawicieli odbiorcy i dostawcy.

2. Protokół winien zawierać:

- a) imiona, nazwiska i stanowiska osób obecnych przy jego sporządzaniu;
- b) treść zarzutów zgłoszonych przez przedstawiciela dostawcy i wyjaśnień przedstawiciela odbiorcy;
- c) opis stwierdzonego stanu faktycznego;
- d) datę i miejsce sporządzenia protokołu;
- e) podpisy osób wymienionych pod a).

§ 11. 1. Jeżeli zwrot nastąpił w drodze wysyłki opakowań, dostawca powinien niezwłocznie, a najpóźniej w ciągu 4 dni po ich otrzymaniu zbadać opakowania i w razie stwierdzenia braków lub wad sporządzić protokół przy udziale czynnika społecznego, a w razie potrzeby przy udziale biegłego. O zamierzonym sporządzeniu protokołu dostawca zawiadamia oddział odbiorcy, znajdujący się w miejscu odebrania opakowań.

2. Przy sporządzeniu protokołu ma odpowiednie zastosowanie przepis § 10 ust. 2 z tym, że jeżeli przedstawiciel odbiorcy jest nieobecny, należy uczynić wzmiankę czy został zawiadomiony, a ponadto zamieścić w protokole opinię biegłego, o ile był wzywany.

§ 12. 1. Dostawca obowiązany jest pod rygorem utraty roszczeń wobec odbiorcy zawiadomić go w terminie przewidzianym w § 11 w drodze telegraficznej lub telefonicznej o stwierdzeniu braków lub wad opakowań otrzymanych w drodze wysyłki, a jednocześnie wysłać mu odpis sporządzonego w tym przedmiocie protokołu.

2. Odbiorca, jeżeli zamierza dokonać oględzin zakwestionowanych opakowań, powinien o tym zawiadomić dostawcę najpóźniej następnego dnia po otrzymaniu protokołu i w ciągu następnych trzech dni delegować swego przedstawiciela.

§ 13. W przypadku, gdy braki lub wady były tego rodzaju, że nawet przy należytej staranności nie mogły być ujawnione przy odbiorze (wydaniu) opakowań (wady ukryte), dostawca obowiązany jest do sporządzenia protokołu i powiadomienia o brakach i wadach odbiorcy w ciągu 4 dni od daty ich wykrycia. Przepisy § 11 i 12 stosuje się odpowiednio.

§ 14. Przepisy §§ 10, 11, 12 i 13 stosuje się odpowiednio przy ustalaniu braków i wad opakowań przez odbiorcę.

§ 15. Kary umowne płacone będą ze środków obrotowych przedsiębiorstwa.

Postanowienia szczególne dla opakowań zwrotnych

§ 16. Za opakowania zwrotne uważa się w artykułach branży spożywczej:

- a) beczki żelazne,
- b) beczki drewniane,
- c) transporterki,
- d) skrzynie uniwersalne typu monopolowego,
- e) skrzynie specjalne.

§ 17. Opakowania zwrotne odbiorca obowiązany jest zwracać dostawcy w ilości otrzymanej.

§ 18. Opakowania zwrotne dostawca powinien oznaczyć w sposób trwały i widoczny napisem „opakowania zwrotne”.

Niezależnie od powyższego na opakowaniach zwrotnych należy oznaczyć pojemność opakowania, adres dostawcy, miejsce lub sposób otwierania opakowania oraz nazwę towaru, do którego dane opakowanie służy.

§ 19. Dostawca obowiązany jest do prowadzenia ewidencji opakowań zwrotnych bieżąco i dokładnie.

§ 20. Opakowania powinny być zwracane pod adresem dostawcy opakowania, o ile ten nie poda innego adresu zwrotu.

§ 21. Opakowania powinny być zwracane w terminach podanych niżej w tabeli, liczonych od dnia wysyłki towaru. Dniem wysyłki towaru jest data stempla przewoźnika na liście przewozowym.

Tabela terminów zwrotu opakowań zwrotnych

Opakowania	Przeznaczenie	% opakowań, które powinny być odsprzedane (zwrócone)	Terminy zwrot. do odb.	
			bezpośredn. (zakł. prod.)	pośredn. (hurtownie składy)
1	2	3	4	5
Skrzynie różne	CP. Cukr. po wyr. cukierniczych	70	—	60 dni
„ „	C. Ziel. — ziola	60	—	60 „
„ „	CZP Ow. i C. Ogr. warzyw., nietypowe do dżemu, kompotów itp.	70	30 dni	35 „
„ „	C. Ogr. na owoce i warzywą	50	—	30 „
„ „	Zjedn. Zakł. Przem. Kosmetycznego. Różne artykuły	60	—	45 „
Beczki drewniane	CZP Ow. — Warz. śledz. 100 kg	75	30 dni	35 „
„ „	C. Ogr. śledziówki 30 i 100 kg	60	—	35 „
„ „	CZP Ow. Warzyw. i C. Ogr. miękkie do karpusty i ogórków 100 i 50 kg	60	—	35 „
„ „	CZP Cukr. do potażu	50	90 dni	—
Puszki cukierk.	ZP Cukiern. pow. 1 kg	80	—	60 dni
Kosze wiklinowe	C. Ogron.	80	—	10 „
Faski drewniane	PMS do musztardy	50	—	30 „
Wiadra emal.	PMS do musztardy	50	—	30 „
Bańki blaszane	CZP Tłuszcz. 25 i 50 kg	80	30 dni	60 „

§ 22. W razie niezwrócenia opakowań w terminach wymienionych w § 21 odbiorca obowiązany jest zapłacić dostawcy tytułem kary umownej za każdy dzień zwłoki 1‰ wartości cennikowej niezwróconego opakowania.

Zapłata kary umownej nie zwalnia odbiorcy od obowiązku zwrotu opakowania w dodatkowym terminie, który powinien wyznaczyć mu dostawca.

Terminy dodatkowe nie mogą być dłuższe niż terminy podane w § 21.

W razie niezwrócenia opakowania w terminie dodatkowym odbiorca obowiązany jest uiścić dostawcy trzykrotną wartość cennikową niezwróconego opakowania tytułem kary umownej.

Postanowienia szczególne dla opakowań wysyłkowych

§ 23. Za opakowania wysyłkowe w branży spożywczej uważa się:

- skrzynie drewniane,
- beczki drewniane,
- śładki,
- balony szklane,
- puszki cukiernicze,
- bańki blaszane,
- kartony tekturowe,
- kosze wiklinowe,

i) faski drewniane,

j) wiadra emaliowane

§ 24. Nieuszkodzone opakowania wysyłkowe powinny być zwracane bezpośrednio dostawcy towaru

Nazwę i adres dostawcy oraz napis „do zwrotu“ należy umieścić w nalepce na opakowaniu.

Producent lub Centrale Handlowe powinny w swych fakturach uwidocznic komu opakowanie powinno być zwrócone.

§ 25. Odsprzedaż opakowań dostawcy przez odbiorcę następuje po cenie stanowiącej 75% ceny zakupu i w ilościach wymienionych w § 28 w tabeli terminów zwrotu.

§ 26. Sposób prowadzenia uproszczonej kartoteki przychodu i rozchodu opakowań wysyłkowych ustalają zainteresowani w opracowanych przez siebie instrukcjach szczegółowych.

§ 27. W przypadkach masowych obrotów dopuszczalne jest porozumienie zainteresowanych stron, na mocy którego odbiorca zwracać będzie dostawcy opakowania wysyłkowe w stanie rozebranym (częściowo lub całkowicie) w ładunkach pełnowagonowych.

§ 28. Opakowania powinny być zwracane w terminach podanych niżej w tabeli liczonych od dnia wysyłki towaru. Dniem wysyłki towaru jest data stempla przewoźnika na liście przewozowym.

Tabela terminów zwrotu opakowań zwrotnych

Opakowania	Przeznaczenie	Terminy zwrotów od odbiorcy	
		bezpośredni (zakład produkcji)	pośredni (hurtownie, składy)
1	2	3	4
Beczki żelazne	CZP Cukr. do butalonu	25 dni	—
„ „	CZP Tłuszcz. po artykułach przem. tłuszczowego i olejarskiego	25 dni	45 dni
„ „	ZP Drożdż. do syropu drożdżowego „Zdrowit”	45 dni	—
„ „	ZP Ziemniacz. do syropu i karmelu	45 dni	60 dni
„ „	CZP Gorzell. Roln. do transportu surówki	15 dni	—
Beczki drewn.	CZP Fermentacyjnego do piwa	—	12 dni
„ „	CZP Fermentacyjnego do octu	20 dni	20 dni
„ „	PMS do octu i musztardy	20 dni	—
„ „	CZP Owocowo-Warzywn. do win, soków, pulpy, miodów, przecier.	20 dni	—
„ „	C. Ogr. z drzewa twardego po sokach, pulpie, miodzie, 50, 100, 200, 250 — 300 kg.	—	30 dni
Transporterki	CZP Fermentacyjnego do piwa i wód gazowych	—	12 dni
			(przy dostawach miejscowych 7 dni)
Skrzynie uniwersalne typu monopolowego	CZP Tłuszczowego but. monopol. do oleju	—	35 dni
Skrzynie uniwersalne typu monopolowego	PMS 1,05 i 0,25 l. wyroby przem. spirytus. i octowego	—	35 „
Skrzynie uniwersalne typu monopolowego	CZP Owocowo-Warzywn. 1/1, 1/2, 1/4 1/10, do soków	—	25 „
Skrzynki	C. Ogr. na owoce „1”, „2”, „3” i żeberkowe do wina	—	15 „
		—	30 „
Skrzynie specjalne	do namiastek kawowych	—	30 „
Skrzynki typowe	CZP Owocowo-Warzywn. do win	—	30 „
	PMS do musztardy	—	30 „

W przypadkach nieodsprzedania przez odbiorcę w powyższym terminie opakowań w ilości wyżej ustalonej, odbiorca obowiązany jest zapłacić dostawcy tytułem kary umownej za każdy dzień zwłoki 1% wartości cennikowej niezwróconego opakowania.

Zapłata kary umownej nie zwalnia odbiorcy od obowiązku odsprzedania w dodatkowym terminie, który powinien mu wyznaczyć dostawca i który nie może być krótszy od terminu pierwotnego.

W razie nieodsprzedania opakowania w terminie dodatkowym, odbiorca obowiązany jest uiścić trzykrotną wartość cennikową niezwróconego opakowania i w tym wypadku wolny jest od obowiązku odsprzedaży tego opakowania.

§ 29. Opakowania wysyłkowe nie nadające się do ponownego użytku z powodu częściowego zniszczenia

a nadające się naprawić — odbiorca obowiązany jest sprzedać:

- a) opakowania drewniane najbliższej bazie remontowej,
- b) opakowania metalowe — wg wskazań Biura Zbytu Wyrobów Blaszanych.

Postanowienia końcowe

§ 30. 1. Tracą moc obowiązującą przepisy sprzeczne z niniejszym zarządzeniem.

2. Postanowienia zawartych już umów powinny być dostosowane do przepisów niniejszego zarządzenia w terminie 14 dni od daty wejścia jego w życie.

§ 31. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

OD REDAKCJI

Zapowiedziany w numerze poprzednim artykuł ob. Henryka Witkowskiego na temat: „NORMOWANIE ZAPASÓW PRODUKCYJNYCH” ze względów technicznych ukazać się w numerze listopadowym br.

* * *

Przypominamy naszym prenumeratorom (Instytucjom i Przedsiębiorstwom) o wstawieniu do budżetów na rok 1952 kosztów prenumeraty „GOSPODARKI MATERIAŁOWEJ” w wysokości zł 48.—

* * *

Należność za prenumeratę naszego czasopisma należy wpłacać w terminie do 15 każdego miesiąca na miesiąc następny. Wpłaty przyjmują wszystkie urzędy pocztowe oraz listonosze wiejscy i miejscy.

Wydawca: POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE

Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 739-45 wewn. 11.

Redakcja: PKPG, Departament Zaopatrzenia i Bilansów Materiałowych, Plac 3-ch Krzyży 5, pokój Nr 216

Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch” Warszawa, ul. Srebrna 12 Konto PKO I-17293

Prenumerata: kwartalna zł 12.— półrocznie zł 24.— rocznie zł 48.—. Cena numeru pojedynczego zł 4.—

Zam. Nr 226 z dnia 26.9.51. Podpisano do druku 15.10.51 Druk ukończono 19.10.51. Nakład 11.450.

Papier druk. sat. kl. VII, 60 gr 61 x 86

Druk. „Prasa Demokratyczna”, Warszawa, ul. Śniadeckich 16